

Українська Греко-Католицька Церква
Київська Архиепархія
Літургійна комісія

**В ПРАВДІ БОЖІЙ
ПРОСВІТІМСЯ!**

Молитовний посібник для вірних на Страсний тиждень і Пасху Господню

2020 р. Б.

ПЕРЕДМОВА

«Вчора нас поховано з Тобою, Христе;
встаємо сьогодні з Тобою воскреслим...»
(Тропар 3-ї пісні канону Пасхи)

Дорогі у Христі!

Щорічно по завершенні Великого посту, святої Чотиридесятниці, цієї благословенної весни душі, Церква врочисто святкує головне свято літургійного року - світле Христове Воскресіння, Господню Пасху, Великдень. З особливим трепетом вірні готуються до зустрічі з Воскреслим Ісусом, у молитвах та богослужіннях славлячи Його безмірну любов до людського роду, котру Він виявив у Своїх спасенних страстях, добровільному розп'яттю, погребенню та піднесенню всього створіння через триднівне повстання з гробу. Літургійні моління Церкви починаючи від Лазаревої суботи і до самого Великодня ретельно слідує евангельській хронології останніх днів земного життя нашого Господа, дозволяючи всім нам бути учасниками пасхального таїнства Христа. Літургійні богослужіння нашого обряду є великим скарбом для кожної віруючої української душі.

Однак, цьогорічне святкування Великодня є особливим, цілком відмінним від інших. Зараз увесь світ переживає глобальну пандемію, спричинену небезпечною інфекцією. З огляду на слушні та виправдані заходи безпеки, єрархія УГКЦ закликала всіх вірних здійснювати святкування Страсного тижня та Христового Воскресіння у своїх домівках. Літургійні відправи у храмах звершуються лише за обмеженого числа учасників, а всі інші можуть лучитися з Церквою через особисту та родинну молитву, як теж і завдяки трансляції богослужінь через радіо, телебачення та інтернет.

Для молитовної підготовки до зустрічі з Воскреслим Христом Літургійна комісія Київської архієпархії, беручи до уваги досвід і зразок інших єпархій та екзархатів УГКЦ, пропонує використовувати матеріали цього невеликого збірника. Його укладено на період від Лазаревої суботи до дня Святої Пасхи Господньої. Він містить короткі коментарі на кожен день вказаного часу, вибрані літургійні тексти з традиційних церковних відправ Страсного тижня і Великодня та загальновідомі церковні пісні. Повні версії згаданих богослужінь українською мовою можна знайти у «Молитвослові» (Рим-Торонто 1990), як теж і на сайті проекту «ДивенСвіт Календар УГКЦ» <https://calendar.dyvensvit.org>.

Подаємо кілька практичних порад для організації та проведення особистої чи спільної молитви у цей святий час:

1. Для молитви готуємо відповідне місце у домі, котрим в Україні традиційно було покуття - кут чи сторона будинку, звернена (по змозі) до сходу. Там розміщуємо чесний Хрест, святі ікони, під ними на столику ставимо Святе Письмо та інші домашні святині. На час молитви перед образами запалюємо свічки чи лампади.
2. Молитву можемо провадити особисто, але набагато краще, щоб на прославу Бога збиралася уся сім'я чи всі домочадці.
3. Моління починаємо т. зв. «початком звичайним» - послідовністю коротких молитов, котрими розпочинаємо у нашій традиції майже всі богослужіння і творимо відповідне закінчення моління звичайним славослов'ям (див. нижче).
4. Відповідно до дня та пори доби молимося літургійні тексти Вечірні або Утрені, додаючи вказані біблійні та святоотцівські читання. Не варто засмучуватись, якщо з різних причин (обмаль часу, малі діти, хвороба тощо) нам не вдасться помолитись все, що вказане на певний день чи час.

Головним критерієм успішності молитви є її якість, а не кількість. Важливо молитися вдумливо, щиро, з глибини серця.

5. На Квітну неділю і Великдень можемо прочитати молитви благословення верби та пасхальних страв, а опісля покропити їх освяченою водою.
6. По завершенні літургійного моління можемо кілька хвилин побути в тиші та особистій молитві. За бажанням, наприкінці можемо заспівати відповідну церковну пісню.

Всім вірним, хто користатиме з цього скромного збірника, бажаємо доброго здоров'я, душевного миру та радості у Христі Ісусі, нашому Господі і Спасі, котрий задля нас помер і воскрес, даруючи нам життя вічне.

Христос воскрес! Воістину воскрес!

ПОЧАТОК ЗВИЧАЙНИЙ

Молитвами святих отців наших, Господи Ісусе Христе, Боже наш, помилуй нас.

Амінь.

Слава Тобі, Боже наш, слава Тобі.

Царю небесний, утішителю, Душе істини, що всюди еси і все наповняєш, скарбе дібр і життя подателю, прийди і вселися в нас, і очисти нас від усякої скверни, і спаси, Благий, душі наші.

Від неділі Пасхи і аж до Вознесіння замість молитов «Слава тобі, Боже наш...» і «Царю небесний...» читаємо великодній тропар:

Христос воскрес із мертвих,* смертю смерть подолав* і тим, що в гробах, життя дарував. (3)

А від Вознесіння до Зіслання Святого Духа ці молитви опускаємо цілком.

Святий Боже, святий Кріпкий, святий Безсмертний, помилуй нас. (3)

Слава Отцю, і Сину, і Святому Духові, і нині, і повсякчас, і на віки вічні. Амінь.

Пресвята Тройце, помилуй нас; Господи, очисти гріхи наші; Владико, прости беззаконня наші; Святий, завітай і зціли немочі наші імени Твого ради.

Господи, помилуй. (3)

Слава Отцю, і Сину, і Святому Духові, і нині, і повсякчас, і на віки вічні. Амінь.

Отче наш, що еси на небесах, нехай святиться ім'я Твоє, нехай прийде царство Твоє, нехай буде воля Твоя, як на небі, так і на землі. Хліб наш насущний дай нам сьогодні, і прости нам провини наші, як і ми прощаємо винуватцям нашим, і не введи нас у спокусу, але визволи нас від лукавого. Амінь.

Господи, помилуй. (12)

Слава Отцю, і Сину, і Святому Духові, і нині, і повсякчас, і на віки вічні. Амінь.

Прийдіте, поклонімся Цареві нашому Богу.

Прийдіте, поклонімся Христові, Цареві нашому Богу.

Прийдіте, поклонімся і припадім до самого Господа Ісуса Христа, Царя і Бога нашого.

На завершення будь-якого літургійного моління мовимо:

Слава Отцю, і Сину, і Святому Духові, і нині, і повсякчас, і на віки вічні. Амінь. Господи, помилуй.

(3) Господи благослови.

Молитвами святих отців наших, Господи Ісусе Христе, Боже наш, помилуй нас.

Амінь.

ЛАЗАРЕВА СУБОТА

В Лазареву суботу Свята Церква згадує чудо воскресіння Лазаря Христом (Йо. 11:1-45). Богослужбові тексти свята наголошують на двох природах Христа: людській та божественній. Як людина, Христос запитував, де поховано Лазаря; як Бог, Він це знав. Як людина, Христос плаче і молиться на гробі Лазаря, свого приятеля; як Бог, Христос покликав Лазаря з гробу назад до життя. Христос бажав розкрити як свою божественну, так і свою людську природу.

Богослужіння Лазаревої суботи мають деякі цікаві особливості. На Вечірні співається стихира «Сповнивши спасенну для душі Чотиридесятницю», що знаменує закінчення посту. На Утрені лунають недільні піснеспіви, що прославляють Воскресіння Христове: це тропарі «Ангельський хор» та піснеспів «Воскресіння Христове бачивши». А на Літургії цієї суботи замість «Святий Боже» співають «Ви, що в Христа хрестилися, у Христа зодягнулися» - в давнину цей день разом із Великою суботою був переважно хрестильним. І якщо у Велику суботу хрестили дорослих, то у Лазареву суботу - дітей. Тож багато християн цього дня також відзначали день свого хрещення.

ВЕЧІРНЯ (або на Літургії ПЕРЕДОСВЯЧЕНИХ ДАРІВ)

Стихири на «Господи взиваю»

(з. 8): Після того, як ми звершили спасенну для душі Чотиридесятницю,* дай нам, Чоловіколюбче, побачити і святий тиждень твоїх страстей,* прославляти в нім твої великі діла* і несказаний для нас задум* та співати однодушно: Господи, - слава тобі!

(з. 6): Ти, Господи, що добровільно хотів перебувати в гробі,* забажавши бачити гріб Лазаря, питаєшся:* Де ви його поклали?* Довідавшись про те, що ти знав,* кличеш до того, кого ти любив:* Лазарю, вийди з гробу!* А він, бездушний, якому ти життя даруєш, послухав тебе,* Спасителю душ наших.

Господи, прийшовши до гробу,* в якому від чотирьох днів лежав Лазар* і, проливши сльози над другом своїм,* ти, Джерело життя, підняв мерця після чотирьох днів із гробу.* Так ото смерть була зв'язана твоїм голосом* і твоїми руками розв'язані похоронні пов'язки.* Тоді гурток учнів сповнився радості* і всі вони піднесли один оклик:* Благословенний ти, Спасе, - помилуй нас!

Господи, твій голос знищив царство адове:* слово твоє могутнє воскресило з гробу чотириденного мерця,* і Лазар став спасеним прообразом відродження.* Усе можливе тобі, Господи, Володарю всього!* Дай твоїм слугам прощення і велику милість!

Господи, бажаючи, щоб твої учні повірили* у твоє воскресіння з мертвих,* ти прийшов на гріб і викликав його.* Ад роззброєно і він віддав чотириденного мерця, що кличе до тебе:* Благословенний Господи, - слава тобі!

Господи, взявши з собою учнів,* ти прийшов до Витанії, щоб воскресити Лазаря* і, просльозившись над ним за вимогою людської природи,* ти, як Бог, воскресив його чотири дні після смерті.* І він закликав до тебе:* Благословенний Господи, - слава тобі!

Слава (з. 8): Стоячи над гробом Лазаря, Спасе наш,* ти закликав умерлого та збудив його, немов із сну,* скинувши з нього зіпсуття силою безсмертя.* І він на твоє слово, Чоловіколюбче,* вийшов, зв'язаний смертними пов'язками.* Все тобі можливе, все тобі служить,* все тобі підкоряється, Спасе наш, - слава тобі!

І нині: Сповнивши спасенну для душі Чотиридесятницю, закликаймо:* Радуйся, городе Витаніє, вітчизно Лазаря!* Радійте, Марто й Маріє, його сестри!* Завтра приходить Христос, щоб словом своїм оживити вашого померлого брата.* Почувши його голос, злісний та ненаситний ад,* дрижачи з

остраху і сильно постогнуючи,* віддасть зв'язаного пов'язками Лазаря.* Подивляючи таке чудо, єврейський народ* вийде йому назустріч з пальмовим віттям,* і прибіжать діти, які привітають того, якому батьки будуть заздрити: Благословенний той, що приходить в ім'я Господне - Цар Ізраїля!

Стихири на стиховні

(г. 4): Чотири дні по смерті воскресив ти, Христе, друга свого* і утишив плач Марти й Марії, показуючи всім,* що ти той, хто Божою силою власновільно все наповняє,* якому безупинно херувими кличуть: Осанна на висотах!* Благословенний ти над усіма - Бог, - слава тобі!

Марта сказала до Марії:* Учитель прийшов і кличе тебе - йди!* І вона прибігла туди, де стояв Господь.* Побачивши його, виклинула і, припавши, поклонилася*, поцілувала святі ноги й сказала:* Господи, якщо б ти був тут, не вмер би брат наш!

(г. 8): У Витанії ти воскресив мертвого від чотирьох днів Лазаря.* Бо як тільки ти став біля гробу,* голос твій, Господи, став життям умерлому* й ад зі страхом, застогнавши, віддав його.* О дивне чудо, багатомилостивий Господи, - слава тобі!

Слава і нині: Як сказав ти, Господи, до Марти: Я є воскресіння!* - і ділом слово сповнив та викликав з аду Лазаря,* так оживи і нас, що вмерли через пристрасті,* благаємо, співчутливий Чоловіколюбче!

УТРЕНЯ

Сідальний

(г. 1): Співчуваючи сльозам Марти й Марії,* ти, Життєдавче, доручив відкотити камінь від гробу* і покликком воскресив умерлого,* щоб собою завірити воскресіння.* Слава силі твоїй! Слава владі твоїй!* Слава тобі, що все словом створив!

Слава і нині (г. 5, под.: Співбезначальне Слово): Джерело мудрости й всевідучости* - ти прийшов до Витанії і запитав тих, що були в Марти:* Де ви поклали друга Лазаря?* Сердечно ти його оплакав, Чоловіколюбче ласкавий,* і, як життя подавець та Господь,* своїм голосом воскресив чотириденного мерця.

Стихири на хвалитних

(г. 1): Ти, Христе, воскресіння і життя для людей,* добросердно прийшов на гріб Лазаря,* щоб запевнити нас про дві твої природи,* що ти Бог став чоловіком із чистої Діви.* Бо, як чоловік, ти запитав: Де він похований?* А як Бог, животворним знаком воскресив ти чотириденного мерця.

Умерлого Лазаря по чотирьох днях воскресив ти, Христе, з аду* і перед своєю смертю потряс царство смерті* та, через одного улюбленця, прообразив* увільнення всіх людей від зотління.* Тому, поклоняючись твоїй всемогутній силі, кличемо:* Благословенний ти, Спасе, - помилуй нас!

Марта й Марія сказали до Спаса:* Господи, якби ти був тут, Лазар не вмер би.* Та Христос воскресіння тих, що впокоїлися* - воскресив його з мертвих уже чотириденного мерця.* Прийдіть усі вірні, поклонімся тому, хто приходить у славі,* щоб спасти душі наші.

Своїм учням показував ти, Христе, ознаки свого Божества,* але перед народом, бажаючи його скрити, ти себе впокорював.* Тому, як всевідучий Бог, прорік ти апостолам смерть Лазаря,* але, між народом у Витанії ти, хоч і знав, де гріб твого друга,* як чоловік, розпитував, щоб про нього довідатися.* Він же, по чотирьох днях воскресений тобою з мертвих,* проявив твою могутність.* Всесильний Господи, - слава тобі!

БІБЛІЙНІ ЧИТАННЯ НА БОЖЕСТВЕННІЙ ЛІТУРГІЇ

Апостол - Євр. 12:28-13:8

Браття! Тому що ми приймаємо непохитне царство, зберігаймо благодать, то й служімо нею до вподоби Богові з побожністю й страхом. Бо Бог наш - вогонь, що пожирає. Братня любов нехай перебуває! Гостинности не забувайте, бо нею деякі, не відаючи, ангелів були вгостили. Про в'язнів пам'ятайте, немов би ви самі були в кайданах з ними, та про тих, що страждають, оскільки й ви самі в тілі. Подружжя хай у всіх буде в пошані й ложе хай буде без плями, бо Бог буде судити блудників та перелюбців. У вашій поведінці не будьте грошолюбні, задовольняйтеся тим, що маєте, сам бо говорив: «Я тебе не zostавлю, я тебе не покину», так що ми сміло можемо сказати: «Господь - мій помічник: я не боюся. Що може мені людина зробити?» Пам'ятайте про наставників ваших, які звіщали вам слово Боже, і дивлячись уважно на кінець їхнього життя, наслідуйте їхню віру. Ісус Христос учора й сьогодні - той самий навіки.

Євангеліє - Йо. 11:1-45

В той час був один недужий: Лазар з Витанії, села Марії та її сестри Марти. Марія ж, брат якої Лазар слабував, була ота, що миром помазала Господа і волоссям своїм обтерла йому ноги. Отож послали сестри до нього сказати йому: «Господи, той, що любиш ти його, слабує.» Зачувши те Ісус, мовив: «Недуга ця не на смерть, а на славу Божу: щоб Син Божий ним прославився.» Любив же Ісус Марту і її сестру, і Лазаря. Тож як почув, що той хворіє, ще два дні лишився на тому місці, де перебував. Щойно по тому мовив до учнів: «Ще раз до Юдеї вирушаймо.» Учні ж йому казали: «Учителю, оце недавно юдеї тебе каменувати хотіли, а ти знов туди ідеш?» Відрік Ісус: «Чи не дванадцять годин днів? Коли хтось удень ходить, то не спотикається, бачить бо світло світу цього. Коли ж хтонебудь ходить уночі, то спотикається: у такому нема світла!» Сказав ото, а тоді мовив до них: «Лазар, приятель наш, заснув. Піду, проте, і розбуджу його.» А учні йому: «Господи, коли заснув, то й одужає.» Про його смерть говорив Ісус, вони ж собі гадали, що про спочинок у сні мова його була. Тож Ісус і каже їм одверто: «Лазар упокоївся, і радію я за вас, що мене там не було, - щоб ви увірили! Ходім, однак, до нього.» Тоді Тома, на прізвисько Близнюк, сказав до співучнів: «Ходімо й ми з ним, щоб разом умерти.» Прибувши, застав Ісус його вже чотириденним у гробі. Була ж Витанія недалеко Єрусалиму, стадій з п'ятнадцять, і багато з юдеїв посходилося до Марти та Марії, щоб розважити їх по братові. Почувши ж Марта, що Ісус наближається, метнулась йому назустріч, тоді як Марія сиділа в хаті. Отож заговорила Марта до Ісуса: «Господи, якби ти був тут, - мій брат не вмер би! А й тепер знаю, що все, що попросиш ти в Бога, Бог тобі дасть.» І каже їй Ісус: «Твій брат воскресне.» «Знаю, - каже до нього Марта, - що воскресне у воскресіння, дня останнього.» А Ісус їй: «Я - воскресіння і життя. Хто в мене вірує, той навіть і вмерши - житиме! Кожен, хто живе і в мене вірує, - не вмере повіки. Віриш тому?» «Так, Господи, - каже йому, - вірую, що Христос еси, Божий Син, який гряде у світ цей.» І сказавши, пішла й покликала свою сестру Марію та й каже пошепки: «Учитель прийшов і тебе кличе.» Ледве та вчула це, підвелася притьмом та й подалась до нього. Ісус ще не ввійшов у село; був він на тому місці, де його зустріла Марта. Юдеї ж, що були в хаті з нею та її розважали, побачивши, що Марія встала похапцем і вийшла, пішли слідом за нею, бо думали, що до гробу подалась, аби там поплакати. Та Марія, прийшовши туди, де був Ісус, і побачивши його, впала йому до ніг і сказала йому: «Господи, якби ти був тут, то мій брат не вмер би!» Побачив Ісус, що вона плаче, а й юдеї, що прийшли з нею, плачуть і собі, тож відчув жалощі в дусі і, зворушений, запитав: «Де поклали ви його?» Кажуть йому: «Іди, Господи, і поглянь.» Заплакав Ісус. І заговорили юдеї: «Бач, як він його любив!» А деякі з них мовили: «Чи ж оцей, що сліпому очі зрячими вчинив, не міг

так учинити, щоб і отой не помер?» І знову жалощі відчув Ісус у собі і подався до гробу. А була то печера, і камінь лежав зверху. «Відкотіть камінь», звелів Ісус. Марта ж, сестра померлого, каже йому: «Господи, відгонить уже: четвертий бо день.» «А хіба я тобі не казав, - озвався Ісус, - що коли віруєш, то побачиш славу Божу?» Відкотили отже камінь. І звів Ісус очі вгору й мовив: «Отче, тобі подяку складаю, що вислухав єси мене! Я добре знаю, що повсякчас вислуховуєш мене, тож тільки з-за люду, який ото стоїть навколо, сказав я: щоб вони увірили, що ти мене послав.» А промовивши те, кликнув на весь голос: «Лазарю, вийди сюди!» І мертвий вийшов із зав'язаними в полотно руками й ногами та обличчям, хусткою обмотаним. І сказав їм Ісус: «Розв'яжіть його і пустіть, нехай ходить.» І бачивши, що вчинив Ісус, увірували в нього численні юдеї, які зійшлися були до Марії.

ВХІД ГОСПОДНІЙ В ЄРУСАЛИМ. КВІТНА НЕДІЛЯ

В останню неділю перед Великоднем, християни святкують Вхід Господній в Єрусалим. Зі Святого Письма дізнаємося що, коли Ісус Христос воскресив з мертвих Лазаря, люди, які бачили це, повірили, що він дійсно Син Божий.

Урочистий вхід Ісуса в Єрусалим був вступом Його на шлях хресних страждань. Про цю подію розповідають у своїх Євангеліях усі чотири євангелісти (див. Мт. 21:1-11; Мк. 11:1-11; Лк. 19:29-44; Йо. 12:12-19).

У євреїв був звичай: царі і переможці в'їжджали до Єрусалиму на конях або ослах, і народ урочистими вигуками, з пальмовими гілками в руках зустрічав їх. Виконуючи пророцтва Старого Завіту (див. Зах. 9:9), Христос саме таким урочистим чином в'їжджав в Єрусалим, але не як Цар земний або переможець у війні, а як Цар, Царство Якого не від світу цього (Йо. 18:36) як Переможець гріха і смерті. Єврейський народ, що знаходився під римським ярмом, очікував Месію як політичного визволителя, і всім здавалося, що Чудотворець, який вчора воскресив Лазаря і колись нагодував 5 тисяч народу, цілком може бути саме тим земним вождем, який приведе свій народ до політичної незалежності і земного царства.

Напередодні свята служиться Велика вечірня з литією, після якої священик виголошує молитву на благословення хлібів. В сам день свята служиться Утреня та Божественна літургія.

Згідно уставу на Великій утрени після 50 псалма відбувається благословення та освячення галузок (верби). У нас більш поширеним є звичай освячувати галузки після Божественної літургії. Освячуючи лозу, ми наново проголошуємо нашу первісну вірність Господу нашому Ісусові Христові, нашому Цареві. Благословенна лоза - це неначе «хоругва» царства Ісуса Христа.

Назва Вербна неділя походить від того, що на це свято люди приходять з гілками, як правило, вербових рослин чи інших дерев, які першими розпускаються навесні, на знак тих гілок, які різали юдеї, що зустрічали Ісуса у Єрусалимі. Звичайно, в теплих країнах використовують квіти і гілки інших дерев, як правило, пальм. В Україні, де таких дерев немає і де першою розпускається верба, з давніх часів стали використовувати її гілки.

Велика вечірня з литією

Стихири на «Господи взиваю»

(г. 6): Нині благодать Святого Духа зібрала нас,* і всі ми, взявши хрест твій, кличемо:*
Благословенний, хто йде в ім'я Господнє, осанна на висотах!

Син віковічний, Бога Отця Слово,* якого престолом є небо, а підніжком - земля,* прибувши до Витанії, принизився нині на осяті безмовнім.* Тому, несучи в руках віття,* єврейські діти голосно вітають тебе: Осанна на висотах,* благословенний, хто йде, - Цар Ізраїля!

Прийдім і ми, сьогодні, увесь новий Ізраїль,* тобто зібрана з народів Церква,* і з пророком Захарією закличмо:* Тішся вельми, дочко сіонська, проповідуй дочко єрусалимська!* Оце йде до тебе Цар твій, сумирний, Спаситель,* сівши на жереб'ятко осяче, сина під яремної.* Святкуй разом з дітьми, тримаючи в руках галузки,* і вітай: Осанна на висотах,* благословенний, хто йде, - Цар Ізраїля!

Прообразуючи нам своє святе воскресіння,* своїм наказом ти, Благий, підніс із гробу* померлого, бездушного Лазаря, свого друга,* вже від чотирьох днів похованого і вонючого.* На осяті сів ти, Спасе, прообразно,* їдучи немов колісницею, покоровши народи.* Тому й славу тобі віддає улюблений Ізраїль* устами немовлят і незлобних дітей,* що бачили тебе, Христе, як ти в'їздив у святе місто,* шість днів перед Пасхою.

(з. 2): Коли ти, Господи, в'їздив у святе місто, сидячи на осляті,* то на страсті ти спішив, щоб сповнити Закон і пророків;* а діти єврейські, звіщаючи перемогу воскресіння,* з пальмовими вітками зустрічали тебе, викликаючи:* Благословенний ти, Спасе, - помилуй нас!

Слава тобі, Христе, що сидиш на престолі, на висотах,* якого ми нині очікуємо з твоїм чесним хрестом.* Тому й веселиться дочка сіонська,* радуються народи землі,* тримають галузки діти, а учні - ризи.* Уся вселенна навчилася тобі співати:* Благословенний ти, Спасе, - помилуй нас!

Слава і нині (з. 6): Шість днів перед Пасхою прийшов Ісус у Витанію* і приступили до нього учні, мовивши йому:* Господи, де хочеш, щоб ми споготували тобі їсти Пасху? А він послав їх, кажучи: Ідіть у село, що напроти,* і знайдете чоловіка, який нестиме жбан води,* тож підіть за ним і скажіть господареві дому:* Каже Вчитель, - у тебе їстиму Пасху з учнями моїми.

Стихири на Литії

(з. 1): Дух Всесвятий, що навчив апостолів говорити іншими, чужими мовами,* той і єврейським невинним дітям повелів кликати:* Осанна на висотах,* благословенний, хто йде, - Цар Ізраїля!

Споконвічний і єдиносущний Син і Слово Отця,* сидячи на безмовнім осляті,* прибув сьогодні в місто Єрусалим.* На кого херувими без остраху дивитись не можуть,* того діти з пальмовими вітками таїнственно прославили,* співаючи йому: Осанна на висотах!* Осанна синові Давидовому,* що прийшов спасти від обману весь рід наш!

Шість днів перед Пасхою почувся, Господи, твій голос* в адських глибинах, звідки ти воскресив чотириденного Лазаря,* а діти єврейські кликали:* Осанна, тобі, Боже наш, - слава тобі!

Слава і нині (з. 3): Шість днів перед Пасхою прийшов Ісус у Витанію,* щоб покликати умерлого, чотириденного Лазаря* і проповідувати воскресіння.* І стрінули його жінки,* Марта й Марія, сестри Лазаря,* кажучи йому: Господи, якби ти був тут,* не помер би брат наш!* Тоді ти скажам до них:* Чи ж я не прорік вам:* Хто вірує в мене, то навіть, як помре, буде жити?* Покажіть ото мені, де ви його поклали?* І кликнув до нього Творець усіх:* Лазарю, вийди з гробу!

Стихири на стиховні

(з. 8): Радуйся і веселися, городе Сіоне,* красуйся і радій, Божа Церкво!* Ось бо приходить Цар твій у правді, сидячи на осляті.* Діти співають йому: Осанна на висотах!* Благословенний ти, що маєш багатство щедрот, - помилуй нас!

Нині прийшов Спас у місто Єрусалим сповнити Писання* й усі, тримаючи в руках галузки, підстелювали йому свою одежу,* бо знали, що це Бог наш,* якому безперестанку співають херувими: Слава Богу!* Благословенний ти, що маєш багатство щедрот, - помилуй нас!

Ти, якого носять херувими й оспівують серафими,* як Давид, сів на осля* і діти боговгодно співали тобі,* а книжники й фарисеї хулили беззаконно.* В'їзд твій на осляті проображав* перемогу віри над невірством упертих поган.* Слава тобі, Христе, єдиний багатомилостивий і чоловіколюбний!

Слава і нині (з. 6): Нині благодать Святого Духа зібрала нас... (див. вище)

БІБЛІЙНЕ ЧИТАННЯ НА ВЕЧІРНІ

Паремія - Соф. 3:14-19

Виспівуй, о дочко Сіону! Вигукуй радо, Ізраїлю! Радуйся й веселися з усього серця, дочко Єрусалимська! Господь усунув засуди проти тебе, прогнав ворога твого. Цар Ізраїля - Господь - посеред тебе: не будеш більш боятись лиха. Того дня Єрусалимові скажуть: «Не бійся! О Сіоне, нехай не опадають руки в тебе! Господь, твій Бог, посеред тебе, могутній, що врятує. Він буде вельми

радуватися тобою, він відновить тебе любов'ю своєю. Він буде веселитися тобою під веселі співи, неначе під час свята». Я віддалив від тебе лихо, ти не нестимеш більше ганьби. Ось я візьмусь того часу за всіх тих, що тебе гнітять. Я спасу кульгавих, і розпорошених зберу до купи; зроблю їх славними та іменитими, їх, що по всій землі була ганьба їхня.

Велика утрєня

Тропарі

(г. 1): Спільне воскресення перед Твоїми страстями запевняючи,* з мертвих воздвигнув Ти Лазаря, Христе Боже,* тим-то й ми, як отроки, знамена перемоги носячи,* Тобі, переможцеві смерті, восклицуємо:* Осанна в вишніх, благословен, хто йде в ім'я Господнє.

(г. 4): Погребавши себе разом з Тобою через хрещення, Христе Боже наш,* сподобилися ми безсмертної житні через Твоє воскресення* і, заспівуючи, кличемо: Осанна в вишніх,* благословен, хто йде в ім'я Господнє.

Сідальні

(г. 4, под.: Здивувався Йосиф): Очистивши душі, як діти, з духовними вітками,* прославляймо вірно Христа,* кличучи на повний голос Владиці:* Благословенний ти, Спасе, що прийшов у світ* спасти Адама від давнього прокляття,* ставши, Чоловіколюбче, за своєю волею духовно новим Адамом.* Слава тобі, Слове,* що все на користь нам учинив.

Слава і нині: Воскресивши з гробу чотириденного Лазаря,* ти, Господи, навчив усіх,* щоб з пальмовими вітками кликали тобі:* Благословенний ти, що надходиш.

(г. 4, под.: Здивувався Йосиф): Над другом своїм, Христе, проливаєш таємно сльози,* виявивши цим чоловіколюбно співчуття,* і підводиш із мертвих померлого Лазаря.* Побачивши твій прихід, Спасе, багато дітей вийшло сьогодні тобі назустріч* з вітками в руках, викликаючи:* Осанна тобі! Благословенний ти, що прийшов спасти світ!

Слава і нині (г. 1): Прославляйте однодушно, люди й народи,* бо Цар ангелів сьогодні на осля всів та їде,* бажаючи хрестом, як могутній, перемогти ворогів.* Тому й діти з вітками співають:* Слава тобі, Переможцю, з твоїм приходом!* Слава тобі, Спасе Христе!* Слава тобі, благословенному єдиному Богові нашому!

Стихири на хвалитних

(г. 4): Господи, безліч народу стелила по дорозі свою одежу,* а інші зрізували і тримали галузки дерев,* і всі довкруги викликували: Осанна Синові Давида!* Благословенний ти, що прийшов* і знову йдеш в ім'я Господнє!

Вийдіть, народи, виступіть, люди,* і спогляньте нині на Царя небесного, що на непомітнім осляті,* немов на високому престолі, увиходить в Єрусалим.* О роде невірний і перелюбний!* Прийди і поглянь на того, якого бачив Ісая,* що має для нас стати чоловіком,* як то він, непорочний, відкидає осуджену синагогу* і новий Сіон бере собі за невісту,* та як на нетлінне й нескверне весілля збіглися,* прославляючи його, невинні й незлобні діти.* З ними і ми закличмо й заспіваймо ангельську пісню:* Осанна на висотах тому, хто має велику милість!

Слава і нині: Засвідчуючи перед твоїми добровільними страстями* загальне воскресіння на доказ і приклад усім,* своєю владною силою воскресив ти, Христе Боже,* у Витанії мертвого й чотириденного Лазаря.* Як світлодатель дав ти, Спасе, сліпцям прозріння* і ввійшов із своїми учнями в місто, сидячи на осляті,* немов носимий на херувимах,* здійснюючи отак провіщення пророків.* Діти єврейські з вітками й лозою тебе стрічали,* і ми, взявши лозу й пальмові вітки,* кличемо до тебе

вдячно: Осанна на висотах!* Благословенний, хто йде в ім'я Господнє!

БІБЛІЙНЕ ЧИТАННЯ НА УТРЕНІ

Євангеліє - Мт. 21:1-11,15-17

У той час, коли наблизився Ісус до Єрусалиму, вони прийшли у Витфагію, коло Оливної гори. Тоді Ісус послав двох учнів, кажучи їм: «Ідіть у село, що перед вами; зараз же знайдете прив'язану ослицю й ослику з нею; відв'яжіть і приведіть до мене. А як хто вам що скаже, ви відповісте, що Господь їх потребує, і він незабаром поверне їх». Сталось це, щоб збулося слово пророка, який говорив: «Скажіть дочці сіонській: Ось цар твій іде до тебе, лагідний і верхи на ослиці, - на ослиці, синові під'яремної». Учні пішли й зробили так, як Ісус велів їм: привели вони ослицю та ослику, поклали на них одіж і Ісус сів на неї. Сила народу стелила свою одіж по дорозі, а інші різали з дерев гілки і клали по дорозі. Люди, що йшли попереду й ззаду, викрикували: «Осанна синові Давида! Благословен той, хто йде в ім'я Господнє! Осанна на висотах!» І коли він увійшов у Єрусалим, заметушилося все місто, питаючи: «Хто це такий?» Народ же казав: «Це пророк, Ісус із Назарету в Галилеї». Первосвященики ж та книжники, побачивши чуда, які він творив, і дітей, що кричали в храмі: «Осанна синові Давида!» - обурились і мовили до нього: «Чуєш, що оці кажуть?» А Ісус відповів їм: «Хіба ви ніколи не читали: устами немовлят та ссущих ти вчинив собі хвалу?» І покинувши їх, вийшов з міста у Витанію і там заночував.

БІБЛІЙНЕ ЧИТАННЯ НА БОЖЕСТВЕННІЙ ЛІТУРГІЇ

Апостол - Фил. 4:4-9

Браття! Радуйтеся завжди у Господі; знову кажу: Радуйтеся! Хай ваша доброзичливість буде всім людям відома. Господь близько! Ні про що не журіться, але в усьому проявляйте Богові ваші прохання молитвою і благанням з подякою. І мир Божий, що вищий від усякого уявлення, берегтиме серця й думки ваші у Христі Ісусі. Наостанку, брати, усе, що лиш правдиве, що чесне, що справедливе, що чисте, що любе, що шанобливе, коли якась чеснота чи щобудь похвальне, - про те думайте! Чого ви навчилися, що прийняли, що почули та бачили в мені - те чиніть, і Бог миру буде з вами.

Євангеліє - Йо. 12:1-18

Шість день перед Пасхою прибув Ісус у Витанію, де перебував Лазар, якого воскресив був з мертвих. Там, отже, справили йому вечерю, і Марта прислужувала; а й Лазар був серед тих, які разом з ним посідали до столу. Марія ж узяла літру мира з щирого нардю, вельми дорогого, помазала ноги Ісуса й обтерла їх волоссям своїм; і наповнився дім пахощами мира. Каже тоді один з його учнів, Юда Іскаріотський, що мав його зрадити: «Чому не продано це миро за триста динаріїв і не роздано бідним?» Сказав же так не тому, що піклувався про бідних, але тому, що був злодій: із скарбнички, яку тримав при собі, крав те, що туди вкидувано. Тож Ісус промовив: «Лиши її. На день мого похорону зберегла вона те миро. Бідних матимете з собою повсякчас, мене ж матимете не завжди.» Тим часом дізналася сила народу, що він там, то й посходились - не тільки Ісуса ради, а й щоб побачити Лазаря, якого він з мертвих воскресив. Тоді первосвященики ухвалили і Лазаря вбити, численні бо юдеї залишили їх із-за нього й увірували в Ісуса. Наступного дня сила людей, що прийшли на свято, зачувши, що Ісус іде в Єрусалим, узяли пальмове гілля й вийшли йому назустріч з окликами: «Осанна! Благословен той, хто йде в ім'я Господнє, ізраїльський цар!» І знайшовши ослику, Ісус сів на нього, - як ото написано: Не страхайся, дочко Сіону, ось іде твій цар верхи на жереб'яті

ослициному. Не збагнули того спершу його учні, але коли Ісус прославився, згадали вони, що то було написано про нього й що то з ним таке вчинено. Але й народ, що був при ньому, коли то він був викликав Лазаря з гробу та його з мертвих воскресив, - про те свідчив. Тим то, власне, народ і вийшов йому назустріч: довідався бо, що він учинив те чудо.

МОЛИТВИ НА БЛАГОСЛОВЕННЯ ВЕРБИ

Молитва перша

Господи Боже наш, що сидиш на херувимах, Ти підніс силу свою і послав єдинородного Сина Твого, Господа нашого Ісуса Христа, спасти світ хрестом, погребенням і воскресенням Своїм, — нині Його, що прийшов до Єрусалиму на вільні страждання, люди, що сиділи у темряві й тіні смерти, зустріли, взявши знамення воскресення, гілки дерев і галуззя пальмове. Сам, Владико, благослови ці галузки, і нас збережи і охорони, що віття це за прикладом тих в цей передсвятоточний день несемо в руках. Щоб ми, як і ті народи й діти, викликували Йому: Осанна і у піснях і співах духовних дочекали животворящего тридневного Його воскресіння, що з Ним благословен еси, з пресвятим, благим і животворящим Твоїм Духом, нині і повсякчас, і на віки вічні. Амінь.

Молитва друга

Господи Боже Вседержителю, Ти показав образ Церкви через образ ковчега при праведникові й угодникові Ноеві, провіщаючи пришествя Пресвятого Духа через голуба, що приніс оливну галузку. Цей образ завершили діти юдейські, зустрічаючи Тебе з віттям оливним і пальмовими галузками, викликаючи Тобі: осанна в вишніх, благословен, хто йде в ім'я Господнє. Сам, Господи, Ісусе Христе, Боже наш, що благословив нарід, який зустрічав Тебе з віттям, благослови та освяти і галузки ці, щоб усі, хто приймають їх, прийняли покров для душі своєї й тіла, щоб стало це віття ліком для нашого спасення й тайною Твоєї благодати; щоб усюди, де будуть покладені, Твоє благословення отримали ті що там живуть; Ти ж, прогнавши всяку противну силу, покрій своєю правицею тих, кого викупив Ти своєю чесною Кров'ю, — щоб ми всі согласно взивали Тобі: Осанна в вишніх, благословен Ти, що йдеш судити правдою. Бо Тобі належить усяка слава, честь і поклонення, з безначальним Твоїм Отцем, і пресвятим, благим і животворящим Твоїм Духом, нині і повсякчас і на віки вічні. Амінь.

ВЕЧІРНЯ

Стихири на «Господи взиваю»

(з. 8): Радуйся і веселися, городе Сіоне,* красуйся і радій, Божа Церкво!* Ось бо приходить Цар твій у правді, сидячи на осляті.* Діти співають йому: Осанна на висотах!* Благословенний ти, що маєш багатство щедрот, - помилуй нас!

Нині прийшов Спас у місто Єрусалим сповнити Писання,* і всі, тримаючи в руках галузки, підстелювали йому свою одежу,* бо знали, що це Бог наш,* якому безперестанку співають херувими: Слава Богу!* Благословенний ти, що маєш багатство щедрот, - помилуй нас!

Слава і нині: Ти, якого носять херувими й оспівують серафими,* як Давид сів на осля,* і діти боговгодно співали тобі,* а книжники й фарисеї хулили беззаконно.* В'їзд твій на осляті проображав* перемогу віри над невірством упертих поган.* Слава тобі, Христе, єдиний багатомилостивий і чоловіколюбний!

Стихири на стиховні

(з. 6): Шість днів перед Пасхою прийшов Ісус у Витанію,* і приступили до нього учні, мовивши йому:* Господи, де хочеш, щоб ми споготували тобі їсти Пасху?* А він послав їх, кажучи: Ідіть у село, що напроти,* і знайдете чоловіка, який нестиме жбан води,* тож підіть за ним і скажіть господареві дому:* Каже Вчитель, - у тебе їстиму Пасху з учнями моїми.

(з. 4): Господи, коли ти забажав увійти в святе місто,* люди маяли галузками дерев,* оспівуючи тебе, всіх Владикю.* Бачивши тебе, що сидів на осляті, споглядали,* немов на сидячого на херувимах,* і тому так співали:* Осанна на висотах!* Благословенний ти, що прийшов і знову йдеш в ім'я Господнє!

(з. 3): Страшно воно впасти в руки Бога живого,* бо він - суддя таємних мислей і задумів.* Тож не входім неутверджені у вірі непорочній,* але у смиренності та з острахом приступім до Христа,* щоб знайти милість* та прийняти благодать на своєчасну допомогу.

Слава і нині (з. 1): Відсвяткувавши празник віток і лози,* зберімся, вірні, на божественний празник* святого і спасенного таїнства Христових страстей,* і подивімся, як він за нас приймає добровільні страждання,* як віддає своє життя за спасіння всього світу.* Тож із вдячністю заспіваймо йому переможну пісню* і кличмо в скрусі серця:* Господи, джерело милосердя і пристане спасіння, - слава тобі!

ВЕЛИКИЙ ПОНЕДІЛОК

У часі Утрени Святого і Страсного понеділка ми чуємо Євангеліє (Мт. 21:18-43) про брак віри провідників та про віру грішників. Читання закінчується пересторогою «Відніметься від Вас царство Боже й дасться народові, що буде приносити плоди його». З цього євангельського читання маємо зрозуміти, що не маємо бути самозадоволеними, однак завжди і всюди маємо бути готовими свідчити про Царство Боже.

На Літургії Передосвячених Дарів ми слухаємо Євангеліє (Мт. 24:3-35), в якому Ісус сповіщає кінець світу. Для кожного з нас ці слова мають бути пригадкою того, що цей світ проминає, що наша правдива домівка, наше правдиве громадянство не тут, а в Небесному Царстві.

УТРЕНЯ

Тропар

(г. 8): Ось Жених приходить опівночі,* і блажен раб, якого він знайде невиспущим;* недостойний же той, що його застане лінивим.* Гляди, отже, душе моя, снові не піддавайся,* щоб не віддано тебе смерті, ані поза царством не зачинено,* але схаменись і заклич:* Свят, свят, свят еси, Боже!* Богородиці ради помилуй нас.

Сідальні

(г. 1, под.: Воїни, які стерегли): Сьогоднішній день, мов світло спасенне,* появляє над світом святі страждання Господні.* Оце з любови спішить Христос на страсті.* Той, що держить у руці все, приймає розп'яття на дереві,* щоб спасти людство.

(г. 1): Невидимий Судде! Як це ти з'явився в тілі* та йдеш прийняти засуд від беззаконних людей,* щоб відкликати своїм стражданням наше осудження?* Тож, оспівуючи твою славу, однодушно приносимо твоїй, Слове,* могутності хвалу і велич.

(г. 8): Сьогоднішній день освітлює початок Господніх страждань.* Прийдіть, отже, празникомлюбці,* ідімо їм назустріч з піснями.* Ось Творець приходить прийняти хрест, допит і рани;* він, суджений Пилатом, приймає від слуги ще й удар по голові.* Все терпить, щоб спасти людину.* Тому кличемо: Чоловіколюбче, Христе Боже,* даруй прощення гріхів тим,* що з вірою поклоняються пречистим твоїм страстям.

Стихири на стиховні

(г. 5): Мати синів Заведєя,* неспроможна збагнути несказанне таїнство твого задуму,* просила тебе, Господи,* щоб дітям її дати славу минушого царства.* Та замість цього ти прирік своїм друзям,* що питимуть чашу смерти, яку ти заповів,* що раніш від них сам вип'єш її на очищення гріхів.* Тим-то і ми кличемо до тебе!* Спасіння душ наших, - слава тобі!

Господи, ти навчав своїх учнів* бажати того, що найпіднесліше,* і казав їм: Не уподібняйтеся до поган,* щоб панувати над меншими;* - таке не личить моїм учням,* бо я добровільно став убогим.* Перший між вами хай буде слугою,* а той, хто при владі, хай буде як підвладний,* і найвизначніший - як останній,* бо і я прийшов послужити збіднілому Адамові* і власну душу дати на викуп за багатьох,* що мене прославляють.

(г. 8): Лякаймося, браття,* прокляття всохлої смоковниці за безплідність* і принесім достойні плоди покаяння Христові,* що подає нам велику милість.

Слава і нині: Другу Єву - єгиптянку знайшов змії,* і облесними словами старався привести Йосифа до упадку.* Але він, утікаючи від гріха, залишив свою одежу;* і, як перша людина перед

непослухом,* не стидався своєї наготи.* Його молитвами, Христе, помилуй нас.

БІБЛІЙНЕ ЧИТАННЯ НА УТРЕНІ

Євангеліє - Мт. 21:18-43

Того часу, вертаючись, Ісус зголоднів. Побачивши одну смоковницю край дороги, він підійшов до неї, та не знайшов на ній нічого, крім самого листя, тож сказав до неї: “Нехай повік не буде з тебе плоду!” І негайно же смоковниця всохла. Побачивши це, учні здивувались і говорили: “Як це смоковниця в одну мить засохла?” Ісус у відповідь сказав їм: “Істинно кажу вам, що коли матимете віру й не завагаєтесь, ви зробите не тільки таке з смоковницею, але й коли горі цій скажете: Двигнись і кинься в море! - воно станеться. І все, чого проситимете в молитві з вірою, одержите.” А коли він увійшов у храм і почав навчати, прийшли до нього первосвященики і старші народу і мовили: “Якою владою ти це чиниш? Хто тобі дав цю владу?” Ісус у відповідь сказав їм: Я теж спитаю вас про одну річ, і як ви мені на неї відповісте, то й я вам теж скажу, якою владою я творю це. Йоанове хрищення - звідки було? З неба чи від людей?” Вони почали розмірковувати між собою: “Якщо ми скажемо; З неба, - то він нам скаже: Чого ж тоді ви не увірували в нього? А скажемо, що від людей, - страхаємося народу, всі бо Йоана вважають за пророка.” Тож вони відповіли Ісусові: “Не знаємо.” Тоді й він мовив їм: “То й я вам не скажу, якою владою я творю це. Як вам здається? Один чоловік мав двох синів. Звернувшись до першого, він мовив: Піди, дитино, нині працювати у винограднику. Той озвався: Піду, Господи, - і не пішов. Звернувшись до другого, сказав так само. А цей відповів: Не хочу. Але, потім розкавшись, пішов. Котрий з двох учинив волю батька?” - “Останній”, відповіли ті. Тоді Ісус їм: “Істинно кажу вам, що митарі й блудниці вас випереджують у Царстві Божім. Прийшов бо був до вас Йоан дорогою правди, та ви не повірили йому; митарі і блудниці повірили йому, а ви, бачивши це, навіть потім не розкалися, щоб повірити йому. Слухайте іншу притчу. Був один чоловік-господар, що насадив виноградник. Він обвів його огорожею, видовбав у ньому чавило, вибудував башту, винайняв його виноградарям і відійшов. Коли ж настала пора винозбору, послав він слуг своїх до виноградарів, щоб узяти від них плоди, йому належні. А виноградарі, схопивши його слуг, кого побили, кого вбили, кого ж укаменували. Тоді він послав інших слуг, більше від перших, але ті вчинили й з ними те саме. Наприкінці послав до них свого сина, кажучи: Матимуть пошану до мого сина. Та виноградарі, узрівши сина, заговорили між собою: Це спадкоємець. Нумо, вб'ємо його й заберемо собі його спадщину. І взявши його, вивели геть з виноградника й убили. Отож, коли прибуде господар виноградника, що зробить з тими виноградарями? Лютих люто вигубить, - відповіли йому, - а виноградник винаймить іншим виноградарям, що будуть давати йому плоди його своєчасно.” Тоді Ісус сказав їм: “Чи в Письмі не читали ви ніколи: Камінь, що відкинули будівничі, став каменем наріжним? Від Господа це сталося і дивне в очах наших. Тому кажу вам: Відніметься від вас Царство Боже й дасться народові, що буде приносити плоди його.

Слово святителя Йоана Золотоустого на притчу про смоковницю

Глибинне значення історії про смоковницю не легке для розуміння, адже справжній смисл таїнства сокровений під поверхнею слів. Для чого треба було словом висувати смоковницю, а не навпаки - словом учинити її плодоносною? Адже Той, хто словом її всушив, міг і словом учинити її плідною. І чим завинила смоковниця, запитає хтось, якщо не був час їй плодоносити, як каже євангелист Марко, адже зима була тієї пори. І якби в цьому випадку зі смоковницею не було якогось таїнства, незбагненого для людей, то Господь виглядав би, з одного боку, достойним похвали, а з іншого - докору; похвали - бо всушив її одним лише словом, а докору - бо несправедливо її прокляв. Тож належить нам, улюблені, розважити пильно, образом чого є ця смоковниця. Адже немає

жодного діла Христового, яке не містило б у собі якогось таїнства.

Багато хто говорив, ніби смоковниця представляє юдейську синагогу, до якої, мовляв, прийшов Господь, шукаючи в неї плоду віри, та не знайшов, а лише побачив, що вона обросла, наче листям, словами пророків і Закону. Тому і всушив її, кажучи: Більше не буде з тебе плоду повік (*Мт. 21:19*). Я ж спробую заперечити таке тлумачення, улюблені, бо воно не зовсім слушне. Бо як би міг проклясти Господь, який каже: Благословляйте, а не проклинайте (*Рим. 12:14*)? І як міг би проклясти і вчинити всохлою синагогу Той, хто говорить: Син Людський прийшов не погубити, але оживити і спасти те, що загинуло (*Лк. 9:56 і 19:10*)?

А якщо хтось і далі сперечатиметься і доводитиме протилежне, то хай скаже мені: як та, всохла на корені, синагога виростила з себе таку плодовиту галузку як всехвальний Павло? Та й багатьох інших знаємо, що навернулися з юдейської синагоги: і Стефан, каменованій юдеями, і Акила з Прискиллою, і безліч інших... А те, що Бог не цілковито відкинув юдейський народ, нехай посвідчить за мене Павло, який каже: «Говорю бо: невже цілковито відкинув Господь народ свій? Ніколи! Бо ж і я Ізраїльтянин, із сімені Авраамового, з роду Веніамина. Не відкинув Господь народу свого» (*Рим. 11:1-2a*). Навпаки, Він проголошує спасіння для народу того в останні дні, кажучи: «Коли ж увійде в Царство Боже повнота народів, тоді весь Ізраїль буде спасений» (*пор. Рим. 11:25-6*).

Тож треба нам, улюблені, ще дослідити розповідь про смоковницю - образом чого вона є?

Якби ж то ти, Адаме, згадав, листя якого дерева взяв ти, аби зшити собі одягу, коли в раю залишився нагим, - тоді б ти побачив, що справедливо воно всохло. Чи ж не листя смоковниці взявши, ти сором свій прикрив? Тож Христос прийшов і смоковницю - покров сорому - котра в тобі все ще буяла, словом своїм всушив. Він узяв на себе твою вбогість і дав тобі багатство, взяв твій покров сорому і дав тобі сніжнобілу одягу, зіткану з води і Духа. Він висушив листя смоковниці і повернув тобі те, з чого душа твоя була окрадена змієм у раю: рівноангельне життя, насолоду раю, одягу нетління.

Тому промовив Господь до смоковниці: Досить! більше не буде з тебе плоду повік. Це означає: до мого приходу приносила ти плоди смерті, та ось прийшов я, ось - Воскресіння! І негайно всохла вона. І сповнилося написане: «Поглинута смерть перемогою. Де твоє, смерте, жало, де твоя, Аде, перемога?» (*1 Кор. 15:54-55*)

Всушив Він смоковницю і насадив віру Хреста, що квітне і життя кожної людини просвітлює. Коріння Хреста в землю вкорінене, а віття його - до небес простягається. Листя його вічно молоде, квіт - нев'янучий, а плід - безсмертний. Про Древо це і Давид згадує словами: «І буде він як дерево, посаджене при витоках вод, що плід свій дасть у пору свою, і листя його не опадє» (*Пс. 1:3*).

О блаженне Древо Хресне, охоронцю мужів і жінок, і всієї природи людської! Його демони страхаються і диявол від нього тремтить, його ангели оспівують і небеса благословляють. Церкви ж - величають на ньому розп'ятого Христа, якому слава і влада, нині і повсякчас, і на віки віків. Амінь.

ВЕЧІРНЯ (або на ЛІТУРГІЇ ПЕРЕДОСВЯЧЕНИХ ДАРІВ)

Стихири на «Господи взиваю»

(г. 1): Ідучи на добровільну страсть,* казав по дорозі Господь апостолам:* Ось ідемо до Єрусалиму і Син Чоловічий* буде виданий, як написано про нього.* Прийдім, отже, і ми ходім з ним з очищеними думками,* щоб розіп'ястися з ним* і заради нього умерти для життєвих пристрастей,* ожити з ним і почути його слова:* Уже не до туземного Єрусалиму на муки,* але йду до Отця мого й Отця вашого,* до Бога мого і Бога вашого,* та й піднесу вас до вишнього Єрусалиму в царстві

небеснім.

(г. 5): Діждавшись, вірні, спасенних страждань Христа Бога,* прославмо його довготерпіння,* щоб він своїм милосердям підняв і нас, умерлих гріхом,* як благий і чоловіколюбець.

Слава і нині: Господи, ідучи на страсть, ти взяв набік своїх учнів* і сказав, утверджуючи їх:* Чому не пам'ятаєте слів, які я вам колись казав,* що кожному пророкові тільки в Єрусалимі приречено бути вбитим?* Тепер уже настає час, про який я вам сказав:* Ось я буду виданий в руки на наругу грішників.* Вони мене розіпнуть на хресті* та покладуть до гробу і вважатимуть за виклятого мерця.* Ви ж будьте мужні;* на третій день я воскресну* на радість вірних і на життя вічне.

БІБЛІЙНЕ ЧИТАННЯ НА ВЕЧІРНІ

Євангеліє - Мт. 24, 3-35

Одного разу, як сів Ісус на горі Оливній, його учні приступили до нього на самоті й запитували: Скажи нам, коли це буде і який буде знак твого приходу й кінця світу? Ісус у відповідь мовив їм: "Глядіть, щоб ніхто не звів вас. Багато бо прийде в моє ім'я, що будуть казати: Я - Христос, - і зведуть багатьох. Ви почуєте про війни та воєнні поголоски; глядіть же, не тривожтесь, бо треба, щоб це все сталося, але це не кінець ще. Народ бо на народ повстане й царство на царство. Голод, чума та землетруси будуть по різних місцях, та все це - початок страждання. Тоді видадуть вас на муки й уб'ють вас; вас будуть ненавидіти всі народи імени мого ради. Багато тоді спокусяться і видаватимуть один одного й будуть ненавидіти один одного. Чимало лжепророків устане і зведуть багато людей. Через те, що розбуває беззаконня, любов багатьох охолоне. Але хто витримає до останку, той спасеться. І ця Євангелія Царства буде проповідуватись по всьому світі, на свідоцтво всім народам. І тоді прийде кінець. Отож, коли побачите "мерзоту запустіння", провіщену пророком Даниїлом, поставлену на святім місці - хто читає, нехай розуміє! - тоді ті, що в Юдеї, нехай втікають у гори; а хто на покрівлі, хай не сходить узяти речі з своєї хати, і хто в полі, хай не повертається назад узяти свою одіж! Горе вагітним і годуючим за тих днів! Моліться, щоб ваша втеча не сталася зимою, ані в суботу. Скорбота ж: тоді велика буде, якої не було від початку світу аж понині, та й не буде. І коли б ті дні не були вкорочені, ніхто б не врятувався; але заради вибраних будуть вкорочені дні тії. І коли хто скаже тоді вам: Глянь, ось Христос, чи онде, - не вірте, бо встануть лжехристи та ложні пророки, які чинитимуть великі знаки й чуда, щоб, коли можна, звести навіть і вибраних. Ось я попередив вас. Коли вам, отже, скажуть: Ось він у пустині, - не виходьте; ось він, у криївках, - не вірте! Як блискавка, що на сході блисне й вмиє аж на самім заході сяє, так буде й прихід Чоловічого Сина. Де бо є мрець, там і орли зберуться. Негайно по тих днях скорботних сонце затьмиться, місяць не дасть більше свого відблиску, зорі падатимуть з неба і захитаються небесні сили. Тоді на небі з'явиться знак Сина Чоловічого, і тоді заридають усі племена землі й побачать Чоловічого Сина, що надходитиме на небесних хмарах з потугою та славою великою. Він пошле своїх ангелів із сурмою вельми голосною, і ті зберуть вибраних його з чотирьох вітрів, від одного аж до другого кінця неба. Від смоковниці навчіться притчі. Коли віття її стає м'яке й вона листя виганяє, ви знаєте, що близько літо. Отак і ви: коли це все побачите, знайте, що він уже близько під дверима. Істинно кажу вам: Цей рід не проміне, поки не збудеться все це. Небо й земля перейдуть, але слова мої не перейдуть.

ВЕЛИКИЙ ВІВТОРОК

У Великий вівторок Церква згадує викриття Ісусом книжників і фарисеїв, Його розмови і притчі, сказані в цей день в Єрусалимському храмі: про податок кесарю, про воскресіння мертвих, про Страшний суд і кінець світу, притчі про неочікуване пришестя Господа (про десять дів) і праведність суду Божого (про таланти).

В цей день служиться Утрєня та Літурґія Передосвячених Дарів. Літурґійні тексти Великого вівторка розкривають значення притчі про десять дів – розумних і легковажних — в очікування жениха (Мт. 24:36-26:2). Вони також спонукають нас до пригадування над власним життям та нашими стосунками з ближніми. У Церкві існують різні служіння. Однак ніхто не має права вважати себе кращим від іншого. Ми, навпаки, повинні навчитися шанувати один одного та цінувати працю інших.

УТРЕНЯ

Тропар

(г. 8): Ось Жених приходить опівночі... (див. вище).

Сідальні

(г. 4): Браття, полюбімо Жениха,* і прикрасім свої світильники світлими чеснотами й правдивою вірою,* щоб як мудрі Господні діви,* були ми готовими ввійти з ним до весільної світлиці.* Жених бо, як Бог, обдаровує всіх нетлінним вінком.

(г. 4, под.: Здивувався Йосиф): Священики й книжники з лютою заздрістю* зібрали беззаконну раду на тебе, Спасе,* і підбурили Юду до зради.* Тому він, виступивши безсоромно, говорив проти тебе беззаконним людям:* Що мені дасте, і я вам видам його у ваші руки?* Визволи, Господи, душі наші від його засуду.

(г. 8): Юда нечестивий снує пожадливі грошлюбні думки,* починає діяти, нараджується і обміркує зраду,* відпадає від світла, прийнявши темряву;* погоджується на ціну та продає Неоціненного.* Тому він, окаяний, зрадивши тебе, Господи, в нагороду за все,* що заподіяв, знаходить повішення і люту смерть.* Від його долі визволь нас, Христе Боже,* даруючи прощення гріхів тим, що з любов'ю святкують* твої пречисті страждання.

Стихири на стиховні

(г. 6): Прийдіть, вірні, і трудімось ревно для Владики,* що роздає слугам багатство.* Усі ми, відповідно до одержаного, помножуймо талант благодаті:* хто одержав мудрість, хай приносить добрі вчинки;* інший хай службу виконує ревно;* інший хай ділиться своєю вірою, проповідуючи невченому;* ще інший хай розсипає багатство бідним.* Тим чином ми збільшимо те, що було нам дане* і, як вірні завідувачі ласки, удостоїмося Владичної радості.* її сподоби і нас, Христе Боже, як чоловіколюбцець.

Коли прийдеш, Ісусе, у славі з ангельськими силами* і сядеш на суддівському престолі,* не розлучи мене з собою, Пастирю добрий.* Дороги твої - праві, а розпусні - ліві.* Не погуби з козлами мене, що стільки тяжких гріхів маю,* але зарахуй мене до овець по правому боці* і спаси мене, як чоловіколюбцець.

Жениху, кращий від усіх людей,* що нас запросив до духовного пиру на своїм весіллі!* Учасцю у твоїх стражданнях здійми з нас нужденну одіж гріхів,* прикрасивши нас одежею слави та вчини нас, Милосердний,* світлими учасниками твого царства.

Слава і нині (г. 7): Душе моя, оце Господь вручає тобі талант.* Зі страхом приймай дар і

доробляйся ним* для того, що його тобі дав.* Роздавай убогим та зроби Господа собі другом,* щоб ти стала по його правиці,* коли він прийде у славі,* та щоб почула блаженний голос:* Увійди, слуго, в радість Господа твого!* Цього, Спасе, і нас блудних сподоби* заради великої своєї милости.

БІБЛІЙНЕ ЧИТАННЯ НА УТРЕНІ

Євангеліє - Мт. 22:15-23:39

Одного разу радились фарисеї, як би зловити Ісуса на слові. І вислали до нього своїх учнів разом з іродіянками. “Учителю”, - кажуть ті, - “ми знаємо, що ти щиросердий і що дороги Божої навчаєш по правді й не вважаєш ні на кого, бо не дивишся людям на обличчя. Скажи нам, як тобі здається: Чи дозволено давати кесареві податок, чи ні?” Ісус же, знаючи їхнє лукавство, озвався: “Чого мене спокушаєте, лицеміри? Покажіть мені гріш податковий. Ті принесли йому динарш. Він спитав їх:

Чий це образ і

напис? Відповідають йому: Кесарів. Тоді він до них каже: Віддайте ж кесареві кесареві, а Боже Богові.” Почувши це, ті здивувались і, полишивши його, відійшли. Того ж самого дня приступили до нього садукееї, що кажуть ніби нема воскресіння, і спитали його: “Учителю”, - кажуть, - “Мойсей мовив: Коли хто вмер бездітним, то нехай брат його одружиться з його жінкою і відродить потомство брата свого. Було в нас сім братів. І перший, одружившись, умер, не мавши потомства, і зоставив свою жінку братові своєму. Так само і другий і третій аж до сьомого. Нарешті, після всіх померла й жінка. Отож, у воскресінні котрого з сімох буде вона жінка? Всі бо її мали.” Ісус у відповідь сказав їм: “Помиляєтеся, бо не знаєте ані Писання, ані Божої сили. У воскресінні не женяться і не виходять заміж, а є як ангели на небі. А щодо воскресіння мертвих, то хіба ви не читали слова Божого, яке вам каже: Я - Бог Авраама, Бог Ісаака і Бог Якова! Бог - не мертвих, але живих!” І чувши це народ, дивувався його навчанню. Довідавшись, що він замкнув уста садукееям, фарисеї зібралися разом. І от один із них, законоучитель, спитав його, спокушаючи: “Учителю, котра найбільша заповідь у законі?” Він же сказав до нього: “Люби Господа, Бога твого, всім твоїм серцем, усією твоєю душею і всією думкою твоєю: це найбільша й найперша заповідь. А друга подібна до неї: Люби ближнього твого, як себе самого. На ці дві заповіді весь закон і пророки спираються.” Коли фарисеї були вкупі, Ісус спитав їх: “Що ви думаєте про Христа? Чий він син?” Кажуть йому: “Давидів.” Він до них мовить: “Як же Давид у надхненні називає його Господом, кажучи: Господь промовив Владиці моему: Сідай праворуч мене, доки не покладу твоїх ворогів тобі під ноги. Коли, отже, Давид його Господом називає, то як він може бути його сином?” І ніхто не міг йому відповісти й слова, і від того дня ніхто не важився більше його запитувати.

Тоді Ісус промовив до народу й до своїх учнів: “На катедрі Мойсея розсілись книжники та фарисеї. Робіть і зберігайте все, що вони скажуть вам, але не робіть, як вони роблять. Бо вони говорять, а не роблять. В'яжуть тяжкі, не під силу тягарі й кладуть людям на плечі; самі ж і пальцем своїм рушити не хочуть. Усі свої діла вони роблять на те, щоб бачили їх люди; поширюють свої філактери й побільшують свої китиці. Люблять перші місця на бенкетах і перші сидження в синагогах та вітання на майданах багатодітних, щоб люди звали їх: Учителю! Ви ж не давайте себе звати: Учителю, - один бо ваш Учитель, ви ж усі брати. Та й отця собі теж не йменуйте на землі: один бо у вас Отець - той, що на небі. Ані наставниками не звіться, один бо ваш Наставник - Христос. Найбільший з вас буде вам слугою. Хто себе вивищить, той буде принижений, а хто себе принизить, той буде ввищений. Горе вам, книжники та

фарисеї, лицеміри, що людям замикаєте Царство Небесне! Самі не входите й не дозволяєте ввійти тим, які бажали б увійти. Горе вам, книжники та фарисеї, лицеміри, що проходите море й

землю, щоб придбати одного новонаверненого, і коли знайдете, то робите його гідним пекла, подвійно від вас гіршим. Горе вам, сліпі проводирі, що кажете: Хто клянеться храмом, то це нічого; а хто клянеться золотом храму, той винуватий. Нерозумні і сліпі! Що більше - золото чи храм, який освячує те золото? І хто клянеться жертovníком, то це нічого; хто ж клянеться тим даром, що на ньому, той винуватий. Сліпі! Що більше? Дар чи жертovníк, який освячує той дар? Хто клянеться жертovníком, той клянеться ним і всім тим, що на ньому. І хто клянеться храмом, той клянеться ним і тим, хто живе в ньому. І хто клянеться небом, той клянеться Божим престолом і тим, хто сидить на ньому. Горе вам, книжники й фарисеї, лицеміри, що даєте десятину з м'яти, кропу і кмину, а занедбуєте, що найважливіше в законі: справедливість, милосердя і віру. І те слід робити, і того не слід лишати. Сліпі проводирі, що комара відціджуєте, а ковтаєте верблюда. Горе вам, книжники й фарисеї, лицеміри, що очищаєте зверху чашу й миску, а всередині вони повні зди́рства та нездержливосте. Сліпий фарисею! Очисть но спершу середину чаші й миски, щоб і назовні були чисті. Горе вам, книжники й фарисеї, лицеміри, що схожі на гроби побілені, які зверху гарними здаються, а всередині повні кісток мертвих і всякої нечисти. Отак і ви: назовні здаєтесь людям справедливі, а всередині ви сповнені лицемірства й беззаконня. Горе вам, книжники й фарисеї, лицеміри, що будете гроби пророків та оздоблюєте нагробники праведних, і виговорюєте: Якби ми жили за батьків наших, ми не були б причетні з ними крови пророчої. Ви, таким чином, самі признаєтесь, що ви сини тих, які пророків убивали. Доповнюйте й ви мірку батьків ваших! Змії, гадюче поріддя! Як можете ви уникнути пекельного засуду? Тому то посилаю до вас пророків, мудреців і книжників. Ви деяких з них уб'єте й розіпнете, а деяких бичуватимете в ваших синагогах і гонитимете з міста в місто, щоб таким чином упала на вас уся кров праведна, пролита на землі, від крови праведного Авеля до крови Захарії, сина Варахії, якого ви вбили між святинею і жертovníком. Істинно кажу вам: Усе це впаде на цей рід! Єрусалиме, Єрусалиме, що вбиваєш пророків і каменуєш посланих до тебе! Скільки разів хотів я зібрати дітей твоїх, як квочка збирає курчат своїх під крила, - але ви не бажали! Ось дім ваш лишиться вам порожній. Кажу бо вам: Ви не побачите мене віднині, доки не скажете: Благословен той, що йде в ім'я Господнє!"

Слово святи́теля Йоана Золотоустого про милостиню та про десяти́х дів

Існують численні й різноманітні шляхи пока́яння, щоб спасіння було для нас легким. Якби Бог дав нам лиш один шлях пока́яння, то ми мали б таку відмовку: не можемо йти цим шляхом, не можемо спастися. Та, щоб позбавити тебе таких відмовок, Він дав тобі не лише один шлях, і не два, і не три, а численні й різноманітні, щоб через таке розмаїття зробити для тебе легким сходження на небо.

Пока́яння не важке, і немає в ньому жодного тягара. Ти грішник? Увійди в храм і скажи: я згрішив! - і загладиш гріх. За приклад маєш Давида, який згрішив і загладив гріх.

Існує й другий шлях - плач за гріхи. І це не важко: не треба ні витратити гроші, ні долати далеку путь, ні щось інше подібне робити, а треба лише заплакати над гріхом.

А третій шлях представляє Священне Писання, коли говорить про фарисея і митаря: фарисей, що надмірно хвалився, втратив праведність, а митар, виявивши почуття смирення, вийшов з плодом праведности: дав слова, а отримав оправдання на ділі.

Тепер зробімо ще один крок уперед і розміркуймо над четвертим шляхом пока́яння. Це - милостиня, цариця чеснот, найвірніша захисниця, яка одразу возносить людей у небесні висоти. Це слово самого Бога, Який каже: «Що ви зробили одному з сих найменших, те мені зробили» (*Мт. 25, 40*). Отож, хоч би скільки було в тебе гріхів - твоя милостиня перевершить їх усіх.

Хіба не знаєш у Євангелії притчу про десятьох дів, як вони, не маючи милостині, залишилися поза весільною світлицею, хоч і подвизались у дівстві?

Соромлюся я й червонію і плачу, коли чую про немудру діву, що зосталася немудрою після таких великих чеснот, після подвигів дівства, після того, як тілом вони піднялися на небо і порівнялися з вишніми Силами. І після сього їх названо нерозумними, і справедливо, бо, звершивши велике, вони зазнали поразки од малого. Були в нерозумних світильники, однак у світильниках мудрих був єлей, а в них не було. Бо ж дівство - це вогонь, а милостиня - єлей. Тому так, як вогонь гасне, коли до нього не підливати єлею, так і дівство вгасає, коли не має милостині.

Хто ж продавці того єлею? - бідні, що заради милостині сидять перед церквою. А за скільки він продається? - за скільки хочеш: ціни не вказано, щоб ти не посилався на вбогість. Що маєш, за те й купи. Маєш дрібний гріш? Купи ним небо, не тому, що небо дешеве, а тому, що Господь - чоловіколюбний. Не маєш і дрібного гроша? Подай чашу холодної води, бо хто напоїть одного з сих малих чашею холодної води ради мене, той не втратить нагороди своєї (Мт 10:42). Не маєш і цього? Поплач із нещасним і отримаєш нагороду - нагороду не за вимушену, а за вільну справу.

Дай хліб - і візьми Рай, дай мале - і візьми велике, дай тлінне і візьми нетлінне! Дай бідному, і навіть коли ти сам мовчатимеш, тисячі уст говоритимуть на твій захист, бо милостиня піднесеться і захистить тебе. Милостиня - це відкуплення душі.

ВЕЧІРНЯ (або на Літургії ПЕРЕДОСВЯЧЕНИХ ДАРІВ)

Стихири на «Господи взиваю»

(г. 1): Як увійдемо ми, недостойні, в осяйність твоїх святих?* Якщо й насмілимося ввійти у весільну світлицю,* то наша невесільна одежа нас обвинуватить,* і ми будемо викинені ангелами та зв'язані.* Очисти, Господи, наші душі з нечистоти* і спаси нас, Чоловіколюбче.

(г. 2): Душевеним лінивством ми розіспалися, Жениху Христе,* і не набули запаленого світильника добродійности.* Ми уподібнилися до немудрих дів, забавляючись у час праці.* Не зачини, Владико, милосердя твоїх щедрот,* але розвій наш мрячний сон і підведи нас, Милостивий!* Упровадь нас з мудрими дівами у свою весільну світлицю,* де безустанно веселяться й співають чистим голосом:* Господи, слава тобі!

Слава і нині (г. 4): Ти чула, душе моя, про засуд того,* що заховав талант.* Не закопуй слова Божі, а проголошуй його чудеса,* щоб, помножуючи дари,* ти ввійшла у радість Господа твого.

БІБЛІЙНЕ ЧИТАННЯ НА ВЕЧІРНІ

Євангеліє - Мт. 2436-26:2

Сказав Господь своїм учням: Про день і годину, коли Син Чоловічий прийде, ніхто не знає, ані ангели небесні, - лише один Отець. Як було за днів Ноя, так буде й за днів Сина Чоловічого. Бо як за днів перед потопом, їли й пили, женилися та віддавалися аж до дня, коли Ной увійшов у ковчег, і ніхто не знав нічого, аж поки не прийшов потоп і забрав усіх, - так буде й прихід Сина Чоловічого. Тоді з двох, що будуть у полі, одного візьмуть, другий залишиться. Дві молотимуть на жорнах: одну візьмуть, друга залишиться. Чувайте отже, бо не знаєте, якого дня Господь ваш прийде. Знайте те, що коли б господар відав, у яку сторожу прийде злодій, пильнував би він і не дав би підкопати свого дому. Тому й ви будьте готові, бо Син Чоловічий прийде тієї години, що про неї ви й не думаете. Котрий є вірним та мудрим слугою, що його пан настановив над челяддю своєю давати їм поживу своєчасно? Щасливий той слуга, як його пан, повернувшись, знайде його при роботі. Істинно кажу

вам, що він поставить його над усім своїм маєтком. Коли ж той злий слуга скаже в своєму серці: Мій пан бариться, - та й почне бити своїх товаришів-слуг, їсти та пити з п'яницями, - то прийде пан того слуги за дня, якого він не сподівається, і за години, якої він не знає, та й розітне його надвоє і долю його з лицемірами покладе. Там буде плач і скрегіт зубів.

Тоді Небесне Царство буде подібне до десятиох дів, що взяли свої лампи й вийшли назустріч молодому. П'ять з них були нерозумні, а п'ять мудрі. Нерозумні взяли з собою світичі, та не взяли оливи з собою. Мудрі ж узяли в посудинках оливу. Через те, що молодий був забарився, всі задрімали й поснули. Та опівночі крик залунав: Ось молодий! Виходьте йому назустріч! Схопились тоді всі ті діви й приготували свої світичі. А нерозумні мовлять до мудрих: Дайте нам вашої оливи, бо наші світичі гаснуть. Мудрі ж у відповідь їм кажуть: Щоб часом і нам, і вам не забракло - підіть краще до продавців та й купіть собі. І от як вони пішли купувати, прибув молодий, і ті, що були готові, ввійшли з ним у весільний покій, і замкнулись двері. Нарешті приходять також інші діви й кажуть: Господи, Господи, відчини нам! А він у відповідь їм мовить: Істинно кажу вам: Я вас не знаю. Чувайте, отже, не знаєте бо ні дня, ні години. І немов той чоловік, що, пускаючись у дорогу, прикликав своїх слуг і передав їм своє майно. Одному він дав п'ять талантів, другому - два, а третьому один, кожному за його здібністю, і від'їхав. Той, що взяв п'ять талантів, негайно пішов і орудував ними, і придбав других п'ять талантів. Так само і той, що взяв два, також: придбав два других. А той, що взяв лише один, пішов, викопав у землі яму та й сховав гроші пана свого. По довгій часі приходять пан слуг тих і зводить з ними обрахунок. Приступив той, що узяв був п'ять талантів, і приніс других п'ять талантів: Мій пане, - каже, - ти мені дав п'ять талантів, - ось я придбав других п'ять талантів. Сказав до нього його пан: Гаразд, слуго добрий і вірний. У малому ти був вірний, поставлю тебе над великим. Увійди в радість пана твого. Приступив і той, що взяв був два таланти та й каже: Пане; два таланти передав ти мені. Ось других два я придбав. Сказав до нього пан його: Гаразд, слуго добрий і вірний! У малому був ти вірний, поставлю тебе над великим. Увійди в радість твого пана. Приступив і той, що взяв був лише один талант, і каже: Пане, знав я тебе, що ти жорстокий чоловік: пожинаєш, де не сів, і визбируєш, де ти не розсипав. Тому, зо страху, я пішов і закопав талант твій у землю. Ось він - маєш твоє. Озвавсь його пан і каже до нього: Лукавий слуго й лінивий! Ти знав, що я пожинаю, де не сів, і визбирую, де я не розсипав. Тож треба було тобі віддати мої гроші торговцям, і я, повернувшись, забрав би своє з відсотками. Візьміть, отже, талант від нього й дайте тому, хто має їх десять. Бо кожному, хто має, додасться, і він матиме над міру; а в того, хто не має, заберуть і те, що має. А нікчемного слугу того викиньте в темряву кромішню. Там буде плач і скрегіт зубів. Якже прийде Син Чоловічий у своїй славі, й ангели всі з ним, тоді він сяде на престолі своєї слави. І зберуться перед ним усі народи, і він відлучить їх одних від одних, як пастух відлучує овець від козлів; і поставить овець праворуч себе, а козлів ліворуч. Тоді цар скаже тим, що праворуч нього: Прийдіть, благословенні Отця мого, візьміть у спадщину Царство, що було приготоване вам від створення світу. Бо я голодував, і ви дали мені їсти; мав спрагу, і ви мене напоїли; чужинцем був, і ви мене прийняли; нагий, і ви мене одягли; хворий, і ви навідались до мене; у тюрмі був, і ви прийшли до мене. Тоді озвуться праведні до нього: Господи, коли ми бачили тебе голодним і нагодували, спрагненим і напоїли? Коли ми бачили тебе чужинцем і прийняли, або нагим і одягнули? Коли ми бачили тебе недужим чи в тюрмі й прийшли до тебе? А цар, відповідаючи їм, скаже: Істинно кажу вам: усе, що ви зробили одному з моїх братів найменших - ви мені зробили. Тоді скаже й тим, що ліворуч: Ідіть від мене геть, прокляті, в вогонь вічний, приготований дияволу й ангелам його; бо голодував я, і ви не дали мені їсти; мав спрагу, і ви мене не напоїли; був чужинцем, і ви мене не прийняли; нагим, і ви мене не одягнули; недужим і в тюрмі, і не навідались до мене. Тоді озвуться і ті, кажучи: Господи,

коли ми бачили тебе голодним або спраглим, чужинцем або нагим, недужим або в тюрмі, і тобі не послужили? А він відповість їм: Істинно кажу вам: те, чого ви не зробили одному з моїх братів найменших - мені також ви того не зробили. І підуть ті на вічну кару, а праведники - на життя вічне.

Якже Ісус скінчив усі ці слова, сказав до своїх учнів: Ви знаєте, що через два дні буде Пасха й Син Чоловічий буде виданий на розп'яття.

ВЕЛИКА СЕРЕДА

Велика середа - день, в який рада первосвящеників і книжників вже вирішила схопити Христа і вбити Його. У селищі Витанія в домі Симона прокаженого, де зупинився в ніч на середу Ісус, одна грішниця вилила дорогоцінне миро на Його голову. Тут же в душі Юди народився намір видати беззаконній раді Вчителя. Тому в богослужіннях середи прославляється ця грішниця і засуджується зрада Юди.

УТРЕНЯ

Тропар

(г. 8): Ось Жених приходить опівночі... **(див. вище).**

Сідальні

(г. 3, под.: Красотою твого): Блудниця приступила до тебе, Чоловіколюбче,* і вилила миро зі сльозами на твої ноги;* за твоїм велінням була вона визволена від вонючого зла.* Але невдячний учень, живши твоєю благодаттю,* відкидає її та зодягається в мерзоту,* продаючи тебе задля грошлюбства.* Слава, Христе, твоєму милосердю!

(г. 4, под.: Здивувався Йосиф): Юда облудний, любуючись у грошах,* хитро міркував, як видати тебе, Господи, скарбе життя.* Сп'янілий жадобою гроша,* побіг до книжників і фарисеїв та й сказав беззаконним:* Що хочете мені дати,* а я вам видам його на розп'яття?

(г. 1, под.: Воїни, які стерегли): Зворушено обтираючи твої пречисті ноги волоссям своєї голови* і, глибоко зітхаючи, грішниця з плачем кликала до тебе, Щедрий.* Не відкинь мене, ані не погидуй мною, Боже мій,* але прийми мене розкаяну* і спаси, єдиний Чоловіколюбче!

Стихири на стиховні

(г. 6): Сьогодні Христос приходить у дім фарисея,* і жінка грішниця, приступивши, паде до його ніг і кличе:* Споглянь на мене, погружену в гріхи,* що впала у розпач через сподіяні вчинки,* і не відкидай мене від своєї доброти!* Подай мені, Господи, відпущення гріхів, і спаси мене.

Блудниця простерла своє волосся до тебе, Владико,* а Юда простер свої руки до беззаконних.* Вона, щоб одержати прощення, а він, щоб узяти срібняки.* Тому кличемо до тебе проданого, що нас визволив:* Господи, - слава тобі!

Жінка, злом воняюча й осквернена, приступила до тебе, Спасе,* і, виливаючи сльози на твої ноги, визнала своє страждання.* Як погляну на тебе, Владико? Це ж бо ти прийшов спасти блудницю з безодні!* Воскреси й мене умерлу,* як ти підняв з гробу чотириденного Лазаря.* Прийми мене окаянну, Господи, і спаси мене.

Та, що була зневірена своїм життям і знана зі своїх лихих звичаїв, несучи миро,* приступила до тебе, кличучи:* Не відкинь мене блудну ти, що народився від Діви!* Не погорди моїми сльозами, Радосте ангелів!* Але прийми мене, що каюся, бо ти не відкинув мене грішну* задля твоєї великої милости.

Слава і нині (г. 8): Жінка, що впала в численні гріхи,* збагнувши твоє божество, Господи, виконує завдання мирносиць.* Перед твоїм похороном вона з риданням приносить тобі миро, кажучи:* Горе мені, бо палкі нестримні пристрасті для мене, мов ніч,* а насолода гріха - туманна й безмісячна!* Прийми струмки моїх сліз ти, що хмарами виносиш воду з моря!* Прихилися до моїх сердечних зітхань ти,* що прихилив небеса твоїм невимовним приниженням,* хай поцілую і знову обітру волоссям моєї голови твої пречисті ноги,* яких луну в раю, по полудні,* почувла Єва своїми ушима і настрахалася.* Спасителю душ, хто може дослідити безліч моїх гріхів і безодню твоїх судів?*

Не погорди слугинею твоєю, Спасе, що маєш безмірну милість.

БІБЛІЙНЕ ЧИТАННЯ НА УТРЕНІ

Євангеліє - Йо. 12:17-50

В той час народ, що був з Ісусом, коли то він був викликав Лазаря з гробу та його з мертвих воскресив, - про те свідчив. Тим то, власне, народ і вийшов йому назустріч: довідався бо, що він учинив те чудо. А фарисеї між собою тоді говорили: «Бачите, що тоді щось зарадити, бо весь світ іде за ним.» Були ж серед тих, які прийшли поклонитися на свято, деякі греки. Ті приступили до Филипа, що був з Витсаїди Галилейської, і попросили його, так мовивши: «Пане, хочемо побачити Ісуса.» Приходить Филип, говорить Андрієві, а Андрій з Филипом, знову ж таки, приходять та й говорять Ісусові. І відрікає їм Ісус: «Прийшла година для прославлення Сина Чоловічого. Істинно, істинно говорю вам: Пшеничне зерно, коли не впаде на землю і не завмре, залишиться саме-одне; коли ж завмре, то рясний плід принесе. Хто життя своє любить, той погубить його; хто ж зненавидить своє життя на цьому світі, той збереже його, щоб жити вічно. Хто служить мені, хай іде слідом за мною: і де я, там і слуга мій буде. Того, хто мені служить, пошанує Отець. Тепер стривожилась душа моя, - і що мені казати? Спаси мене, Отче, від години цієї? Але на те ж я і прийшов - на цю годину! Отче, прослав своє ім'я!» І голос із неба злинув: «І прославив, - і знову прославлю!» Народ, що стояв там і чув те, говорив: «То був грім.» А інші: «Ангел промовляв до нього!» Та сказав Ісус у відповідь: «Не заради мене ізлинув голос той, лише заради вас. Тепер світові цьому суд; тепер вигнаний буде геть князь цього світу. Я ж, коли від землі буду піднесений, усіх притягну до себе.» Це казав він, щоб зазначити, якою смертю вмере. Народ же озвався до нього: «З закону ми чули, що Христос повіки перебуватиме. Як же ти кажеш, що Син Чоловічий має бути піднесений? Хто це такий - отой Син Чоловічий?» Відрік же їм Ісус: «Ще трохи часу світло з вами. Ходіте, поки світло у вас, щоб не поїняла вас тьма. Хто ходить у тьмі, не відає, куди йде. Поки у вас світло - віруйте у світло, щоб світла синами вам стати!» Це сказавши, віддалився Ісус і скрився від них. Вони не вірували в нього, хоч і скільки сподіяв він чудес у них на очу, щоб збулось слово пророка Ісаї, що сказав: «Господи, хто повірив тому, що чули ми, і рамено Господнє кому об'явилось?» Не могли ж вони увірувати, бо Ісая ще так був сказав: «Засліпив він їм очі, заціпенів їм серце, щоб не бачили очима, щоби серцем не розуміли і не навернулись, щоб я їх вигоїв.» Це сказав Ісая, коли славу його бачив і говорив про нього. А, однак, чимало й увірувало в нього, навіть із знатних, лише з огляду на фарисеїв не признавалися, щоб їх не вилучили з синагоги; славу бо людську дужче вони любили ніж славу Божу. Тоді сказав Ісус на весь голос: «Хто вірує в мене - вірує не в мене, а в того, хто послав мене. І хто мене бачить, той бачить того, хто послав мене. Я - світло, на світ прийшов, щоб кожен, хто в мене вірує, не перебував у темряві. Коли хтось мої слова слухає, а їх не береже, я його не суджу, бо я прийшов не судити світ, а спасти світ. Хто мене відкидає і слів моїх не приймає, має той суддю свого: слово, яке я вирік, судитиме його дня останнього. Бо не від себе вирікав я: Отець, який послав мене, дав мені заповідь, що мені казати і що промовляти. І я знаю, що заповідь його - життя вічне. Те, отже, що я кажу, кажу так, як Отець повідав мені.»

Слово святителя Амфілоха Іконійського про жінку блудницю, що помазала Господа миром

Велику радість дарував нам Христос, завітавши в гості до Закхея, бо де Христос гостює і з людьми возлежить, і приймає нашу їжу і пиття, там усе повниться радістю. Хто ж бо з митарів чи блудниць, чи інших грішників не скаже, що це свято і торжество, коли Творець неба і землі входить під митареву кривлю, коли Зроститель хлібів приймає в руки хліб людський, коли Насадитель винограду благословляє вино для спільного пиття? Воістину, свято це і радість ангельського бенкету -

бачити, як Владика з рабами, Бог із людьми, Суддя зі злочинцями розділяє спільну трапезу.

Він і разом з фарисеями їжу споживає, і митарів від себе не відкидає, і блудниць допускає, і ханаанянки слово приймає, і з самарянкою бесіду веде, і кровоточивий край одежі подає. Так, бо Він - Цілитель усіх тих пристрастей і недуг, до яких дотикається, Благодійник усіх - злих і добрих, невдячних і беззлобних. Тож і тепер, запрошений фарисеєм, Він увіходить в оселю, досі повну зла. Адже де фарисей - там лігвище лукавства, пристанище гріха, оселя гордині і зверхності.

Однак, незважаючи на те, що дім цей був таким, Господь не відмовляється ввійти в нього, бо як сонце не зазнає шкоди, посилаючи своє проміння в темряву, а навпаки, просвічує її, само ані трохи не затьмарюючись, так і Христос - Сонце Правди - всіляке прокляте і осквернене місце приймає і промінням своєї благості його нечистоту розганяє, не зазнаючи при тому ані зневаги, ані приниження, ані осквернення задля величі свого Божества.

Оскільки Господь у своєму передв'іданні знав, що блудниця намірилася прийти в дім фарисея і показати істинний гарячий і полум'яний образ покаяння, то задля цього Він негайно погодився на запрошення господаря, щоб жінка та навчила книжників і фарисеїв відкрито визнавати власні гріхи, показала, як грішникам, обтяженим злочинами, слід умилювати Бога.

Приступивши до Христа, жінка-блудниця омила ноги Його слізьми. Як очима вона зводила багатьох юнаків у блуд, так ними омила сьогодні скверну свого гріха, проливши потоки сліз, сама влаштувавши собі купіль покаяння сльозами. Вона використала сльози як воду, а від Христа прийняла прощення. Вона омила ноги Христові не просто наслідуючи Авраама, що колись омив ноги ангелів, а й перевершивши його. Бо той омив водою і обтер рушником, а вона сльозами омила ноги Ісусові й обтерла волоссям своїм.

І було очевидно, що жінка цілковито навернулася до служіння Ісусові: очі її зверху, немов джерела вод, посилали слізні потоки, а душа, немов підставлена посудина, внизу приймала у себе стікаючі з ніг краплини сліз; волосся обтирало їх, немов рушник, а руки, ллючи миро з алябастрової посудини, помазували божественні ноги, миром земним вшановуючи Миро Небесне.

І Христос, який не гріх осуджує, а покаянню радіє, не за минуле карає, а на майбутнє увагу звертає, не згадав минулих її злочинів, але вшанував жінку і похвалив її покаяння, оправдання за сльози дарував і добре діло її увінчав.

Вечірня (або на Літургії Передосвячених Дарів)

Стихири на «Господи взиваю»

(з. 1): Пізнавши Бога в тобі, Сину Діви,* блудниця промовляла й серед плачу молилася,* бо сподіяла вчинки гідні сліз:* Доброчинцю Чоловіколюбче! Розв'яжи мої провини, як я моє волосся.* Полюби мене, справедливо зненавиджену, що тебе любить,* а я проповідуватиму тебе між митарями.

Дорогоцінне миро грішниця змішала зі сльозами* і вилила на твої пресвяті ноги, цілуючи їх;* і ти негайно її оправдав.* Даруй же й нам прощення* ти, що постраждав за нас, і спаси нас.

Коли грішниця принесла миро,* тоді учень домовлявся з пребеззаконними.* Вона ж раділа, виливаючи дорогоцінне миро;* він же квапився продати Неоціненного.* Вона пізнала Владика, а він з Владикою розлучився.* Вона визволилась, а Юда став рабом ворога.* Згубним є недбальство, велика річ - покаяння.* Даруй же й мені таке покаяння, Спасе,* що постраждав за нас, і спаси нас.

О, Юдо окаяний!* Бачивши як блудниця цілувала ноги,* ти підступно продумував поцілунок зради.* Вона розв'язала волосся, а ти зв'язався лютістю;* заздрість бо не вмів вибрати корисного.*

О, Юдова грішна закам'янілосте!* Вирятуї від неї, Господи, душі наші.

Блудниця простерла своє волосся до тебе, Владико,* а Юда простер свої руки до беззаконних.* Вона, щоб одержати прощення, а він, щоб узяти срібняки.* Тому кличемо до тебе проданого, що нас визволив:* Господи, - слава тобі!

(з. 2): Грішниця біжить до продавця мира* купити дорогоцінне миро, щоб помазати Доброчинця,* і каже продавцеві мира:* Дай мені мира, щоб я помазала того,* хто очистив усі мої гріхи.

Слава і нині (з. 6): Та, що погрузнула в грісі,* побачила тебе, - Пристане спасіння.* Глянь, як вона миро сльозами розчиняє і кличе:* Поглянь на розкаяних грішників в очікуванні!* Тож ти, Владико, й мене спаси від бурі гріха,* задля свого великого милосердя.

БІБЛІЙНЕ ЧИТАННЯ НА ВЕЧІРНІ

Євангеліє - Мт. 26:6-16

В той час, коли Ісус був у Витанії в домі Симона прокаженого, підійшла до нього одна жінка з алябастровою плящиною, повною вельми дорогого мира, і вилляла його йому на голову, як він сидів при столі. Побачивши це учні, нарікали й казали: “Навіщо таке марнотратство? Це можна б було дорого продати й - дати бідним!” Ісус зауважив це й сказав їм: “Чому ви докучаєте цій жінці? Вона зробила добре діло для мене. Завжди бо бідних маєте з собою; мене ж не завжди маєте. Виливши це миро на моє тіло, вона вчинила те на похорон мій. Істинно кажу вам: Де тільки буде проповідуватись ця Євангелія по всьому світі, оповідатиметься і про те, що вона зробила, їй на спомин.” Тоді один із дванадцятьох, що звався Юда Іскаріотський, подався до первосвящеників і каже: “Що хочете мені дати, і я вам його видам?” Ті відважили йому тридцять срібняків. І з того часу він шукав доброї нагоди, щоб його видати.

ВЕЛИКИЙ ЧЕТВЕР. ЗРАДА ЮДИ. ТАЙНА ВЕЧЕРЯ

У Страсний четвер згадуються чотири важливі події з життя Спасителя: Тайна вечеря, на якій Господь встановив новозавітне Таїнство Святої Євхаристії - Причастя Його Тіла і Крові; вмивання ніг ученикам на знак глибокого смирення і любові до них, а також як повчання всім християнам не шукати влади один над одним, а слугувати один одному; молитва в Гетсиманському саді; зрада Христа Юдою.

Цього дня служаться Утреня та Вечірня з Літургією св. Василя Великого. У катедральних храмах після Літургії відбувається обряд умивання ніг - архиерей вмиває ноги 12 священникам на знак омивання, яке здійснив Христос своїм апостолам. Також в Патріаршому Соборі під час Літургії Глава і Отець УГКЦ освячує святе миро, для звершення Таїнства миропомазання.

УТРЕНЯ

Тропар

(г. 8): Коли славні учні* обмиванням ніг на вечері просвіщалися,* тоді Юда нечестивий, на грошолобство хворіючи, отуманився,* і беззаконним суддям тебе, праведного Суддю, продав.* Дивись, скарбів любителю,* на того, що ради них повісився.* Тікай від душевної ненаситності, що на Учителя так наважилась.* Милостивий до всіх, Господи, - слава тобі!

Стихири на стиховні

(г. 8): Сьогодні зібралася проти Христа рада нечестивих* і врадила лукаве, щоб, його невинного передати на смерть.* Сьогодні Юда затає собі срібну мотузку* і позбавляє себе життя - земного і небесного.* Сьогодні Каяфа проти волі пророкує:* Ліпше воно, каже, щоб один умер за народ.* Бо це Христос прийшов страждати за наші гріхи,* щоб визволити нас з ворожої неволі,* як добрий і чоловіколюбець.

Сьогодні Юда закриває в собі вид піклувальника вбогими* і явно відкриває образ лихваря.* Він не журиться вже про бідних* і не миро, що його принесла грішниця, продає,* але Небесне Мирю, а за нього одержує срібняки.* Іде до юдеїв і каже беззаконним:* Що дасте мені, щоб я видав вам його? Дешеву пропонує він ціну, щоб згодилися покупці.* Неоціненного продати хоче, не торгуючись за ціну, як раба- втікача продає,* це бо звичай злодіїв знецінювати дорогоцінності.* Нині ж учень Святе кинув псам:* безумне грошолобство наповнило його люттю до свого Владики.* Утікаймо від його спокуси, взиваючи:* Довготерпеливий Господи, - слава тобі.

Норов твій, беззаконний Юдо, наповняється лукавства!* Хворіючи на грошолобство,* стягнув ти на себе ненависть усіх людей.* Якщо ти любив багатство, чому ж прийшов ти до того, хто навчає убогості?* Якщо й любив ти його, чому ж продав ти Неоціненого і передав його на смерть? Вжахнися, сонце, застогни, земле, і, дрижачи, заклич:* Милосердний Господи, - слава тобі!

Нехай ніхто з вас, вірні, не буде невтаємничений у Владичну Вечерю;* нехай же ніхто, як Юда, не приступає облудно до Трапези.* Він бо, взявши шматок, від Хліба відвернувся;* виглядом він наче учень, а насправді - вбивця;* він радів з юдеями, як перебував з апостолами;* ненавидячи, цілував, а цілуючи, продавав Бога і Спаса душ наших,* що викупив нас від прокляття.

Слава і нині (г. 5): Відкриваючи таємницю своїм учням,* навчав ти їх, кажучи: О друзі, глядіть, щоб ніякий страх не розлучив вас від мене.* Якщо і страждатиму, то за світ, не сумнівайтеся бо в мені:* не прийшов я, щоб мені служили,* але жити й покласти душу мою за спасіння світу.* Коли ви друзі мої, мене наслідуйте:* хто хоче бути першим, хай буде останнім,* володар хай стане слугою.* Залишайтеся при мені і плід принесете.* Я бо - лоза життєдайна.

БІБЛІЙНЕ ЧИТАННЯ НА УТРЕНІ

Євангеліє - Лк. 22:1-39

Наближалось свято опрісноків, що зветься Пасха. І первосвященики та книжники шукали, як би його вбити, боялись бо народу. Ввійшов же сатана в Юду, на прізвище Іскаріот, що був з числа дванадцятьох, і він пішов умовитися з первосвящениками та начальниками, як би його видати. Зраділи ті й згодилися дати йому гроші. І він пристав на те й шукав нагоди, щоб видати його без відома народу. Настав день опрісноків, коли треба було жертвувати пасху. Ісус послав Петра та Йоана: "Ідіть", - сказав, - та приготуйте нам пасху, щоб ми її спожили. Вони його спитали: Де хочеш, щоб ми приготували?" Він відповів їм: "Ось, коли увійдете в місто, стріне вас чоловік, що буде нести глечик води. Ідіть слідом за ним у господу, куди він увійде, і скажіть господареві дому: Учитель тобі каже: Де світлиця, в якій я з учнями моїми міг би спожити пасху? І він покаже вам горницю велику, вистелену килимами; там приготуйте. Пішли вони й знайшли так, як він сказав їм, і приготували пасху. І як прийшла година, сів він до столу й апостоли з ним. І він до них промовив: Я сильно бажав спожити оцю пасху з вами перш, ніж мені страждати, бо кажу вам, я її більш не буду їсти, аж поки вона не звершиться в Божім Царстві." І, взявши чашу, віддав хвалу й мовив: "Візьміть її і поділіться між собою, бо, кажу вам: Віднині я не буду більше пити з плоду винограду, доки не прийде Боже Царство." І, взявши хліб, віддав хвалу, поламав, дав їм і мовив: "Це - моє тіло, що за вас віддається. Чиніть це на мій спомин." Так само чашу по вечері, кажучи: "Ця чаша - це Новий Завіт у моїй крові, що за вас проливається. Одначе, ось рука того, що мене видасть, на столі зо мною. Бо Син Чоловічий іде, як призначено, але горе тому чоловікові, що його видає." І вони заходились один одного питати, хто б то з них міг бути, що намірявся те зробити. Знялась між ними й суперечка, хто з них має вважатися за більшого. Ісус сказав їм: "Царі народів панують над ними, і ті, що владу над ними мають, добротинцями зветься. Не так хай буде з вами! А навпаки: більший між вами нехай буде як молодший, а наставник як слуга. Хто бо більший? Той, що за столом, чи той, що служить? Хіба не той, що за столом? Та, проте, я між вами як той, що служить. Ви ті, що перебували зо мною у моїх спокусах, і я завіщаю вам Царство, як мені завіщав Отець мій, щоб іти й пили за столом у моїм Царстві й сиділи на престолах, судячи дванадцять племен Ізраїля. О Симоне, Симоне! Ось Сатана наставляв, щоб просіяти вас, як пшеницю, та я молився за тебе, щоб віра твоя не послабла, а ти колись, навернувшись, утверджує своїх братів. Господи, - сказав Петро до нього, - з тобою я готовий піти й у тюрму, й на смерть." А Ісус мовив: "Кажу тобі, Петре, не заспіває нині півень, як ти тричі відречешся, мовляв, мене не знаєш." Далі сказав їм: "Як я вас посилав без калитки, без торби та взуття, хіба вам чого бракувало?" "Нічого", - відповіли. Він же до них промовив: "А тепер - хто має калитку, нехай її візьме, так само й торбу; хто ж не має, хай продасть свою одежу й купить меч. Кажу вам: Має сповнитись на мені, що написано: Його зараховано до злочинців, - бо те, що стосується до мене, кінця доходить." Вони казали: "Господи! Ось два мечі тут." А він відповів їм: "Досить!" Тоді вийшов він і пішов, як звичайно, на Оливну гору. Слідом за ним пішли і його учні.

ВІРШІ СВ. ГРИГОРА НАРЕКАЦІ ПРО ТАЇНСТВО ЄВХАРИСТІЇ

Коли уперше звершував Господь Чудесні зцілення як милість,
Коли Він віддавав і Кров, і Плоть,
Щоби правдива віра укріпилась,
То розумів Він: Таїнство вершилось Величніше від мук, що можна їх збороть.
Над всім найвище - Таїнство Причастя.

Я вірую: запричастившись Тайн Святих Осягну глибше я Христові страсті.
Це - путь спасіння, правдивіший од всіх.
Причастя, себто з Господом єднання,
Є вище, ніж молитва й постування,
Аскези подвиги, в покорі пробування,
Над помисли воно й діла благі,
Воно є понад викуп і прощення,
І більш, ніж добрі всі слова людські.
Воно величніше від приносів у жертву Тварин недорозумних, яким дано жить.
Як безначальне - більш, ніж мимолетне,
І, досконале, - недовершеність клеймить.
І правду нам пророки-мудреці святі вістять:
Духовне перевершує тілесне,
А пізнане є менше, ніж незнане.
Так і Причастя Таїнство чудесне Дає достойну вічній славі благодать.

ВЕЧІРНЯ З ЛІТУРГІЄЮ СВ. ВАСИЛІЯ ВЕЛИКОГО

Стихири на «Господи взиваю»

(г. 2): Сьогодні збігається злочинне зборище,* щоб Творця і Будівника всесвіту передати Пилатові.* О, беззаконні й невірні!* Як же вони заходяться судити того,* хто прийде судити живих і мертвих,* і приготують на муки того, хто виліковує пристрасті? Господи,* велика твоя милість! Слава тобі!

Беззаконний Юда, що на вечері* замочив свою руку в миску* разом з тобою, Господи,* простяг до беззаконних руки, щоб узяти срібняки;* обміркувавши ж ціну мира,* не боявся продати тебе неоціненого* і простягнув ноги, щоб ти їх обмив.* Він лукаво поцілував тебе, Владико,* щоб передати беззаконним,* відрікся апостольського збору і кинув срібну тридцятку,* та й не бачив твого на третій день воскресіння,* через яке ти помилуй нас!

Юда, облудний зрадник,* зрадливим поцілунком передав Спаса Господа* і, як раба, продав Пана всього створіння.* Як овечка на заколення, так пішов Божий Агнець,* Син Отця, єдиний багатомилостивий.

Раб і хитрун - Юда* - учень і зрадник, друг і диявол насправді показався.* Бо ходив за Учителем і вивчав,* як його зрадити, міркуючи собі:* Видам його і придбаю велике багатство.* Хотів він і миро продати та схопити підступно Ісуса,* видаючи поцілунком Христа.* І, як ягнятко на заколення, так іде Агнець Божий,* єдиний милосердний і чоловіколюбець.

Слава (г. 2): Агнець, що його прорік Ісаї,* іде на добровільну смерть* і дає плечі на рани, щоки ж на удари,* не відвертає лиця свого від зневажливих плювків і глузування,* та приймає засуд на смерть нечестиву.* Все добровільно приймає він, Безгрішний,* щоб усім дарувати воскресіння з мертвих.

І нині (г. 6): Воістину єхидний Юда нащадок тих, що їли манну в пустині* і ремствували на того, що їх годував.* Вони, невдячні, ще мали в устах їжу і вже Бога зневажали.* - І цей безбожник, маючи в устах небесний Хліб,* готував на Спаса зраду.* О, душе ненаситна! О, люте зухвальство!* Воістину він їхній син беззаконний,* тому разом з ними приймає засуд.* Хто його гостить, того він продає* - Господа, який його любив, видає на смерть.* Спаси, Господи, душі наші від такої нелюдности,* бо ти

єдиний у довготерпінні невимовний.

Піснеспів замість Херувимської пісні

(з. 6): Вечері твоєї тайної днесь, Сину Божий,* мене причасника прийми,* бо ворогам твоїм тайни не повім,* ні поцілунку тобі не дам, як Юда, але, як розбійник, ісповідаю тебе:* Пом'яни мене, Господи, у царстві твоїм.

БІБЛІЙНІ ЧИТАННЯ НА БОЖЕСТВЕННІЙ ЛІТУРГІЇ

Паремія – Ісаї 50:4-11

Господь Бог дав мені язик учнів, щоб я підтримував моїм словом знесиленого. Щоранку будить він, будить моє вухо, щоб я, як учень, слухав. Господь Бог відтулив мені вухо, і я не спротивився, назад не сахнувся. Плечі мої віддав я тим, які мене били; щоки мої тим, які бороду в мене рвали; обличчя мого не відвертав я від плювків і глузування. Та Господь Бог мені допомагає, тому я не осоромлюся. Тому й тримаю моє обличчя, мов кремінь: я знаю, що не застидаюся. Близько мене той, хто мене виправдує. Хто посміє сперечатися зо мною? Станьмо разом! Хто мій супротивник? Нехай наблизиться до мене! Ось Господь Бог мені допомагає; хто мене осудить? Усі вони, немов одежа, розпадуться; міль їх поточить. Хто з-поміж вас Господа боїться, нехай на голос його Слуги зважає! Хто ходить у темряві, в кого нема світла, нехай на ім'я Господнє вповає й покладається на Бога свого! Ви всі, що розкладаєте вогонь, розжарюєте стріли, ідіть у жар вашого вогню, поміж ті стріли, що їх запалили! Це буде вам з моєї руки: лежатимете в муках!

Апостол -1 Кор. 11:23-29

Браття! Я бо, що прийняв від Господа, те й передав вам: Господь Ісус тієї ночі, якої був виданий, узяв хліб і, віддавши подяку, розламав і сказав: «Це моє тіло, воно за вас дається. Це робіть на мій спомин». Так само й чашу по вечері, кажучи: «Ця чаша - Новий Завіт у моїй крові. Робіть це кожний раз, коли будете пити, на мій спомин». Бо кожного разу, як їсте хліб цей і п'єте цю чашу, звіщаєте смерть Господню, аж доки він не прийде. Тому, хто буде їсти хліб або пити чашу Господню недостойно, буде винний за тіло і кров Господню. Хай, отже, кожний випробує себе самого і тоді їсть цей хліб і п'є цю чашу. Бо той, хто їсть і п'є, не розрізняючи Господнього тіла, суд собі їсть і п'є.

Євангеліє - (збірне) Мт. 26:1-20; Йо. 13:3-17; Мт. 26:21-39; Лк. 22:43-44; Мт. 26:40-27:2

Сказав Господь своїм учням: “Ви знаєте, що через два дні буде Пасха й Син Чоловічий буде виданий на розп'яття.” Тоді зібралися первосвященники і старші народу в палаці первосвященника, що звався Каяфа, і радились, як би то підступом схопити Ісуса й убити. Тільки ж казали: “Не в свято, щоб не було в народі заколоту.” І от коли Ісус був у Витанії в домі Симона прокаженого, підійшла до нього одна жінка з алябастровою плящиною, повною вельми дорогого мира, і вилляла його йому на голову, як він сидів при столі. Побачивши це учні, нарікали й казали: “Навіщо таке марнотратство? Це можна б було дорого продати й - дати бідним!” Ісус зауважив це й сказав їм: “Чому ви докучаєте цій жінці? Вона зробила добре діло для мене. Завжди бо бідних маєте з собою; мене ж не завжди маєте. Виливши це миро на моє тіло, вона вчинила те на похорон мій. Істинно кажу вам: Де тільки буде проповідуватись ця Євангелія по всьому світі, оповідатиметься і про те, що вона зробила, їй на спомин.” Тоді один із дванадцятьох, що звався Юда Іскаріотський, подався до первосвященників і каже: Що хочете мені дати, і я вам його видам? Ті відважили йому тридцять срібняків. І з того часу він шукав доброї нагоди, щоб його видати. Першого дня Опрісноків приступили учні до Ісуса й питають:

“Де хочеш, щоб ми приготували тобі їсти Пасху?” Він відповів їм: “Ідіть до такого ось одного в місто й скажіть йому: Учитель каже: Час мій близько, тож у тебе споряджу Пасху з учнями моїми.” Учні зробили так, як їм звелів Ісус, і приготували Пасху. Коли ж настав вечір, сів він до столу з дванадцятьма учнями.

Ісус знаючи, що Отець усе дав йому в руки, і що від Бога він вийшов і до Бога повертається, встав від вечері, скинув одіж, узяв рушника й підперезався. Тоді налив води до умивальниці й почав обмивати учням ноги та обтирати рушником, яким був підперезаний. Підходить, отже, і до Симона Петра, - та той йому: «Ти, Господи, - мені вмивати ноги?» Каже йому Ісус у відповідь: «Те, що я роблю, ти під цю пору не відаєш; зрозумієш потім.» Петро ж йому каже: «Ні, не митимеш моїх ніг повіки!» - «Коли я тебе не вмю, - одрікає Ісус, - то не матимеш зо мною частки.» «Господи, - проказує до нього Симон Петро, - то не тільки ноги, але і руки, і голову!» А Ісус йому: «Тому, хто обмитий, нічого не треба вмивати, крім самих ніг; увесь бо він чистий. І ви чисті, та - не всі.» Знав бо, хто зрадити його мав, тим то й мовив: «Не всі ви чисті.» Обмивши їм ноги, вбрався знову в одіж, сів до столу та й каже до них: «Чи знаєте, що я зробив вам? Ви звете мене: Учитель, Господь, і правильно мовите, бо я є. Тож коли вмив вам ноги я - Господь і Учитель, - то й ви повинні обмивати ноги один одному. Приклад дав я вам, щоб і ви так робили, як оце я вам учинив. Істинно, істинно говорю вам: Слуга не більший за пана свого, а посланий не більший за того, хто послав його. Знавши те, щасливі будете, коли так чинитимете.

І коли вони їли, він промовив: “Істинно, кажу вам: Один з вас мене зрадить.” Засмучені глибоко, почали кожний з них запитувати його: “Чи то часом не я, Господи?” Він відповів: “Хто вклав зо мною руку в миску, той мене зрадить. Син Чоловічий іде, як написано про нього, та горе тому чоловікові, що зрадить Сина Чоловічого! Лепше було б тому чоловікові не народитись!” А Юда, зрадник його, і собі озвався: “Чи то часом не я, Учителю?” Каже Ісус до нього: “Ти мовив.” Якже вони їли, Ісус узяв хліб, поблагословив, розламав і дав учням, кажучи: “Беріть, їжте: це моє тіло.” Потім узяв чашу, воздав хвалу і подав їм, кажучи: “Пийте з неї всі, бо це кров моя (Нового) Завіту, яка за багатьох проливається на відпущення гріхів. Кажу вам: Не питиму віднині з цього виноградного плоду аж до дня того, як питиму його новим з вами в Царстві Отця мого.” І відспівавши, вийшли вони на Оливну гору. Тоді Ісус сказав їм: “Усі ви зневіряться у мені цієї ночі. Написано бо: Ударю пастиря, і розбіжаться вівці стада. А після мого воскресіння я випереджу вас у Галилеї.” Озвався тоді Петро й каже йому: “Навіть якби всі зневірилися у тобі, я не зневірюся ніколи.” Ісус же мовив до нього: “Істинно кажу тобі: Цієї ще ночі, перше, ніж заспіває півень, ти тричі мене відречешся.” Каже йому Петро: “Навіть якби я мав з тобою вмерти, не відречуся тебе!” Так само мовили всі учні. Тоді Ісус приходить з ними на місце, зване Гетсиманія, і каже до учнів: “Посидьте тут, поки піду та помолюся там.” І взяв Петра з собою і двох синів Заведея, і почав скорбіти та тужити. Тоді сказав їм: “Смуток у мене на душі - аж до смерті! Зостаньтеся тут і чуйте за мною. І пройшовши трохи далі, упав обличчям додолу, молившись і промовляючи: “Отче мій, якщо можливо, нехай мине ця чаша мене. Однак не як я бажаю, лише - як ти.”

Тоді з'явився йому ангел з неба, що підкріплював його. Повний скорботи та тривоги, ще пильніш молився, а піт його став, мов каплі крові, що падали на землю.

Повернувся він до учнів і, знайшовши їх заснулими, каже до Петра: “Отож і однієї години не спромоглися чувати зо мною? Чувайте й моліться, щоб не ввійшли у спокусу, бо дух бадьорий, але тіло немічне. Знову, вдруге, відійшов він і почав молитися: “Отче мій, коли ця чаша не може минути, щоб я її не пив, хай буде твоя воля!” І, повернувшись, знову знайшов, що вони спали, бо очі в них були отяжілі. Залишив він їх, пішов знову й почав молитись утретє, повторюючи ті самі слова. Потім

повернувся до учнів і каже до них: Спіть собі й відпочивайте; наблизилась уже година, і Син Чоловічий буде виданий грішникам у руки. Уставайте, ходімо! Ось наблизився мій зрадник.” Він говорив ще, як надійшов Юда, один з дванадцятьох, а з ним і сила народу з мечами та дрючками - від первосвящеників та старших народу. Зрадник його дав їм знак, мовивши: “Кого я поцілую, це він, беріть його.” І відразу ж підійшов він до Ісуса й каже: Радуйся, мій Учителю! - та й поцілував його. Тоді питає його Ісус: “Чого прийшов єси, друже?!” - І зараз ті приступили, наклали на Ісуса руки і схопили його. Аж тут один із тих, що були з Ісусом, простягнув руку, вихопив свого меча й, ударивши. слугу первосвященика, відтяв йому вухо. Тоді Ісус сказав до нього: “Вклади твій меч назад до піхви: всі бо, що за меч беруться, від меча загинуть. Чи гадаєш, що я не міг би попросити Отця мого, і він зараз же не дав би мені більш як дванадцять легіонів ангелів? Як же то збулися б Писання, що воно так мусить статися?” Тоді Ісус промовив до народу: “Немов на розбійника вийшли ви з мечами та дрючками, щоб мене схопити! Щодня сидів я, навчаючи, у храмі, і ви мене не взяли. Та все це сталося, щоб збулися Писання пророків.” Тоді всі учні залишили його й повтікали. Ті, що схопили Ісуса, повели його до первосвященика Каяфи, де зібралися книжники та старші. Петро ж ішов слідом за ним оподалік, аж до палацу первосвященика й, увійшовши до середини, сів із слугами, щоб побачити, чим воно скінчиться. Первосвященики та весь синедріон шукали ложного свідоцтва на Ісуса, щоб його вбити, і не знайшли, дарма, що було з'явилось багато ложних свідків. Нарешті прийшло двоє і кажуть: “Цей сказав: Я можу зруйнувати храм Божий і за три дні його відбудувати.” Тут підвівся первосвященик і сказав до нього: “Нічого не заперечуєш, що вони на тебе свідчать?” Але Ісус мовчав. Первосвященик каже до нього: “Заклинаю тебе живим Богом, щоб ти сказав нам, чи ти Христос, син Божий.” Тоді Ісус сказав до нього: “Ти мовив. Тільки ж кажу вам: Віднині ви побачите Чоловічого Сина, який сидітиме праворуч Всемогутнього й ітиме на небесних хмарах.” Тоді первосвященик роздер свою одіжку і заявляє: “Він сказав богохульство! Нащо нам ще свідків? Оце ж ви щойно чули богохульство! Як вам здається?” Ті відповіли; “Він - винен смерті.” Тоді вони почали плювати йому в обличчя та бити кулаками; інші ж били його в обличчя і промовляли: “Проречи нам, Христе, хто тебе вдарив?” Петро ж сидів надворі. Аж тут одна служниця підійшла до нього й каже: “І ти був з Ісусом Галилеєм.” Але той перед усіма відрікся і заявив: “Не знаю, що таке говориш.” Коли ж: він вийшов до воріт, уздріла його інша й каже до тих, що там були: “Цей був з Ісусом з

Назарету.” Він знову, клявшися, відрікся: “Не знаю я цього чоловіка.” Десь трохи згодом приступили ті, що там стояли, і заговорили до Петра: “Ти таки справді один з них, бо й твоя вимова тебе виявляє.” Тоді Петро почав клястися та божитися: “Не знаю я цього чоловіка.” І враз заспівав півень. І Петро згадав те слово, що Ісус сказав був: “Раніше, ніж півень заспіває, ти тричі зречешся мене.” І вийшовши звідтіль, заплакав гірко. Якже настав ранок, усі первосвященики і старші народу скликали раду на Ісуса, щоб його вбити. І зв'язавши його, повели та й передали правителеві Пилатові.

ВЕЛИКА П'ЯТНИЦЯ. СТРАСТІ І ПОГРЕБЕННЯ ГОСПОДНЄ

У Велику П'ятницю Божественної Літургії не буває (крім дня Благовіщення), бо в цей день Сам Господь приніс Себе у жертву. Традиційно, це є день суворого посту та здежливості. Більшість свого часу люди намагаються проводити у церкві, беручи участь у подіях Страстей та смерті Господа нашого Ісуса Христа, роздумуючи про ці події через Святе Письмо та богослужбові тексти. Однак, з огляду на теперішню ситуація у світі та Україні, ми можемо роздумувати про ці події через онлайн- трансляції богослужінь, беручи у руки Святе Письмо та літургійні тексти в наших домівках, які сьогодні стали «домашніми церквами», роздумувати над їх змістом.

Перше богослужіння цього дня - це Утреня страстей. Під час цієї Утрени ми чуємо 12 фрагментів з Євангелій, в яких ідеться про арешт, засудження і розп'яття Ісуса. Це богослужіння насправді є нічним чуванням — справжньою хресною дорогою Христа. Церква, встановлюючи його, мала на меті дати нам можливість разом із Петром та апостолами чувати з Христом, супроводжувати Його під час страждань. Ця Утреня у ранній Єрусалимській Церкві тривала усю ніч і завершувалася хресним ходом. Мешканці Єрусалиму разом з єпископом ходили по місцях, пов'язаних із подіями страстей, та читали там відповідні Євангелія, а під час переходів з місця на місце співали псалми та антифони.

Ранком Великої п'ятниці служаться Царські часи. Вони називаються так тому, що у Візантії на них приходив імператор. На кожному з Царських часів читаються особливі псалми, старозавітні пророцтва, Апостол і Євангеліє — по черзі на кожному часі з кожного євангелиста. Царські часи також особливі своїми тропарями св. Софронія Єрусалимського, які оспівують страждання і розп'яття Христа. Після Царських часів служиться Вечірня, під час якої до храму виноситься Плащаниця.

Вечірня відправляється на спомин про зняття з хреста тіла Христового і Його поховання. В часі співу стихир на стиховні священик у повних ризах обкаджує престіл, на якому лежить Плащаниця, а опісля виносить її на середину церкви. Відтак здійснюється обхід з Плащаницею навколо храму у супроводі вірних. Хресний хід повертається до храму, посередині якої споруджено Божий гріб, прикрашений квітами та свічками. Священик вкладає Плащаницю до гробу, а потім тричі навпереміну з вірними співає тропар «Благообразний Йосиф» з поклонами. На завершення всі приступають до Плащаниці і цілують рани зображеного на ній Господа - Його пробиті ребра, руки і ноги.

УТРЕНЯ СТРАСТЕЙ ГОСПОДНІХ

Тропар

(г. 8): Коли славні учні... **(див. вище).**

Антифони

Антифон 1 (г. 8): Князі народні зібралися разом,* на Господа і на Христа його.

Словом неправдивим винуватять мене.* Господи, Господи, не покинь мене!

Антифон 2 (г. 6): Біжить Юда до беззаконних книжників і каже:* Що ви дасте мені, і я вам видам його?* Коли вони змовлялися проти тебе, Господи,* ти сам невидимо стояв серед них.* Серцевідче, пощади душі наші.

Антифон 3 (г. 2): Коли ти, Господи, воскресив Лазаря,* тобі, Чоловіколюбче, виголошували Юдейські діти: Осанна!* Беззаконний же Юда не хотів цього зрозуміти.

На вечері твоїй, Христе Боже,* учням своїм ти наперед казав:* Один із вас зрадить мене.* Беззаконний же Юда не хотів цього зрозуміти.

Не спить, але молиться, щоб не ввійти у спокусу!* - остерігав ти учнів своїх, Христе Боже наш.* Беззаконний же Юда не хотів цього зрозуміти.

Слава і нині: Спаси, Богородице Діво, від лиха слуг своїх,* бо ми всі вдаємось до тебе, після Бога,* як до непорушної стіни й захисниці.

Сідальний (г. 7): На вечері, коли ти учнів гостив,* знаючи про домовлену зраду,* тоді Юду виявив ти,* хоч і знав, що він не покається;* але ти хотів, щоб усі знали, що з волі своєї* віддаєш себе, щоб визволити світ від злого.* Довготерпеливий Господи, слава тобі!

Антифон 4 (г. 5): Сьогодні Юда покидає Вчителя і приймає диявола.* Засліплюється пристрастю грошоловства* і, потьмарений, відходить від Світла.* Бо як же може бачити той*, хто Світло продав за тридцять срібняків?* Але той, що за світ постраждав, засяяв над нами.* До нього ми звиваємо:* Ти, що постраждав і вболівав над людьми,* Господи, - слава тобі!

Антифон 5 (г. 6): Учень згодився на ціну за Вчителя* і за тридцять срібняків продав Господа,* поцілунком лукавим* віддавши його беззаконним на смерть.

Антифон 6 (г. 7): Сьогодні Юда пильнує, щоб видати Господа,* предвічного Спаси світу,* що п'ятьма хлібами наситив багато народу.* Сьогодні беззаконник зрікається Вчителя.* Той, що був учнем, видає за гроші Владику,* продавши того, хто людину манною наситив.

Ти, Господи, прийшов на добровільні страждання* і учням своїм докоряв:* Якщо ви ані однієї години не можете побути зі мною,* невже ж ви, як кажете, помрете за мене?* Дивіться ось на Юду!* Він не спить, а пильнує,* щоб продати мене беззаконним.* Встаньте й моліться, щоб ніхто з вас мене не відкріся,* коли побачите мене на хресті!* Довготерпеливий Господи, - слава тобі!

Слава і нині: Радуйся, Богородице!* Ти породила Господа, якого небеса вмістити не можуть.* Радуйся, Діво!* Про тебе пророки провіщали.* Радуйся, бо від тебе нам Еммануїл засяяв.* Радуйся, Мати Христа Бога нашого!

Сідальний (г. 7): Що призвело тебе, Юдо, стати зрадником Спасителя?* Хіба ж він відлучив тебе під товариства апостолів?* Невже відібрав тобі дар зцілення?* Чи, може, відкинув тебе від столу, як вечеряв з іншими?* Чи, може, як іншим обмивав ноги, тебе він поминув?* Про скільки ж то ласк ти забув!* Тепер же виявляється вся твоя невдячна істота,* проповідується ж його незмірне довготерпіння і велике милосердя.

Антифон 7 (г. 8): Ти, Господи, серед великих терпінь,* сказав до беззаконників, які тебе схопили:* Хоч ви вдарили Пастиря й розігнали дванадцять овець - моїх учнів,* але я міг би виставити більше, ніж дванадцять легіонів ангелів.* Однак я терплю, щоб сповнилося все оте незбагненне й таємне,* що я провістив вам через моїх пророків.* Господи, - слава тобі!

Антифон 8 (г. 2): Скажіть, безбожники:* Що ви чули від Спаси нашого?* Хіба ж він не з'ясував закон і навчання пророків?* Як же ж тоді ви наважилися видати Пилатові того,* хто є від Бога* - Боже Слово і Спасителя душ наших?

Антифон 9 (г. 3): Склали тридцять срібняків, ціну за оціненого,* що нею оцінили його сини Ізраїля.* Чувайте й моліться, щоб не ввійти у спокусу,* бо дух бадьорий, але тіло немічне!* Отож, чувайте!

Тричі Петро тебе відкріся,* і, негайно зрозумівши, що ти йому сказав,* приніс сльози покаяння.* Боже, очисти мене і спаси мене!

Слава і нині: Ми народ, що від поган походить, оспівуємо тебе, Богородице чиста,* бо ти породила Христа Бога нашого,* який через тебе визволив людей від прокляття.

Сідальний (г. 8): Як же то Юда, колись твій учень,* наважився тебе видати?* Наклепник і безбожник, зрадливо взявши участь у вечері,* пішов до священників і сказав:* Що дасте мені, і я вам

видам того,* хто порушив закони й суботу зневажив.* Довготерпеливий Господи, - слава тобі!

Антифон 10 (г. 6): Той, хто одягається у світло, як у ризу,* стояв на суді нагий* і прийняв удари по щоці з рук, які він створив.* Народ же беззаконний прибив до хреста Господа слави.* Тоді роздерлася церковна завіса* і сонце померкло, не змігши дивитись,* як зневажають Бога,* перед яким усе тремтить.* Йому поклонімся!

Антифон 11 (г. 6): За добро, що ти, Христе вчинив народові своєму,* тебе засудили на розп'яття,* оцтом і жовцю тебе напоїли.* Віддай їм, Господи, за їхніми ділами,* бо не зрозуміли вони твого приниження.

Антифон 12 (г. 8): Так каже Господь до юдеїв: Народе мій!* Що я заподіяв тобі або чим викликав досаду?* Сліпців твоїх я зрячими вчинив, прокажених очистив,* чоловіка розслабленого я з ліжка підняв.* Народе мій! Що я заподіяв тобі?* І чим же ж ти мені відплатив?* За манну - жовцю, за воду - оцтом,* замість любови до мене, цвяхами ти мене до хреста прибив.* Отож надалі не стерплю більше цього.* Покличу до себе інші народи,* і вони прославлять мене з Отцем і Духом,* я ж подам їм життя вічне.

Законодавці ізраїльські, юдеї й фарисеї!* Так до вас говорить збір апостолів:* Ось той Храм, що його ви зруйнували!* Ось той Агнець, що його ви розіп'яли й у гробі поклали!* Але він своєю владою воскресне.* Не обманюйте себе, юдеї,* бо він той, хто і в морі спасав,* і в пустині годував.* Він - життя і світло і мир світу.

Слава і нині: Радуйся, брамо Царя слави,* через яку лиш один Всевишній пройшов* і знову її залишив запечатаною на спасіння душ наших.

Сідальний (г. 8): Коли ти, Боже, став перед Каяфою,* коли ти, Судде світу, віддав себе на суд Пилатові,* сили небесні з остраху захиталися.* Коли ж тебе піднесли на хрест посеред двох розбійників,* тоді тебе, Безгрішний, зараховано до беззаконників,* щоб спасенне було людство.* Милосердний Господи, - слава тобі!

Антифон 13 (г. 6): Юрба вимагала в Пилата розп'яти тебе, Господи,* хоч не знайшла провини в тобі.* Злочинця Варавву вони визволили,* а тебе праведного засудили* і взяли на себе клеймо душоубства.* Віддай їм, Господи, так, як вони заслужили,* бо вони вчинили зло проти тебе.

Антифон 14 (г. 8): Ти, Господи, прийняв за співтовариша в дорозі розбійника,* що кров'ю заплямував свої руки.* Долучи до нього і нас,* як милосердний і чоловіколюбець.

Антифон 15 (г. 6): Сьогодні на хресті розп'ято того,* хто землю і води створив.* На Царя ангелів вінець з тернини покладено;* в багрянцю, для наруги, одягнуто того,* хто небо хмарами вкриває;* удари приймає той, хто Адама в Йордані очистив; цвяхами прибито Жениха Церкви;* списом пробито Сина Діви.* Поклоняємось стражданням твоїм, Христе!* Поклоняємось стражданням твоїм, Христе!* Поклоняємось стражданням твоїм, Христе!* Появи і нам преславне твоє воскресіння.

Хрест твій, Господи, - це життя і захист для людей твоїх;* і ми, на нього надіючись, оспівуємо тебе,* розп'ятого Бога нашого, - помилуй нас.

Слава і нині: Як Мати твоя, Христе,* побачила, тебе розп'ятого на хресті, заголосила:* Яку ж це страшну таємницю бачу я, Сину мій?* Як же ж то вмираєш, розп'ятий тілом на хресті,* ти, що життя всім подаєш?

Сідальний (г. 4): Викупив ти нас, Господи, від клятви законної твоєю пресвятою кровю,* прибитий до хреста і проколений списом,* та й безсмертя дав ти людям.* Спасе наш, - слава тобі!

Стихири на хвалитних

(г. 3): Два переступи вчинив первородний син мій Ізраїль:* покинув мене, джерело живої води,* і викопав собі криницю діряву;* розіп'яв мене на хресті, Варавву ж випросив собі і визволив.* На це небо вжахнулось і сонце сховало проміння.* Ти ж, народе, не побоявся,* але на смерть видав мене!* Отче святий, прости їм, бо вони не знають, що вчинили.

Кожний член твого святого тіла* зазнав ради нас безчестя:* голова - від тернини, лице - від оплювання, щоки - від ударів,* уста - від жовчі, змішаної з оцтом,* вуха - від богохульних прокльонів,* плечі - від бичування,* рука - від тростини, все тіло - від розпинання на хресті,* руки і ноги - від цвяхів, груди - від списа.* Всесильний Спасе! Ти, що постраждав за нас і визволив від пристрастей,* та, нахилившись до нас чоловіколюбно,* підніс нас, - помилуй нас.

Коли було розп'ято тебе, Христе,* усе створіння, споглядаючи, затремтіло;* основи землі стряслися від страху перед твоєю могутністю.* Народ, який підніс тебе на хрест,* тим самим себе засудив.* Завіса церковна надвоє роздерлася,* мертві з гробів воскресли;* сотник, бачивши чудо, вжахнувся.* А Матір твоя, що там же стояла, ридаючи, по-матерньому кликала:* Як мені не плакати і в груди не битися,* коли бачу тебе нагого і, як злочинця, повішеного на хресті?* Хоч розп'ятий і будеш похований,* однак ти, Христе, воскреснеш із мертвих.* Господи, слава тобі!

(г. 6): Здерли з мене одіння моє* і вдягнули мене в багрянцю,* поклали на мою голову терновий пінок,* у праву ж руку дали тростину,* щоб я розбив їх немов гончарський посуд.

Слава і нині: Плечі мої я віддавав на катування,* лица ж мого не відвернув я від заплювання.* Я стояв на суді Пилата* і витерпів хрест за спасіння світу.

Стихири на стиховні

(г. 1): Усе створіння змінилося від страху,* коли побачило, що ти, Христе, висиш на хресті.* Сонце потьмарилось й основи землі сколихнулися;* усе співстраждало з Творцем світу.* Господи, що з волі своєї* терпів за нас страждання, - слава тобі!

(г. 2): Беззаконні й нечестиві люди!* Чому ж ви укладаєте задуми безумні?* Навіщо життя всіх на смерть ви засудили?* Ой, диво велике! Творець світу віддається в руки беззаконників* і Чоловіколюбчець дає себе піднести на хрест,* щоб визволити з аду в'язнів, які звивають:* Довготерпеливий Господи, - слава тобі!

Як побачила тебе, Слове,* сьогодні на хресті пренепорочна Діва,* по-материнському від жалю зайшлася* і серцем дуже побивалась* та, гірко зітхаючи, з глибини душі у сльозах голосила:* Ой, горе мені, божественне Дитя моє!* Горе мені, Світло світу!* Навіщо заховався ти від очей моїх, Агнце Божий?* Навіть ангельські хори вжахнулись, звиваючи:* Незбагненний Господи, - слава собі!

Як Діва, що непорочно тебе породила,* побачила тебе, Христе, повішеного на дереві* - Творця світу і Бога,* то гірко заплакала:* Сину мій, де поділась краса обличчя твого?* Не можу дивитись, бо не по правді розпинають тебе.* Але незабаром встань, щоб і я побачила твоє з мертвих* на третій день воскресіння.

Слава (г. 8): Господи, коли ти вийшов на хрест,* страх і трепет обгорнули все створіння.* Однак ти не дозволив, щоб земля поглинула тих, що тебе розпинали,* а звелів, щоб ад визволив в'язнів на відродження людей.* Судде живих і мертвих!* Ти прийшов, щоб дати життя, а не смерть.* Чоловіколюбче, - слава тобі!

І нині: Ось уже нечестиві судді* замочили тростину в чорнило, щоб написати вирок.* Ісуса судять і засуджують на хрест,* тож створіння страждає, побачивши Господа на хресті.* Добрий Господи, що для мене тілом страждав, - слава тобі!

БІБЛІЙНЕ ЧИТАННЯ НА УТРЕНІ

Євангеліє - Йо. 13:31-18:1

Сказав Господь своїм учням: «Тепер прославився Син Чоловічий, і Бог прославився в ньому. І коли Бог прославився в ньому, то Бог і його прославить у собі, - і прославить його незабаром. Дітоньки, ще трохи я з вами. Шукатимете ви мене, та як я юдеям повідав: Куди я іду, ви піти неспроможні, - так само й вам повідаю нині. Нову заповідь даю вам, щоб ви любили один одного! Як я був полюбив вас, так любіте і ви один одного! З того усі спізнають, що мої ви учні, коли любов взаємну будете мати.» Каже до нього Симон Петро: «Господи, куди ж ідеш?» Відказує йому Ісус: «Куди я йду, неспроможен єси зо мною нині йти. Аж потім підеш за мною.» Петро ж до нього: «Чого бо, Господи, неспроможен я нині йти за тобою? Життя моє за тебе покладу я!» «Життя твоє покладеш за мене? - відрікає Ісус. - Істинно, істинно кажу тобі: Не запіє і півень, а ти вже тричі відречешся мене.»

Хай не тривожиться серце ваше! Віруйте в Бога, віруйте й у мене. В домі Отця мого багато жител. Коли б не так, то я сказав би вам; іду бо наготовити вам місце. І коли відійду і вам місце споготую, то повернуся і вас до себе візьму, щоб і ви були там, де я. Куди ж я йду - ви знаєте путь. «Господи, - каже до нього Тома, - не знаємо, куди ти йдеш. І як нам знати тую путь?» Ісус до нього: «Я - путь, істина і життя! Ніхто не приходить до Отця, як тільки через мене. Якщо б ви мене пізнали, то й Отця мого пізнали б. Відтепер знаєте його і бачили.» А Филип йому: «Господи, покажи нам Отця, і вистачить для нас.» «Скільки часу я з вами, - каже Ісус до нього, - а ти мене не знаєш, Филипе? Хто мене бачив, той бачив Отця. Як же ти говориш: Покажи нам Отця? Невже не віруєш, що я в Отці, а Отець у мені? Слова, які проказую до вас, не від себе проказую. Отець, який перебуває в мені, - він творить діла. Тож вірте мені, що я в Отці, й Отець у мені. А коли ні, то з-за самих діл вірте. Істинно, істинно говорю вам: Хто в мене вірує, той так само діла робитиме, що їх я роблю. А й більші від них робитиме, - бо я вже йду до Отця мого. І все, що попросите в моє ім'я, те вчиню, щоб Отець у Сині прославився. Вчиню, коли будь-що проситимете в моє ім'я. Якщо любите ви мене, то мої заповіді берегтимете. І проситиму я Отця, і дасть він вам іншого Утішителя, щоб з вами був повіки, Духа істини, якого світ не може сприйняти, бо не бачить його і не знає. Ви ж його знаєте; бо перебуває він з вами, і буде в вас. Не полишу вас сиротами; я прийду до вас. Ще трохи, і світ мене вже не побачить. Ви ж мене побачите, бо я живу, і ви будете жити. Взнаєте того дня, що я в моєму Отці, і що ви в мені, а я в вас. Той, у кого мої заповіді, і хто їх береже, той мене любить. Хто як мене любить, того мій Отець полюбить, і я того полюблю і йому об'явлю себе.» Юда ж - не Іскаріотський - мовить йому: «Господи, що таке сталося, що не світові, а нам ти себе об'явиш?» Ісус же озвався до нього, кажучи: «Коли хтось мене любить, то й слово моє берегтиме і злюбить його мій Отець, і прийдемо ми до нього, і в ньому закладемо житло. А хто мене не любить, той і слова мої не береже. І слово, яке ви чуєте, не моє, лише Отця, який послав мене. Це мовив я до вас, коли з вами перебував. А Утішитель, Святий Дух, якого Отець в ім'я моє зішле, той навчить вас усього і все вам нагадає, що я сказав вам. Мир залишаю вам, мій мир даю вам; не так, як світ дає, даю вам його. Хай не тривожиться серце ваше, і не страхається! Ви бо чули, що сказав я вам: Відходжу і до вас повернуся. Коли б ви мене любили, то зраділи б, що я до Отця йду: Отець бо більший, ніж я. Нині сказав я вам те, - перед тим, як воно настане, - щоб, коли настане, - увірували ви. Небагато говоритиму вже з вами, надходить бо князь світу цього. Щоправда, у мені не має він нічого. Але щоб світ знав, що я Отця люблю, то так, як Отець мені заповідав, я і чиню. Уставайте ж, ідімо звідси!

Я - виноградина правдива, а мій Отець - виноградар. Кожну в мені гілку, яка не приносить

плоду, відрізує він. А кожну, яка вроджує плід, він очищує, аби ще більше плоду давала. Уже і ви чисті -, словом, яким промовляв я до вас. У мені перебувайте - а я у вас! Як неспроможна гілка сама з себе плоду принести, якщо не перебуватиме вона на виноградіні, ось так і ви, якщо не перебуватимете в мені. Я виноградина, ви - гілки. Хто перебуває в мені, а я в ньому, - той плід приносить щедро. Без мене ж ви нічого чинити не можете. Якщо хтось у мені не перебуває, той, мов гілка, буде викинутий геть і всохне; їх бо збирають, кидають у вогонь, - і вони згоряють! Коли ж ви в мені перебуватимете, і мої слова в вас перебуватимуть, - просіте тоді, чого лиш забажаєте, і воно здійсниться для вас. Тим Отець мій прославляється, коли ви плід щедро приносите, - тож і учнями моїми станете. Як мене Отець полюбив, так я вас полюбив. Перебувайте у моїй любові! А в любові моїй перебуватимете, коли заповіді мої будете зберігати, як і я зберіг заповіді мого Отця і в його любові перебуваю. Я казав вам так для того, щоб була у вас моя радість і щоб ваша радість була повна. Це моя заповідь, щоб ви любили один одного, як я вас полюбив! Ніхто неспроможен любити більше, ніж тоді, коли він за своїх друзів своє життя віддає. Коли ви робите все, що я вам заповідаю, то ви - друзі мої. Тож слугами вже не називатиму вас: слуга не відає, що його пан робить. Називаю вас друзями, бо все я вам об'явив, що чув від Отця мого. Не ви мене вибрали, а я вас вибрав і призначив, щоб ви йшли і плід принесли, та щоб тривав ваш плід, а й щоб усе, про що б ви тільки попросили в Отця в моє ім'я, дав вам. Ось, що вам заповідаю: щоб ви любили один одного! Ненавидить вас світ - то знайте: мене він ще перед вами зненавидів. Були б ви від світу, то світ би своє любив. А що ви не від світу, бо я вибрав вас від світу, ось тому й ненавидить вас світ. Згадайте слово, що його був я вам вирік: Слуга не більший від пана свого. Переслідували мене - переслідуватимуть і вас. А слово моє зберігали - зберігатимуть і ваше. Та все те робитимуть вам за моє ім'я, не знають бо того, хто послав мене. Якби я не прийшов і не говорив до них, гріха не мали б вони. Та нині нема їм прощання за їхній гріх! Хто ненавидить мене, той і Отця мого ненавидить. Був би я не вчинив серед них діл, що їх ніхто інший не вчинив, - гріха не мали б вони. А так - ось бачили, і зненавиділи: і мене, і Отця мого. Але щоб здійснилося слово, яке в законі їхньому записано: Зненавиділи вони мене без причини! Як прийде Утішитель, якого зішлю вам від Отця, Дух істини, який від Отця походить, то він і свідчитиме за мене. Та й ви свідчитимете: ви бо зо мною від початку.

Повідав я вам те, щоб ви не зневірилися. Виключать вас із синагог. А й година настане, коли то всяк, хто вас убиватиме, буде гадати, що служить тим Богові. Чинитимуть вам те, бо ані Отця, ані мене вони не спізнали. Сказав же я вам це, щоб ви нагадали те, що я вам говорив, коли прийде ота година. Спочатку не мовив я вам того, бо я був з вами. Тепер же я іду до того, хто послав мене, - і жоден з вас мене не питає: Куди йдеш? Та що я вам це сказав, то серце ваше смутку сповнилося. Кажу вам, однак, правду: Лепше для вас, щоб я відійшов. Бо коли не відійду, то Утішитель до вас не зійде. Якщо ж відійду, - пришлю його до вас. 1 коли прийде він, то переконає світ у грісі, у справедливості, і в засуді: щодо гріха - бо не вірують у мене, щодо справедливості - бо йду до Отця мого, і ви мене вже не побачите; щодо засуду - бо князь цього світу засуджений. Багато ще я маю вам повідати, та не перенесли б ви нині. Тож коли зійде той, Дух істини, він і наведе вас на всю правду, - він бо не промовлятиме від себе, лише буде повідати, що вчує, і звістить те, що настане. 1 прославить він мене, бо з мого візьме і звістить вам. Усе, що Отець має, - моє. Тим то й сказав я вам, що він з мого візьме і звістить вам. Ще трохи, і ви не побачите мене більше, і знову ще трохи, - і побачите мене: я бо йду до Отця.» Тоді деякі з його учнів заговорили між собою: «Що воно значить те, що він говорить: Ще трохи, і ви мене не побачите, а знову ще трохи, і побачите мене? 1 оте: Я йду до Отця?» Казали, отже: «Що воно означає, оте «трохи», про яке він говорить? Не знаємо, що він хоче сказати!» 1сус же, відаючи, що вони бажать його спитати, мовив до них: «Розпитуєте один

одного, що я хотів сказати словами: Ще трохи, і мене не побачите, і знову ще трохи, і побачите мене? Істинно, істинно говорю вам: Голоситимете, ридатимете, світ же радітиме. Журитиметесь, але журба ваша у радощі обернеться. Журба жінці, коли вона народжує, бо година її вибила. А вродить дитяток - з радощів, що людина на світ народилася, вже й пам'яті про болі нема! Оце й ви нині в журбі. Але я вас знову побачу, і зрадіє ваше серце, і ніхто ваших радощів від вас не відбере. 1 того дня ви не будете питати мене нічого. Істинно, істинно кажу вам: Чого б ви тільки попросили в Отця, - він дасть вам у моє ім'я. В ім'я моє досі ви не просили нічого. Просіте ж - і ви одержите, щоб радощів ваших було вщерть. Оповідав я вам про те притчами. Надходить година, коли вже і притчами не промовлятиму до вас, лише - одверто про Отця звістую вам. Ось того дня проситимете ви в моє ім'я, - і я вже не кажу, що за вас Отця буду благати: Отець бо й сам любить вас, бо ви мене полюбили і повірили, що я від Бога вийшов. Я вийшов від Отця і прийшов на світ - і знову полишаю світ і до Отця повертаюсь.» Мовлять до нього учні: «Ось заговорив ти одверто, і ніякої не оповідаєш притчі. 1 спізнали ми тепер, що ти всевідушій, тож не потрібно тобі, щоб хтось тебе запитував. Ось тим і віруємо, що від Бога єси вийшов.» Відповів їм Ісус: «Віруєте нині? Ось надходить година - і тепер вона, - коли то ви розсієтесь кожен у свій бік, а мене самого полишите. Та я не сам, бо зо мною - Отець. Сказав я вам це, щоб ви мали в мені мир. У світі страждатимете. Та бадьортесь! Я бо подолав світ.»

Отак мовив Ісус, а підвівши очі свої до неба, проказав: «Отче, прийшла година! Прослав свого Сина, щоб Син твій тебе прославив, згідно з владою, що її ти дав йому над усяким тілом: дарувати життя вічне тим, яких ти передав йому. А вічне життя у тому, щоб вони спізнали тебе, єдиного, істинного Бога, і тобою посланого - Ісуса Христа. Я тебе на землі прославив, виконавши те діло, яке ти дав мені до виконання. Тепер же прослав мене, Отче, у себе - славою тією, що її я мав у тебе перед тим, як постав світ! Я об'явив твоє ім'я людям, яких ти від світу передав мені. Вони були твої, ти ж передав мені їх, і зберегли вони слово твоє. Нині збагнули вони, що все, тобою дане мені - від тебе; слова бо, тобою мені дані, я їм дав, і сприйняли вони їх, і справді збагнули, що від тебе я вийшов, і увірували, що ти мене послав. Молю ж за них: не за світ молю, лише за тих, яких ти передав мені, бо вони - твої. І все моє - твоє, твоє ж - моє, і в них я прославився. Я вже більш не у світі, а вони у світі, і я до тебе йду. Отче Святий! Заради імени твого бережи їх, тих, що їх ти мені передав, щоб були одно, як ми! Бувши з ними у світі, я беріг їх у твоє ім'я; тих, яких ти передав мені, я їх стеріг, і ніхто з них не пропав, лише син загибелі, щоб збулося Писання. Тепер же іду до тебе, і кажу те, у світі бувши, щоб вони радощів моїх мали у собі вщерть. Слово твоє я передав їм, тож зненавидів їх світ, - не від світу бо вони, так само, як і я не від світу. Не молю, щоб ти узяв їх від світу, лише - щоб зберіг їх від лихого. Вони не від світу так само, як і я не від світу. Освяти їх у твоїй істині: слово твоє - істина. Як послав єси мене у світ, так послав і я їх у світ. Віддаю себе за них у посвяту, щоб і вони були освячені в істині. Та не лиш за цих молю, але і за тих, які завдяки їхньому слову увірують в мене, щоб усі були одно, як ти, Отче, в мені, а я в тобі, щоб і вони були в нас об'єднані; щоб світ увірував, що ти мене послав. І славу, що ти дав мені, я дав їм, щоб вони були одно так само, як і ми одно. Я - в них, і ти - в мені, - щоб вони були звершені в єдності, щоб світ збагнув, що послав єси мене, та й ізлюбив їх, як ізлюбив мене. Отче! Хочу, щоб ті, яких ти мені передав, перебували там, де і я, щоби й вони були зо мною та й бачили мою славу, яку ти дав мені, бо полюбив єси мене перед заснуванням світу. Праведний Отче! Світ не спізнав тебе, але я тебе спізнав, а й оті спізнали, що послав єси мене. І об'явив я їм твоє ім'я, і об'являти буду, щоб любов, якою ти полюбив мене, в них перебувала, - а я в них!»

Промовивши це, вийшов Ісус із своїми учнями на той бік Кедрон-поток, де був сад, куди увійшли він та його учні.

ВЕЛИКІ (ЦАРСЬКІ) ЧАСИ

Стихири

З першого Часу

(г. 8): Сьогодні на осудження беззаконників* завіса храму роздирається і сонце проміння своє скриває,* дивлячись, як Господа розпинають.

Стих: Поділили ризи мої між собою* і за одягу мою кидали жереб.

Як овечку на заріз повели тебе, Христе Царю,* і як невинне ягня беззаконні люди прибили тебе до хреста* за гріхи наші, Чоловіколюбче.

Слава і нині: Ти, Господи, серед великих терпінь,* сказав до беззаконників, які тебе схопили:* Хоч ви вдарили Пастиря й розігнали дванадцять овець - моїх учнів,* але я міг би виставити більше, ніж дванадцять легіонів ангелів.* Та я терплю, щоб сповнилося все оте незбагненне й таємне,* що я провівистив вам через моїх пророків.* Господи, - слава тобі!

З третього Часу

(г. 8): Твій, Господи, друг і повірник Петро,* зо страху перед юдеями, відкрікся тебе.* Він з плачем так закликав:* Не збувай мовчанкою моїх сліз, Щедрий;* я прирікав зберегти тобі вірність і не зберіг її.* Прийми також і нашу скруху і помилуй нас.

Стих: Дали мені жовч, замість хліба,* і у спразі моїй напоїли мене оцтом.

Коли перед твоїм святим розп'яттям, Господи,* воїни глузували з тебе, то небесні хори дивувалися.* Бо ти, що землю прикрашуєш квіттям, ось увінчався насмішливим вінцем;* ти, що вповиваєш землю хмарами,* вдягаєш на себе сміховинну багрянцю.* В цьому провидінні виявилась твоя доброта, Христе,* і велика твоя милість, - слава тобі!

Слава і нині (г. 5): Коли тебе вели на хрест, ти, Господи, кликав:* За який вчинок хочете мене ви вбити?* Невже за те, що я ваших розслаблених оздоровляв,* що мерців, мов із сну, розбуджував,* що кровоточиву злікував, що хананейку помилував?* За який тоді вчинок хочете ви мене вбити?* Кого ви, беззаконні, сьогодні проколюєте, того - Христа,* ви побачите.

З шостого Часу

(г. 8): Так каже Господь до юдеїв: Народе мій!* Що я заподіяв тобі, або чим викликав досаду?* Сліпців твоїх я зрячими вчинив, прокажених очистив,* чоловіка розслабленого я з ліжка підняв.* Народе мій! Що я заподіяв тобі?* І чим же ж ти мені відплатив?* За манну - жовчю, за воду - оцтом;* замість любови до мене, цвяхами ти мене до хреста прибив.* Отож, надалі не стерплю більше цього.* Покличу до себе інші народи* і вони прославлять мене з Отцем і Духом,* а я ж подам їм життя вічне.

Стих: Дали мені жовч, замість хліба,* й у спразі моїй напоїли мене оцтом.

Законодавці ізраїльські, юдеї й фарисеї!* Так до вас говорить збір апостолів:* Ось той Храм, що його ви зруйнували!* Ось той Агнець, що його ви розп'яли й у гробі поклали!* Але він своєю владою воскресне.* Не обманюйте себе, юдеї,* бо він - той, хто і в морі спасав,* і в пустині годував.* Він - життя і світло, і мир світу.

Слава і нині (г. 5): Прийдімо, ми - хрестоносці,* погляньмо, що це, разом з беззаконними священиками,* зрадник Юда задумав на Спаса нашого!* Сьогодні вони безсмертне Слово зробили винним смерті* і, передавши Пилатові, розп'яли на Череп- місці.* Все це витерпів наш Спаситель і закликав:* Прости їм, Отче, цей гріх,* щоб народи збагнули моє воскресіння з мертвих!

З дев'ятого Часу

(г. 7): Страшно було бачити Творця неба і землі,* як він висів на хресті!* Сонце померкло, а день знову переіменився на ніч;* і земля викинула з гробів своїх тіла померлих.* З ними

поклоняємось тобі - спаси нас!

Стих: Поділили ризи мої між собою і за одяжу мою кидали жереб.

(з. 2): Коли беззаконники прибили до хреста Господа слави,* він кликав до них:* Чим я вас скривдив, або чим прогнівив?* Чи хтось передо мною вас визволив від смутку,* і що мені за це сьогодні віддаєте?* Зло за добро: за вогненний стовп - ви мене до хреста прибили;* за хмару - гріб мені викопали;* за манну - жовч мені принесли;* за воду - оцтом мене напоїли.* На ваше місце я прикличу народи* і вони прославлять мене з Отцем і Святим Духом.

Слава і нині (з. 6): Сьогодні на хресті розп'ято того,* хто землю на водах повісив.* На Царя ангелів вінець з тернини покладено,* в багрянцю, для наруги, одягнуто того,* хто небо хмарами вкриває,* удари приймає той, хто Адама в Йордані очистив;* цвяхами прибито Жениха Церкви;* списом пробито Сина Діви.* Поклоняємось стражданням твоїм, Христе!* Поклоняємось стражданням твоїм, Христе!* Поклоняємось стражданням твоїм, Христе!* Появи і нам преславне твоє воскресіння.

БІБЛІЙНІ ЧИТАННЯ НА ЧАСАХ

Паремія - Зах. 11:10-14; 13:6-7; 14:6-9

Так говорить Господь: Узяв я мою палицю, Ласку, й поламав її, щоб зламати мій союз, що я уклав був з усіма народами. І він був поламаний того дня, і найнужденніші з отари, що наглядали за мною, зрозуміли справді, що це було слово Господнє. І я сказав їм: «Коли ваша ласка, дайте мені мою платню, а коли ні, то лишіть». І вони відважили мені мою платню - тридцять срібних. Але Господь сказав мені: «Кинь її до скарбниці, ту дорогу ціну, за яку вони мене оцінили». І взяв я тридцять срібних і вкинув у дім Господній, у скарбницю. Потім поламав я другу палицю, Пов'язь, щоб розірвати братерство між Юдою та Ізраїлем. І коли хтось його питає: «А що то у тебе за рани на руках?» - він відповість: «Це - мене поранено у домі моїх друзів». Ой мечу, встань проти мого пастуха, проти мужа, спільника мого, - слово Господа сил. Я вдарю пастиря, і розбіжаться вівці: Я на малих поверну мою руку. І станеться в той день: і світла не буде, а буде мороз і холод. То буде один день, відомий Господеві: ні день, ні ніч, - під вечір буде видно. Того дня потечуть живі води з Єрусалиму; половина їх до східного моря, а половина до західного; так буде літом і зимою. І Господь стане царем над усією землею. В той день Господь буде єдиний, і єдине його Ім'я.

Апостол - Рим. 5:6-10

Браття! Христос бо, тоді як ми були ще безсилі, у свою пору, помер за безбожних. Воно навряд чи хто за праведника вмирає; бо за доброго, може, хтось і відважився б умерти. Бог же показує свою до нас любов тим, що Христос умер за нас, коли ми ще були грішниками. Отож, тим більш тепер, оправдані його кров'ю, ми спасаємося ним від гніву. Бо коли, будши ворогами, ми примирилися з Богом смертю його Сина, то тим більше тепер, примирившись, спасемося його життям.

Євангеліє - Мр. 15:16-41

Вояки повели його в середину двору, тобто у Преторію, та й скликали всю чоту. Вони вдягли його в багрянцю і, сплівши вінець із тернини, поклали на нього та й почали його вітати: Радуйся, царю юдейський! І били його тростиною по голові, плювали на нього й, падаючи на коліна, поклонялись йому. Коли над ним наглумилися, зняли з нього багрянцю й одягнули його в його одяжу. Опісля ж повели його на розп'яття. Одного ж перехожого, Симона Кириная, батька Олександра та Руфа, що повертався з поля, присилували нести його хрест. І привели його на місце

Голготу, що значить Череп-місце, та й дали йому пити вина, змішаного з міррою, та він не прийняв. Тоді розіп'яли його й поділили його одержу, кинувши на неї жереб, хто що візьме. Була ж: третя година, коли вони розіп'яли його. А був і напис, за що його засуджено, написаний: Цар Юдейський . І розіп'яли з ним двох розбійників, одного праворуч, а другого ліворуч від нього. Тоді збулось Писання, що каже: "І з беззаконними полічено його". І прохожі хулили його й, киваючи своїми головами, промовляли: "Гей, ти, що храм руйнуєш і в три дні знов його будуєш - спаси себе з хреста!" А й первосвященики глузували між собою й разом з книжниками приказували: "Інших спасав, а себе - не може спасти! Христос, цар Ізраїля - хай зійде тепер із хреста, щоб ми побачили й увірували . Іа и ті, що були з ним розп'яті, зневажали його. А як настала шоста година, темрява наступила по всій землі аж до дев'ятої години. О дев'ятій же годині Ісус скрикнув голосом сильним: "Елої, Елої, лама савахтані? - що означає у перекладі: Боже мій, Боже мій! Чому єси покинув мене? Деякі з тих, що там стояли, почувши те, казали: "Он, Іллю кличе!" Побіг один і, намочивши губку оцтом та настромивши на тростину, давав йому пити, кажучи: "Чекайте, побачимо, чи прийде Ілля зняти його!" А Ісус, голосом сильним скрикнувши, віддав духа. Тоді завіса в храмі роздерлася надвоє, зверху аж донизу. Бачивши ж сотник, що стояв проти нього, що так віддав духа, сказав: "Чоловік цей справді був Син Божий". Були й жінки, що дивилися здалека. Між ними була Марія Магдалина, Марія, мати Якова Молодшого та Йосифа, і Саломія, що слідом за ним ходили і йому usługували, як був він у Галилеї, та й багато інших, що з ним були прийшли в Єрусалим.

Слово святителя Йоана Золотоустого про хрест і прощення розбійника

Сповнили ми вже подвиг посту, але завершився він Хрестом. Як же інакше належало завершитися переможному ділу, як не знаменням перемоги? Адже Хрест - знамення перемоги: один раз воздвигнутий, він повік обертає врозтіч демонів. Розп'явся Христос - і ми повік поживу від Нього приймаємо, і наситившись, знову шукаємо, і ще більше залишається, бо ж благодать - невичерпна. Нехай славиться сей світлодайний день, задля якого всі інші дні покликані до радості!

Днесь Адам був сотворений у шостий день, днесь він образ божественний отримав, днесь був поставлений посеред світу як малий світ, що всю вселенну у собі обіймає. Днесь людина, як керманіч усього творіння, отримує людську природу і владу всім управляти в добрі. Днесь вона прийняла заповіді для добровільного виконання, днесь вона від Раю відпала, днесь же знову в нього була введена. О, багатий великими подіями день, день багатьох скорбот і звільнення від скорботи! День, що зранку засмутив, а ввечері радістю обдарував! День, що таке чудесне зцілення нам приготував!

Коли поглянув я на Євангелія і роздумував над цим шостим днем, то розвіялася моя печаль і Слово Боже зодягнуло мене в білу одержу радості, і кажу я собі і вам: Втекли біль, печаль і зітхання! Старе проминуло, ось настало все нове (*пор. 2 Кор. 5:17*)! Як лікарі лікують зміїні укуси ліками, отриманими з отрути змій і поборюють недугу її власним призвідником, так і Спаситель обернув на добро всі знаряддя зла: гіркоту перемінив на солод, жовч - на лік, жало смерті спрямував проти неї самої, шкоду, що сталася від дерева, деревом у спасіння перемінив, взявши день, що колись наповнив світ страхом, і замінивши його на день радості.

Це день хреста, і всі ми радуємося, постимо від зла і все очищуємо - внутрішнє і зовнішнє. В цьому зміст свята, в цьому його справжня радість!

Днесь Христос перетерпів незліченні знущання. Його увінчали терням - дарами Його народу, як сказав пророк Ісая: Чекав я, що принесе добрі грона, а він приніс терня (*Іс. 5:2*). Він приймав биття по лиці, бичування, але нічого цього не соромився стерпіти. Стань разом з Ісаєю і споглядай Бога Його

очима: Господи, хто б повірив почутому від нас? Ми бачили Його, і не мав Він виду ні краси, але вид Його зневажений, відкинутий Він синами людськими (Іс. 53:1-3). Не мав краси, ані виду всякої краси Упорядник!

Вели з Ним на смерть і двох розбійників (Лк. 23:32). Приводить нас слово до одинадцятої години дня, щоб ніхто з нас не впадав у відчай через своє життя. І навіть, якби хотів я оминати цю подію мовчанням, то не можу, бо випадок з розбійником спонукає мене до слова. І не диво: бо ж і він, немов преобразивши своє розбійниче ремесло, силою здобув вхід у рай. Був на Хресті Агнець і двоє вовків, один з яких залишився своєю думкою на землі, а інший злетів до неба, промовивши: Пом'яни мене, коли прийдеш у Царстві Твоїм! (Лк. 23:42).

О сила Ісусова! Розбійник умиць став пророком і з Хреста проповідує! І що ж царського ти бачиш, розбійнику? Удари по лиці, оплювання, цвяхи і хрест, кпини юдеїв і вже оголеного списа вояків? Бачу я, - сказав би він, - не те, що видиме, але Ангелів, що стоять довкола, сонце, що ховається, завісу, що роздирається, землю, що тремтить, мертвих, що вже готові виити із гробів. Ісус усіх приймає і дає той самий динарій робітникам, що приходять об одинадцятій годині. Амінь, кажу тобі, сьогодні зо мною будеш у раю (Лк. 23:43)! Прийми оце «Амінь» і ти, що теж є сьогодні розбійником! Я, Той, хто прогнав тебе з Раю, сьогодні вводжу в нього назад - я, що заклав двері Раю і загородив їх вогняним мечем; бо якщо я не введу тебе, то двері залишаться замкненими. Прийди ж, грабіжнику, що пограбував диявола і вінок перемоги над ним здобув. Ти бачив людину, але вшанував у Ній Бога, ти стару зброю покинув і зброю віри прийняв! І коли все це відбувалося і все освячувалося: з небесних тіл - сонце, з дерев - Хрест, із тваринного світу - жовч, із тканин - нерозривний хітон, з моря - пурпурова одежа, із металів і сталі - спис і цвяхи, і коли витекли подвійні потоки - кров і вода, тоді Спас звершує своє діло: Отче, прости їм гріх (Лк. 23:34)! Прости грекам і юдеям, чужинцям і всім народам, прости всім. Один раз Він це сказав, і це звершується постійно. Сказав це не лише про ворогів - Він щорічно і завжди промовляє «Прости!», і той, хто бажає, отримує прощення

ВЕЧІРНЯ З ВИСТАВЛЕННЯМ ПЛАЩАНИЦІ

Стихири на «Господи взиваю»

(г. 1): Усе створіння змінилося від страху,* коли і побачило, що ти, Христе, висиш на хресті.* Сонце потьмарилось й основи землі сколихнулися;* все швстраждало з Творцем світу.* Господи, що з волі своєї* терпів за нас страждання, - слава тобі!

(г. 2): Беззаконні й нечестиві люди!* Чому ж ви укладаєте задуми безумні? Навіщо Життя всіх на смерть ви засудили?* Ой, диво велике! Творець світу віддається в руки беззаконників* і Чоловіколюбчець - підноситься на хрест,* щоб визволити з аду в'язнів, які взивають:* Довготерпеливий Господи, - слава тобі!

Як побачила тебе, Слове,* сьогодні на хресті пренепорочна Діва,* по-материнському від жалю зайшлася* і серцем дуже побивалась* та, гірко зітхаючи, з глибини душі у сльозах голосила:* Ой, горе мені, божественне Дитя моє!* Горе мені, Світло світу!* Навіщо заховався ти від очей моїх, Агнче Божий?* Навіть ангельські хори вжахнулись, взиваючи:* Незбагненний Господи, - слава тобі!

Як Діва, що непорочно тебе породила,* побачила тебе, Христе, повішеного на дереві* - Творця світу і Бога,* то гірко заплакала:* Сину мій, де поділась краса обличчя твого?* Не можу дивитись, бо не по правді розпинають тебе.* Але незабаром встань, щоб і я побачила твоє з мертвих* на третій день воскресіння.

(г. 6): Сьогодні Владика створінь стоїть перед Пилатом* і його, Творця, засуджують на хрест.* Він, як Агнець, добровільно, приходить,* щоб його прибили цвяхами і бік йому пробрили.* Губкою напоюють того, хто манну як дощ зсипав.* По лиці дозволяє себе бити Спаситель світу,* і Творця всіх висмівають його ж раби.* За розпинателів він умоляє свого Отця, кажучи:* Отче, відпусти їм цей гріх,* бо не знають, беззаконні, яке зло чинять.* О, яка велика любов Господа до людей!

Як могло беззаконне зборище засудити на смерть* Царя всього створіння і не соромилося,* коли він нагадав їм усі добродійства, питаючи:* Народі мій, що я тобі заподіяв?* Невже ж не сповнив я Юдею чудами?* Хіба не воскресив я мерців одним моїм словом?* Чи не лікував усяку недугу й неміч?* Що ж ви мені за це віддаєте? Чому забули мене?* За оздоровлення завдаєте мені рани,* за життя, немов злочинця, - вбиваєте та вішаєте на хресті свого Добродія,* наче беззаконника - Законодавця,* і як підсудного - Царя всього.* О, Господи довготерпеливий, - слава тобі!

Слава і нині: Страшна й преславна таємниця сьогодні діється на очах наших!* Схоплено Неосяжного.* Того, хто визволяє Адама від прокляття, зв'язано.* Того, хто знає всі таємниці душі - несправедливо допитують.* Того, хто безодню зачинив - у в'язницю вкидають.* Перед Пилатом стоїть той,* перед ким з острахом стоять небесні сили.* Створителя вдаряє рука, яку він створив,* на хрест засуджено Суддю живих і мертвих,* у гріб кладуть того, хто ад зруйнував.* Незлобивий Господи, що все витерпів з милосердя свого* і всіх спасаєш від засудження, - слава тобі!

Стихири на стиховні

(г. 2): Коли з дерева Ариматейський Йосиф* зняв тебе, Життя всіх, мертвого,* він смирною і плащаницею обгорнув тебе, Христе,* і з любов'ю заходився, серцем і устами,* обціловувати нетлінне тіло твоє.* Перейнятий острахом, радісно кликнув до тебе:* Слава приниженню твоєму, Чоловіколюбче!

Коли в гробі новому за всіх* поклався ти, всіх Визволителю,* то ад - наруга всіх, побачивши тебе, вжахнувся;* кайдани порвалися, ворота поламалися,* гроби відкрилися, мертві повставали. Тоді й Адам з подякою радісно кликнув до тебе:* Слава приниженню твоєму, Чоловіколюбче!

Коли ти, Христе, неописаний* і безконечний за Божою природою,* дав себе добровільно у гробі з тілом замкнути,* ти замкнув тайники смерті,* спустошив усе адове царство,* і цю суботу сподобив твого божественного благословення,* слави та світлості.

Коли небесні сили бачили,* як беззаконники тебе, Христе,* немов обманця оклеветували,* і як вони гробний камінь опечатали тими руками,* які пробрили твої пресвітлі груди,* стрепенулися від невимовного твого довготерпіння.* Але, співрадіючи з нашим спасінням, кликали до тебе:* Слава твоєму приниженню, Чоловіколюбче!

Слава і нині (г. 5): Тебе, що світлом, немов ризою, зодягаєшся,* зняв Йосиф з Никодимом* і, бачивши мертвого, нагого, непохованого,* ревним плачем заплакали* і, ридаючи, промовили:* Жалю наш, найсолодший Ісусе!* Побачивши тебе на хресті повислого,* сонце негайно мороком покрилося* і земля з остраху тряслася,* і роздерлася церковна занавіса.* Ось тепер бачу тебе, що заради мене* добровільно прийняв смерть!* Як поховаю тебе, мій Боже?* Або якою плащаницею обгорну?* Якими ж руками діткнуся нетлінного твого тіла?* Та й які, Щедрий, пісні заспіваю на твій відхід?* Величаю страсті твої, оспівую твій похорон з воскресінням,* кличучи: Господи, - слава тобі!

Тропар

(г. 2): Благообразний Йосиф,* знявши з хреста пречисте тіло твоє,* плащаницею чистою обвив* і, пахощами покривши, у гріб новий положив. **(3)**

БІБЛІЙНІ ЧИТАННЯ НА ВЕЧІРНІ

Паремія - Іс. 52:13-15; 53:1-12

Так говорить Господь: Ось пощастить Слuzі моєму; він вознесеться, піде вгору, стане вельми великим. І як жахалися численні, глядівши на нього, - вигляд його не мав нічого людського в собі, - так здивує він багато народів, царі затулять рота свого; бо таке побачать, що їм не оповідалось, довідаються про таке, чого не чули. Хто б повірив тому, що ми чули? Кому рамено Господнє об'явилося? Він, мов той пагін, виріс перед нами, мов корінь із землі сухої. Не було в ньому ні виду, ні краси, - ми бачили його, - ні вигляду принадного не було в ньому. Зневажений, останній між людьми, чоловік болів, що зазнав недуги: немов людина, що перед нею обличчя закривають, зневажений, і ми його ні за що мали. Та він наші недуги взяв на себе, він ніс на собі наші болі. Ми ж, ми гадали, що його покарано, що Бог його побив, принизив. Він же був поранений за гріхи наші, роздавлений за беззаконня наші. Кара, що нас спасає, була на ньому, і його ранами ми вилікувані. Усі, як вівці, ми блукали; кожен ходив своєю дорогою; провини нас усіх Господь поклав на нього. Його мордовано, та він упокорився і не розтуляв своїх уст; немов ягня, що на заріз ведуть його, немов німа вівця перед обстригачами, не відкривав він уст. Насильно, скорим судом його вхопили. Хто з його сучасників думав, що його вирвано з землі живих і що за гріхи народу свого його побито аж до смерті? Гріб йому призначили разом з безбожними, і між злочинцями його могила, хоч він і не вчинив насильства, і не було обману на устах у нього. Та Господь схотів придавити його стражданням. Якщо він принесе своє життя в покуту, то побачить потомство, житиме довго, і рука його вчинить успішно волю Господню. Після трудів душі своєї він побачить світло і насититься своїм знанням. Слуга мій виправдає багатьох, їхні беззаконня понесе на собі. Тому я дам йому, як пай, премногих; він з сильними буде ділити здобич, бо видав на смерть свою душу і був зачислений до лиходіїв, коли взяв на себе гріхи багатьох і за грішників заступався.

Апостол -1 Кор. 1:18-31; 2:1-2

Браття! Слово про хрест - глупота тим, що погибають, а для нас, що спасаємося, сила Божа. Писано бо: «Погублю мудрість премудрих і розум розумних знівечу! Де мудрий? Де учений? Де дослідувач віку цього?» Хіба Бог не зробив дурною мудрість цього світу? А що світ своєю мудрістю не спізнав Бога в Божій мудрості, то Богові вгодно було спасти віруючих глупотою проповіді. Коли юдеї вимагають знаків, а греки мудрости шукають, - ми проповідуємо Христа розп'ятого: - ганьбу для юдеїв, і глупоту для поган, а для тих, що покликані, - чи юдеїв, чи греків - Христа, Божу могутність і Божу мудрість. Бо, нібито, немудре Боже - мудріше від людської мудрости, і немічне Боже міцніше від людської сили. Погляньте, брати, на звання ваше: не багато мудрих тілом, не багато сильних, не багато благородних; але Бог вибрав немудре світу, щоб засоромити мудрих, і безсильне світу Бог вибрав, щоб засоромити сильних, - і незначне світу та погорджене Бог вибрав, і те, чого не було, щоб знівечити те, що було, щоб жодне тіло не величалось перед Богом. Тож через нього ви у Христі Ісусі, який став нам мудрістю від Бога й оправданням, і освяченням, і викупленням, щоб було, як написано: «Хто хвалиться, нехай у Господі хвалиться». Та я, коли прийшов до вас, брати, - не прийшов звіщати вам свідощтво Боже високомовними словами чи мудрістю. Ні! Я вирішив не знати нічого іншого між вами, як тільки Ісуса Христа і то розп'ятого.

Євангеліє - (збірне) Мт. 27:1-38; Лк. 23:39-43; Мт. 27:39-54; Йо. 19:31-37; Мт. 27:55-61

Якже настав ранок, усі первосвященики і старші народу скликали раду на Ісуса, щоб його вбити. І зв'язавши його, повели та й передали правителеві Пилатові. Тоді Юда, який його зрадив,

побачивши, що його засудили, розкаювся і повернув тридцять срібняків назад первосвященикам і старшим. “Згрішив я”, - сказав, - “видавши кров невинну”. Ті ж відповіли: “Що нам до того? Ти побачиш!” Тоді він кинув гроші у святиню, пішов геть та й повісився. Первосвященики ж взяли ті гроші й кажуть: “їх не годиться класти до скарбоні, бо це ціна крові”. Порадившись, вони купили за них ганчарське поле, щоб ховати там чужинців. Тому це поле й досі зветься Полем Крови. Тоді здійснилося слово пророка Єремії, що каже: “І взяли вони тридцять срібняків, ціну того, що був оцінений синами Ізраїля, і дали їх за ганчарське поле, як Господь мені звелів був”. Поставлено Ісуса перед правителем, а правитель спитав його: “Ти цар юдейський?” Ісус відповів: “Ти кажеш”. Та коли первосвященики й старші його обвинувачували, він не відповідав нічого. Тоді Пилат каже до нього: “Хіба не чуєш усього, скільки то свідкують на тебе?” А він не відповів йому ані на одне слово, так що правитель вельми дивувався. На свято звик був правитель відпускати народові одного в'язня, якого вони хотіли. Був же тоді визначний в'язень, що звався Варавва. А коли вони зібралися, Пилат каже до них: “Кого бажаєте, щоб я вам відпустив: Варавву чи Ісуса, що зветься Христос?” Знав бо він добре, що вони з зависти видали його. І коли він сидів на судилищі, його жінка прислала йому сказати: “Нічого не роби праведникові тому, бо я цієї ночі вві сні багато витерпіла заради нього”. Та первосвященики й старші намовили народ, - просити за Варавву, а Ісуса - видати на смерть. Заговорив правитель і сказав їм: “Кого з двох бажаєте, щоб я відпустив вам?” Ті відповіли: “Варавву”. Каже до них Пилат: “А що маю робити з Ісусом, що зветься Христос?” Усі відповіли: “Нехай буде розп'ятий!” Спитав він: “Що злого вчинив він?” Вони ж ще більше заходилися кричати: “Нехай буде розп'ятий!” Пилат, бачивши, що нічого не вдіє, а заколот дедалі більшає, взяв води й умив перед народом руки та й каже: “Я невинний крові праведника цього; ви побачите”. Увесь же народ відповів, кажучи: “Кров його на нас і на наших дітях!” Тоді він відпустив їм Варавву, а Ісуса, бичувавши, видав на розп'яття. Тоді вояки правителя, взявши Ісуса у Преторію, зібрали на нього всю чоту і, роздягнувши його, накиннули на нього червоний плащ і, сплівши вінець з тернини, поклали йому на голову, а тростину дали в праву руку. Потім, припавши перед ним на коліна, глузували з нього, кажучи: “Радуйся, царю юдейський!” І плювали на нього, брали тростину й били його по голові. А коли насміялися з нього, скинули з нього плащ, надягнули на нього його одіж і повели на розп'яття. Виходячи ж, вони зустріли одного чоловіка з Киринеї, на ім'я Симон, і примусили його нести хрест його. Прибувши на місце, що зветься Голгота, тобто сказати “Череп-місце”, дали йому випити вина, змішаного з жовчю, але він, покуштувавши, не хотів пити. Ті ж, що розп'яли його, поділили його одіж, кинувши жереб. А потім сіли, щоб його стерегти там. Над головою в нього прибито напис за що його засуджено: “Це Ісус - Цар Юдейський”. Тоді розп'яли з ним двох розбійників: одного праворуч, а другого ліворуч.

Один із повішених злочинців зневажав його, кажучи: “Хіба ти не Христос? Спаси себе і нас!” А другий, озвавшись, скартав його й мовив: “Чи не боїшся Бога, ти, що покутуєш ту саму кару? Бо ж ми приймаємо кару, гідну наших учинків, цей же не зробив нічого злого”. І додав: “Ісусе! Згадай про мене, як прийдеш у своє Царство”. Сказав (Ісус) до нього: “Істинно кажу тобі: Сьогодні будеш зо мною в раї”.

Ті ж, що проходили повз нього, лихословили його й похитували своїми головами, кажучи: “Ти, що руйнуєш храм і за три дні відбудовуєш знову, спаси себе самого; якщо ти Син Божий, зійди но з хреста! Іак само й первосвященики насміхалися з книжниками та старшими, говоривши: “Інших спасав, - себе спасти не може! Він цар Ізраїля: нехай тепер зійде з хреста, і ми увіруємо в нього. Він покладався на Бога, нехай же Бог визволить його нині, якщо він його любить. Сам бо казав: Я - Син Божий”. (...) Від шостої години темрява настала по всім краю аж до дев'ятої години. А близько дев

ятої години Ісус скрикнув міцним голосом, вимовляючи: Елі Елі, лема савахтані , - тобто: “Боже мій, Боже мій, чому ти мене покинув?” Деякі з тих, що там стояли, почувши це, казали: “Він Іллю кличе”. І негайно один із них підбіг, узяв губку й, намочивши її оцтом, настромив на тростину й дав йому пити. Інші ж казали: “Лиши, побачимо, чи прийде Ілля його рятувати”. А Ісус, скрикнувши сильним голосом, віддав духа. І роздерлася завіса храму надвоє, відверху аж до низу, і земля затряслася, скелі порозпадались; гроби відкрилися, багато тіл святих померлих устали, і вийшовши з гробів по його воскресінні, ввійшли у святе місто й багатьом з'явилися. А сотник і ті, що стерегли з ним Ісуса, бачивши землетрус і те, що сталося, вельми налякалися і мовили: “Це справді був Син Божий!”

Через те, що це була п'ятниця, отже, щоб не залишилися в суботу тіла на хресті, - бо був Великдень тієї суботи, - то юдеї попросили Пилата, щоби переламали їм голінки й познімали з хреста. Отож вояки прийшли і переламали першому голінки і другому, який був з ним розіпятий. Іа коли підступили до Ісуса й побачили, що він уже мертвий, то голінок не перебивали йому, лиш один з вояків проколов йому списом бік. І потекла негайно ж кров - і вода. І той, який бачив, свідчить те, і правдиве свідчення його; і він знає, що говорить правду - щоб ви теж увірували. Бо сталося те, щоб Писання здійснилось: «Кістка його не буде поламана». А й інше Писання каже: «Споглядатимуть на того, кого прокололи».

Було ж там багато жінок, які дивилися здалека; вони слідом ішли за Ісусом з Галилеї, і йому прислужували: між ними Марія Магдалина, Марія, мати Якова та Йосифа, і мати синів Заведея. Як же настав вечір, прийшов заможний чоловік з Ариматеї, на ім'я Йосиф, що й сам став учнем Ісуса; Він прийшов до Пилата і просив тіла Ісуса. Тоді Пилат звелів видати тіло. Йосиф узяв тіло, загорнув його в чисте полотно й поклав у своїй новій гробниці, що її висік у скелі. І, прикотивши до входу гробниці великий камінь, відійшов. А була там Марія Магдалина й інша Марія, що сиділи проти гробниці.

ВЕЛИКА СУБОТА. СХОДЖЕННЯ ХРИСТА ДО АДУ

«Ця субота є благословенна, у ній Христос, заснувши, воскресне триденний», - співається у кондаку Великої суботи. Займаючи місце посередині між Хрестом та Воскресінням, Велика субота є унікальним днем церковного року, коли плач перетворюється на радість. Це єдина субота впродовж усього року, яка є днем посту. У тематиці цього дня поєднуються найглибше сходження Сина Божого, що «навіть до аду зійшов» у пошуках загиблого Адама, та початок перемоги над пеклом та смертю.

Це, можна сказати, похоронна Утренья. З одного боку, її суть у тому, щоб по-людськи оплакати покладення Христа в гріб, а з іншого - під час Утрени співаємо: «Не ридай наді мною, Мати... бо воскресну і прославлюся». Тобто, з одного боку, у текстах прочитується людський сум за усопшою дорогою людиною, а з іншого - видно християнське ставлення до смерті: зі смертю нічого не закінчується, що насправді це славний початок. Єрусалимська утренья - це одне з найгарніших богослужінь у нашому обряді, з дуже чутливими текстами.

Літургія св. Василя Великого у Велику суботу служиться у сполученні з вечірнею. Ця служба сповнена хрещальної тематики. У давнину переважно в цей день відбувалося хрещення дорослих, що проходили інтенсивну підготовку до цього Таїнства впродовж усього Великого посту.

Хрещенню присвячене апостольське читання з послання до Коринтян: «Всі ми, що в Христа Ісуса охрестилися, у смерть Його хрестилися...» (Рим. 6:3). Цей же уривок читається і під час звершення Таїнства Хрещення. Перед Євангелієм замість звичайного «Алилуя» співаються вірші 81-го псалма «Воскресни, Боже, судити землю, бо ти народами всіма володієш». Під час співу священники переодягаються з темних риз у світлі й починається воскресна тематика. Євангельське читання Великої Суботи - 28-й розділ євангелиста Матея - оповідає про порожню гробницю на світанку першого дня тижня і явлення мироносицям воскреслого Спасителя.

Ще однією особливістю Літургії Великої суботи є благословення вина та хлібів після заамвонної молитви. Це пов'язано з тим, що колись після цього богослужіння, яке відбувалось пізно ввечері вірні залишались у храмі на молитві до пасхальної утрени. Відповідно хліб і вино благословляли для підкріплення їхніх сил.

ЄРУСАЛИМСЬКА (НАДГРОБНА) УТРЕНЯ

Тропарі

(г. 2): Благообразний Йосиф... *(див. вище)*.

Слава: Коли зійшов ти до смерті, Життя безсмертне,* тоді ад умертвив ти сіянням Божества;* коли ж і померлих з глибин підземних ти воскресив,* всі сили небесні взивали:* Життєдавче, Христе Боже наш, слава тобі!

І нині: Ангел при гробі з'явився жінкам-мироносицям* і кликнув: Миро належить мерцям,* а Христос не знає тлінності.

Надгробні похвали (Пс. 118)

Статія I

Величаємо тебе, Життєдавче Христе, що за нас учора розп'явся, і у гробі поклався, і оживляєш ти преславно мертвих.

Стих: Блаженні непорочні, що ходять у законі Господнім.

Життєдавче, як ти умираєш? Як у гробі перебуваєш? Смерти ж царство ти руйнуєш і з аду мертвих визволяєш.

Стих: Вони не чинять беззаконня, ходять його дорогами.

Величаємо тебе, Ісусе Царю, та вшановуємо погреб і твої страждання, якими спас ти нас від тління.

Стих: Ти повелів заповіді твої пильно зберігати.

Всецарю, Ісусе Христе, що землі поклав межі, у малому гробі нині перебуваєш ти, що мертвих із гробів підводиш.

Стих: Буду прославляти тебе в правоті серця, навчаючись законів правди твоєї.

Життєдавче, Ісусе Христе, у гробі ти поклався і смертю своєю смерть ти знищив і подав світові життя.

Стих: Дорогами свідчень твоїх я втішаюсь, як найбільшим багатством.

У гріб Христе, ти зійшов, але не залишив Божества свого. Все це таке дивне і водночас преславне.

Стих: Твої свідоцтва - моя втіха, і настанови твої порадою мені.

У гріб тебе, Христе, новий поклали, людську ж природу ти відновив і воскрес велично із мертвих.

Стих: Дорогою велінь твоїх поспішатиму, коли ти пошириш моє серце.

Життя Христос зазнав смерті; від смерті визволив смертних і всім нині дарує життя.

Слава: Оспівуємо тебе, Слове, як усіх Бога з Отцем і Святим Духом, і божественне твоє славимо погребання.

І нині: Величаємо тебе, Чиста Богородице, і прославляємо вірно триденне погребання Сина твого і Бога нашого.

Статія II

Достойно є величати тебе, Життєдавче Христе, що ворота аду зруйнував і насилля диявольське розорив.

Стих: Руки твої мене створили й укріпили; врозуми мене, і заповідей твоїх навчуся.

Достойно є величати тебе, Життєдавче, що на хресті руки простягнув і зруйнував владу ворожу.

Стих: Ті, що тебе бояться, побачивши мене, розвеселяться, бо я надіявся на твоє слово.

Ужахнулася земля і схвалось сонце, як ти Спасе, незахідне Світло, Христе, у гріб зайшов тілесно.

Стих: Від роду й до роду твоя правда, ти укріпив землю і вона стоїть твердо.

У новому гробі Йосиф побожний тебе, Спасе, ховаючи, боговгодні пісні похоронні, змішанні з риданням, співає.

Стих: Від усякої лихої стежки стримую я ноги, щоб пильнувати твоє слово.

У гріб ти зайшов світла Створителю, а з тобою світло сонця зайшло, здригнулася земля, проповідуючи, що всього ти Творець.

Стих: Я поклявся й постановив пильнувати твої присуди справедливі.

Тілом своїм у гріб ти зайшов, незахідний Світлоносцю, стерпіти цього сонце не могло і ще опівдні померкло.

Стих: Наставили грішники тенета на мене, та я від заповідей твоїх не відхилився.

На короткий час в гробі ти заснув та й померлих оживив, а як воскрес, то воскресив усіх від віку спочилих, Благий.

Стих: Уста мої відкриваю й зітхаю, бо велінь твоїх бажаю.

Твоє розп'яття, Христе і похорон нині величаємо піснями, бо всі ми вірні твоїм погребом звільнилися від смерті.

Слава: Безначальний Боже, споконвічний Сину і Святий Душе, благовірний народ повсякчас бережи і, як добросердний спасай всіх.

І нині: Пренепорочна Життя Мати Чистая Діво, від незгод церковних люд твій хорони і подай мир світові, Благая.

Статія III

Всі народи пісню приносять на твій похорон, мій Христе.

Стих: Зглянься на мене і помилуй мене, як чиниш із тими, що люблять ім'я твоє. Зняв з хреста тебе Ариматеєць, плащаницею обгорнув і в гробі тебе ховає.

Стих: Спрямуй стопи мої за твоїм словом, і ніяке беззаконня нехай не запанує наді мною. Мироносиці прийшли до тебе, миро принесли тобі премудро, Христе мій.

Стих: Потоками з очей моїх ллються сльози, бо я не зберігав закону твого. Йосифе преславний, поховай тіло Христа, Життєдавця.

Стих: Правда об'явлень твоїх вічна: врозуми мене і я буду жити. Йосиф з Никодимом, як будь-якого мерця, Створителя ховають.

Стих: Господи, щедрот твоїх безліч: судом твоїм оживи мене.

Сину Божий, Царю всього, мій Боже, мій Творче! Як же ти таких страждань прийнявся?

Стих: Нехай наблизиться молитва моя до тебе, Господи, врозуми мене за твоїм словом. Сили небесні з остраху вжахнулись, побачивши, що ти мертвий.

Стих: Нехай моє благання дійде до тебе, Господи, визволь мене за твоїм словом. Тим, що зі страхом і любов'ю страсті твої почитають, подай гріхів прощення.

Слава: О Тройце наш Боже: Отче, Сину і Душе, помилуй нас грішних.

І нині: Зволь Діво, твоїм слугам бачити воскресіння твого Сина.

Ангельський хор

Стих: Благословенний ти, Господи,* навчи мене установ твоїх.

Ангельський хор здивувався,* бачивши до мертвих зарахованим тебе, Спасе,* що силу смерти знищив, і з собою Адама підняв* та з аду всіх визволив.

Стих: Благословенний ти, Господи,* навчи мене установ твоїх.

Нащо миро* зі сльозами, Учениці, жалібно змішуєте?* - запитав світлоносний ангел при гробі мироносиць.* Гляньте на гріб і зрозумійте,* що воскрес Спаситель з гробу.

Стих: Благословенний ти, Господи,* навчи мене установ твоїх.

Рано на світанку* мироносиці поспішали до гробу твого, плачучи,* але з'явився їм ангел і прорік:* Пора голосіння минула, не плачте,* про воскресіння ж звістять апостолам!

Стих: Благословенний ти, Господи,* навчи мене установ твоїх.

Мироносиці - жінки,* що з миром прийшли до гробу твого, Спасе, ридали.* Ангел же їм сказав, мовивши:* Чому між мертвими живого шукаєте?* Він бо, як Бог, воскрес із гробу.

Слава: Поклонімося Отцю,* і його Сину, і Святому Духові,* Святій Тройці* в одній сутності,* з серафимами взиваючи:* Свят, свят, свят еси, Господи.

І нині: Життєдавця породивши, ти, Діво,* Адама з гріха визволила,* Єві радість замість смутку подала,* а відпалих від життя повернув до нього той,* що з тебе тіло прийняв - Бог і чоловік.

Алилуя, алилуя, алилуя: Слава тобі, Боже! **(3)**

Стихири на хвалитних

(г. 2): Сьогодні гріб тримає того,* хто все створіння своєю могутністю держить.* Камінь

покриває того, хто небо добром сповняє.* Спить Життя, ад тремтить* і Адам з кайданів визволяється.* Слава провидінню твоєму, Благий, яким ти, все довершив,* подаючи нам, як Бог, упокій вічний* і всесвяте твоє воскресіння з мертвих.

Що це за видовище бачимо?* Що це за відпочинок сьогодні?* Це споконвічний Цар, що стражданням довершив спасіння,* відпочиває в гробі й нам подає новий відпочинок.* Йому ми заспіваймо: Воскресни, Боже,* суди землю, бо ти царюєш повіки* і маєш безмірно велику милість.

Прийдіте, погляньмо на наше Життя, що лежить у гробі,* щоб воно оживило тих, які лежать у гробах!* Прийдіте сьогодні і погляньте на сплячого з роду Юди* та закликаймо згідно з пророцтвом Богові нашому:* Ліг ти і заснув, як лев.* Хто піднесе тебе, Царю?* Але встань власною силою, Господи,* що добровільно дав себе за нас, - слава тобі!

(2. 6): Йосиф випросив тіло Ісуса* і поховав його в новому своєму гробі,* бо йому з гробу, як із світлиці, треба було вийти.* Господи, що владу смерти подолав* і відчинив людям двері раю, - слава тобі!

Сьогоднішній великий день* Мойсей таїнственно заздалегідь відзначив, кажучи:* Благословив Бог день сьомий,* бо це благословенна субота, це день відпочинку,* коли спочив від усіх діл своїх єдинородний Син Божий.* Він, звершуючи через смерть спасіння,* відпочив тілом і повернувся воскресінням наново до того, чим був,* даруючи нам життя вічне,* як єдиний милосердний і чоловіколюбець.

Стихира після великого славослов'я

(2. 5): Прийдіте, вшануймо незабутнього Йосифа,* що вночі прийшов до Пилата і Життя всіх випросив:* Дай мені цього безпритульного, що не мав де голови прихилити.* Дай мені цього приходня, що його учень лукавий видав на смерть.* Дай мені цього чужинця,* за яким, ридаючи, голосила його Мати, бачивши на хресті розп'ятого,* і по-материнському примовляла:* Ой, жалю, Дитино моя!* Ой, горе, світло моє, й улюблене серце моє!* Симеоном бо провіщене в святині, сьогодні справдилося:* моє серце мечем пробито.* Ти ж на радість свого воскресіння поверни мій плач.* Поклоняємось страстям твоїм, Христе!* Поклоняємось страстям твоїм, Христе!* Поклоняємось страстям твоїм, Христе,* і святому воскресінню!

БІБЛІЙНІ ЧИТАННЯ НА УТРЕНІ

Паремія - Єз. 37:1-14

Рука Господня була на мені, і вивів мене Господь у душі й поклав мене серед долини; долина ж та була повна костей. Обвів він мене навкруги них, а було їх дуже багато по долині, і всі вони були пресухі. І промовив до мене: «Сину чоловічий! Чи оживуть ці кістки?» Я відповів: «Господи Боже, ти знаєш». Тоді сказав до мене: «Пророчи над цими кістками й скажи до них: Ви, сухі кістки, слухайте слово Господнє! Так говорить Господь Бог до цих костей: Ось я введу в вас дух, і ви знов оживете. Я обкладу вас жилами, ви поростете тілом, я вкрию вас шкірою, введу в вас дух, і знову оживете, і зрозумієте, що я - Господь». Я прорік, як мені було наказано; і як я пророкував, виник шум, і ось настав рух, і кістка до кістки стала наближатись. Глянув я - як ось на них жили, і поросли вони тілом, а зверху вкрила їх шкіра, та не було в них духу. І він сказав до мене: «Пророчи до духа, пророчи, сину чоловічий, і скажи до духа: Так говорить Господь Бог: Із чотирьох вітрів прийди, духу, та й дихни на оцих повбиваних, щоб вони ожили». І я прорік, як він звелів мені; і ввійшов до них дух, і вони ожили та повставали на ноги - сила-силенна люду. Тоді він сказав до мене: «Сину чоловічий! Оті кістки - це все дім Ізраїля. Вони кажуть: Кістки наші висхли, надія наша пропала, прийшов кінець нам! Тому

пророкуй і скажи їм: Так говорить Господь Бог: Ось я відчиню гроби ваші, і виведу вас, мій народе, з гробів ваших, і приведу вас назад в Ізраїльську землю. І зрозумієте, що я - Господь, як відчиню ваші гроби та й виведу вас, мій народе, з гробів ваших, і дам вам дух мій, і ви знову оживете, і я розміщу вас на землі вашій, і зрозумієте, що я - Господь: я сказав і зроблю це» - слово Господнє.

Апостол -1 Кор. 5:6-8, Гал. 3:13-14

Браття! Недобра ваша хвальба! Хіба не знаєте, що трохи закваски заквашує усе тісто? Усуньте стару закваску, щоб ви були новим тістом, так, як ви і є прісні, бо Пасха наша, Христос, принесений у жертву. Отож святкуймо не у старій заквасці, ані у заквасці злоби й лукавства, а в опрісноках чистоти й правди. Христос нас викупив від прокляття закону, ставши за нас прокляттям, бо написано: «Проклят усякий, хто висить на дереві», - щоб благословення Авраама перейшло в Ісусі Христі на поган і щоб ми вірою прийняли обіцяного Духа.

Євангеліє - Мт. 27:62-66

На другий день, що після п'ятниці, зібралися первосвященики й фарисеї до Пилата й кажуть: «Ми пригадали собі, пане, що той обманник ще за життя був сказав: Я по трьох днях воскресну. Звели, отже, щоб гробниця була добре забезпечена аж по третій день, щоб часом не прийшли його учні та не вкрали його й не сказали людям: Він воскрес із мертвих! І буде ця остання омана гірша за першу». Пилат каже до них: «Маєте сторожу, ідіть і забезпечте, як знаєте». Вони пішли й забезпечили гробницю, запечатавши камінь, і поставили сторожу.

Слово святителя Епіфанія Кіпрського на погребення Господнього тіла та про зішестя Господа в ад

Що се? Сьогодні тиша велика на землі. Тиша велика і разом з тим мовчання. Тиша велика, бо Цар спить. Земля злякалася і замовкла, адже Бог плоттю заснув і всіх одвіку усопших підняв. Бог у плоті помер - і Ад затремтів. Бог на короткий час заснув - і сущих в Аді воскресив.

Де ж сьогодні весь той лемент, галас і крики проти Христа, які ще недавно лунали, о беззаконні? Де юрба, ополчення, військо, обладунки і списи? Де вельможі, священики і судді неправедні? Де смолоскипи, мечі і безладний гамір? Де юрба, глузування і нікчемна сторожа? Істинно сказано, що люди задумували пусте і марне. Вдарили вони Наріжний Камінь - Христа, та самі розбилися! Билися щосили об Сkelю непохитну, та самі розбивалися, немов хвилі об камінь і розсипалися в бризки. Вдарялись об нескорену Вершину і самі ламалися. Вони підняли на Древі Сkelю Життя, а вона, зійшовши, сокрушила їх. Зійшло під землю божественне Сонце - Христос, і настала у світі темрява на увесь вечір.

Днесь спасіння сущим на землі і одвіку сущим у надрах землі. Днесь спасіння світові, і видимому і невидимому. Подвійне днесь Господнє пришестя, подвійний Промисел, подвійне чоловіколюбство, подвійне сходження і пониження в любові до немочі людської, подвійні людей відвідини: з Неба - на землю, а з землі - під землю сходить Бог!

Врата Аду відчиняються - всі одвіку усопші, радуйтеся! Ви, що в темряві і тіні смерти сидите, - прийміте Світло велике! Між рабами - Господь, між мертвими - Бог, між смертними - Життя, між винними - Безвинний, між поневоленими - Визволитель, між в'язнями темряви - Світло Невечірнє, між бранцями безодні найглибшої - Вищий від небес. Христос на землі, щоб ми увірували, Христос між мертвими, щоб ми зійшли й узріли також і тамтешні таїнства. Пізнаймо сокровенні чудеса Сокровенного під землею, навчимося, як і сущим в Аді звіщається Благовістя.

Вчора Він явив свій Промисел, сьогодні ж - владу; вчора - неміч, сьогодні ж - усевладність;

учора - людське, сьогодні ж - Божественне. Вчора Його били по лиці, сьогодні ж Він сьйвом Божества руйнує твердиню Адову. Вчора Його було зв'язано, сьогодні ж Він нерозривними путами зв'язує мучителя. Вчора Його було засуджено, сьогодні ж Він засудженим свободу дарує. Вчора слуги Пилата глузували з Нього, сьогодні ж сторожі Адові побачили Його і затрепетали.

ВЕЧІРНЯ З ЛІТУРГІЄЮ СВ. ВАСИЛІЯ ВЕЛИКОГО

Стихири на «Господи взиваю»

(г. 8): Сьогодні ад, стогнучи, голосить:* Краще було б мені не приймати Народженого від Марії!* Бо він прийшовши, зруйнував мою державу і мідні ворота розбив,* душі, що їх я досі тримав, він, як Бог, воскресив.* Слава, Господи, хресту твоєму і воскресінню твоєму.

Сьогодні ад, стогнучи, голосить: Знищена моя влада!* Прийняв я мерця, немов одного з померлих,* та не можу його ніяк утримати* і з ним - трачу всіх, що були під моєю владою.* Мав я вмерлих від віку, але ось цей усіх підносить!* Слава, Господи, хресту твоєму і воскресінню твоєму.

Сьогодні ад, стогнучи, голосить: Пропало мов царство!* Хоч цього Пастиря розп'ято,* проте він воскресив Адама.* Я ж утратив тих, над якими я царював* та й вивергнув усіх, кого я силою прогловив.* Розп'ятий випорожнив гроби, і знемагає потуга смерті.* Слава, Господи, хресту твоєму і воскресінню твоєму!

(г. 6): Сьогоднішній великий день* Мойсей таїнственно заздалегідь відзначив, кажучи:* Благословив Бог день сьомий,* бо це благословенна субота, це день відпочинку,* коли спочив від усіх діл своїх єдинородний Син Божий.* Він, звершуючи через смерть спасіння,* відпочив тілом і повернувся воскресінням наново до того, чим був,* даруючи нам життя вічне,* як єдиний милосердний і чоловіколюбець.

Пісня пророка Мойсея (Вих. 15:1-18)

(г. 5): Заспіваймо Господеві, бо він славно прославився. (Повторюється після кожного стиха).

Стих: Коня і вершника вкинув він у море.

Стих: Сила і міць моя - Господь, він став мені спасінням.

Стих: Він Бог мій, і прославлю його, - Бог батька мого, і вихвалитиму його.

Стих: Господь переможець у боротьбі, Господь ім'я йому. Колісниці фараона і військо його вкинув він у море.

Стих: Хто подібний до тебе, Господи, поміж богами? Хто, як ти, величний святістю, дивний у славі, що твориш чудеса?

Стих: Господь царює назавжди і повіки.

Слава і нині: Заспіваймо Господеві... (див. вище)

Пісня трьох отроків у печі Вавилонській (Дан. 3, 52-90)

(г. 5): Господа славте і вихваляйте по всі віки. (Повторюється після кожного стиха).

Стих: Благословіть, всі діла Господні.

Стих: Благословіть, ангели Господні.

Стих: Благословіть, сонце, місяцю й небесні зорі.

Стих: Благословіть, земле, гори й горби і все, що росте на них. Благословіть, джерела, моря, ріки, кити і все рухоме у водах.

Стих: Благословіть, птиці небесні, звірі і весь скот.

Стих: Благословім Отця і Сина і Святого Духа, нині і повсякчас, і на віки вічні. Амінь.

Стух: Хвалимо, прославляємо, поклоняємось Господеві, - оспівуючи й вихваляючи його по всі віки.

БІБЛІЙНІ ЧИТАННЯ НА БОЖЕСТВЕННІЙ ЛІТУРГІЇ

Паремія - Єр. 31:31-34

Ось придуть дні, - слово Господнє, - і я створю з домом Ізраїля та з домом Юди новий завіт. Не такий завіт, який я заключив з їхніми батьками, коли взяв був їх за руку, щоб вивести з Єгипетського краю. Завіт той - мій завіт! - вони його зламали, хоч я був їхнім Владикою, - слово Господнє. Ні, ось який завіт я створю з домом Ізраїля після тих днів, - слово Господнє: Вкладу закон мій у їхнє нутро і напишу його у них на серці. Я буду їхнім Богом, вони ж моїм народом. Не буде більш один одного навчати, чи брат брата свого, казавши: Спізнайте Господа! Усі бо вони будуть мене знати, від найменшого й до найбільшого між ними, - слово Господнє, - я бо прощу їхню провину, гріха їхнього не згадуватиму більше».

Апостол - Рим. 6:3-11

Браття! Чи ж ви не знаєте, що всі ми, що в Христа Ісуса охристілися, у смерть його христілися? Ми поховані з ним через хрищення на смерть, щоб, як Христос воскрес із мертвих славою Отця, і ми теж жили новим життям. Бо якщо ми з'єднані з ним подобою його смерти, то будемо й подобою воскресіння. Знаємо ж, що старий наш чоловік став розп'ятий з ним, щоб знищилось оце гріховне тіло, щоб нам гріхові більш не служити; бо хто вмер, той від гріха звільнився. Коли ж ми вмерли з Христом, то віруємо, що й житимемо з ним, знаючи, що Христос, воскреснувши з мертвих, вже більше не вмирає: смерть над ним більше не панує. Вмираючи бо, він умер для гріха раз назавжди, а живучи, живе для Бога. Так само й ви вважайте себе за мертвих для гріха, а за живих для Бога, у Христі Ісусі.

Євангеліє - Мт. 28:1-20

Після ж вечора суботи, як зайнялося на світання першого дня тижня, прийшла Марія Магдалина та інша Марія навідатися до гробу. І ось великий зчинився землетрус, - ангел бо Господній зійшов із неба, приступив, відкотив камінь і сів на ньому. Вигляд його був, неначе блискавиця, а одяга, як сніг, біла. Зо страху перед ним сторожа затремтіла й стала, наче змертвіла. Тоді ангел заговорив до жінок, кажучи: "Не бійтесь: знаю бо, що ви шукаєте Ісуса розп'ятого. Нема його тут, бо він воскрес, як ото сам прорік. Ходіть, гляньте на місце, де він лежав. Та біжіть притьмом, скажіть його учням, що він воскрес із мертвих. Он він вас випередить у Галилеї, - там ви його побачите. Я вам сказав". І вони в поспіху полишили гробницю зо страхом і великою радістю та й побігли сповістити його учнів. Аж: ось Ісус зустрів їх і каже: "Радуйтеся!" Ті підійшли й кинулися йому в ноги і вклонилися. Тоді Ісус сказав їм: "Не бійтесь! Ідіть і сповістіть моїх братів, щоб ішли назад у Галилею: там мене побачать". Коли ті йшли, деякі з сторожі прийшли до міста й оповіли первосвященикам про все, що сталося. Вони, зібравшись із старшими та скликавши раду, дали воякам досить грошей і звеліли: "Скажіть, що його учні прийшли вночі й викрали його, коли ми спали. А як почує це правитель, ми умовимо його й він не буде вас турбувати". Вони ж, узявши гроші, зробили так, як їх навчили. І рознеслася про це чутка поміж юдеями - аж по цей день. А одинадцять учнів пішли в Галилею на гору, куди їм Ісус призначив. Побачивши його, вони вклонилися йому; а деякі сумнівалися. Ісус же приступив і промовив до них: "Дана мені всяка влада на небі й на землі. Ідіть, отже, і зробіть учнями всі народи: християчи їх в ім'я Отця і Сина і Святого Духа; навчаючи їх берегти все, що я вам заповідав. Отож я з вами по всі дні аж

до кінця віку”.

НЕДІЛЯ ПАСХИ. ВОСКРЕСІННЯ ХРИСТОВЕ. ВЕЛИКДЕНЬ

Пасха Христова - це не лише найбільше свято літургійного року, «свято над святами і торжество всіх торжеств», а й підвалина нашої віри, джерело нового життя, новий стан буття Божих дітей, осяяних світлом Воскресіння.

Богослужіння цього дня починаються з надгробної північної, після якої священник відносить Плащаницю зі середини храму до святилища і кладе її на престолі. По цьому відбувається урочистий обхід храму. Воскресна утрєня розпочинається перед замкненими церковними дверима, ніби перед гробом Христовим, де жінки-мироносиці вперше почули звістку про Воскресіння. Основною частиною Утрєні є канон прп. Йоана Дамаскина - одне із найвизначніших творінь візантійської літургійної поезії. В цьому каноні теми динамічно змінюють одна одну. Він наче пронизаний раптовими і жвавими сплесками радості, в якій поєднуються теми воскресіння Христового та Його другого приходу. Після канону під час співу стихир Пасхи відбувається «христосування» - вірні вітають одне одного пасхальним привітанням, а потім читається слово свт. Йоана Золотоустого на Великдень.

Кульмінацією пасхальних богослужінь є Божественна Літургія св. Йоана Золотоустого, яка відкриває в нашому обряді новий цикл - цикл П'ятдесятниці. Євангельське читання прологу від євангелиста Йоана «На початку було Слово...», яке здійснюється різними мовами під святковий передзвін, є основою благовістя Христового і символом проповідування Євангелія всім народам.

По закінченні Літургії освячується особливий пасхальний хліб - артос, який весь тиждень перебуває в храмі на тетраподі. Він пригадує нам звичай ранніх християн при спільній трапезі перше місце за столом залишати невидимо присутньому Господеві і класти для Нього хліб як символ того, що Спаситель є для нас істинним Хлібом життя. У Томину (Провідну) неділю артос роздають всім вірним під час мирування.

З дзвіниць у дні святкування Великодня лине безугавний радісний передзвін, а святі двері іконостасу протягом усього Світлого тижня зостаються відкритими на знак того, що Ісус Христос назавжди відкрив людям двері Небесного Царства.

Чудовим великоднім звичаєм є благословення випечених хлібів-пасок, яєць, м'яса та іншої поживи. Церква дозволяє вірним радіти Воскресінню не лише духовно, але й тілесно, через спільну родинну трапезу, котра буває скромною після тривалого посту.

Воскресна УТРЕНЯ

Стихира хресного ходу

(г. 6): Воскресіння твоє, Христе Спасе,* ангели оспівують на небесах,* і нас на землі сподоби чистим серцем* Тебе співом прославляти.

Тропар

(г. 5): Христос воскрес із мертвих,* смертю смерть подолав* і тим, що в гробах, життя дарував.
(3)

Канон Пасхи

Пісня 1

Ірмос: Воскресіння день,* просвітімся люди!* Пасха Господня, Пасха - від смерті бо до життя* і від землі до небес Христос Бог нас перевів,* - перемоги пісню співаємо.

Стих: Христос воскрес із мертвих.

Очистьмо почування, і побачимо Христа,* осяяного неприступним світлом воскресіння,* щоб ясно почути, як він мовить:* Радійте всі, що пісню перемоги співаєте.

Стих: Христос воскрес із мертвих.

Небеса достойно нехай веселяться,* земля ж нехай радіє,* нехай святкує увесь видимий світ і невидимий,* Христос бо воскрес - радість вічна!

Катавасія: Воскресіння день, просвітімся люди... *(див. вище).*

Пісня 3

Ірмос: Прийдіте, пиймо нове пиття,* що не з каменя неплодного чудесно випливає,* але з нетління джерела, яке виточив із гробу Христос,* в ньому ми утверджуємось.

Стих: Христос воскрес із мертвих.

Сьогодні все наповнилося світлом:* небо, земля і глибини підземні.* Нехай же празнує вся вселенна Христове воскресіння,* - в якому ми утверджуємось!

Стих: Христос воскрес із мертвих.

Вчора нас поховано з тобою, Христе;* встаємо сьогодні з тобою воскреслим,* бо вчора нас з тобою розп'ято.* Тож і нас прослав, Спасе, у царстві своїм.

Катавасія: Прийдіте, пиймо нове пиття. *(див. вище).*

Іпако́й (г. 4, под.: Нега́йно поспіши): Перед світанком, знайшовши камінь відвалений від гробу,* ті, що були з Марією, від ангела почули:* Чому шукаєте серед мертвих, як людину, того,* хто в світлі вічному перебуває?* Погляньте на похоронні полотна,* поспішіте і світові звістіть,* що воскрес Господь, умертвивши смерть,* він бо - Син Бога,* що спасає рід людський.

Пісня 4

Ірмос: На божественній сторожі,* богонатхненний Аввакум хай стане з нами,* і покаже світлоносця-ангела,* що ясно звіщає:* Нині спасіння світові,* бо воскрес Христос* як всемогутній.

Стих: Христос воскрес із мертвих.

З дівственного лона з'явився первенець - Христос,* якого, як людину, Агнцем названо* і непорочним, бо не зазнав гріховної скверни.* Він - наша Пасха і, як Бог істинний, досконалим зветься.

Стих: Христос воскрес із мертвих.

Як однорічний агнець,* благословенний нам вінець - Христос,* добровільно за всіх заколений був - Пасха очищення,* і знову з гробу нам засяяв, - чудове Сонце правди.

Стих: Христос воскрес із мертвих.

Богоотець Давид перед отіненим ковчегом, граючи, веселився,* ми ж, народ Божий, святий, прообразів здійснення бачивши,* веселімся у Бозі,* бо воскрес Христос, як всемогутній.

Катавасія: На божественній сторожі... *(див. вище).*

Пісня 5

Ірмос: Від раннього ранку чуваймо* і, замість мира, пісню принесім Владиці,* і Христа побачимо - правди Сонце,* що всім життя освітлює.

Стих: Христос воскрес із мертвих.

Ті, що були в оковах адових,* побачивши безмірне твоє милосердя,* до Світла радісно поспішали,* Пасху хвалячи вічную.

Стих: Христос воскрес із мертвих.

Приступім зі свічками до Христа, що виходить із гробу,* немов ідучи назустріч женихові,* і радісно з усіма прославляймо* Пасху Божу, спасительну.

Катавасія: Від раннього ранку чуваймо. *(див. вище).*

Пісня 6

Ірмос: Зійшов ти, Христе, в глибини підземні,* і розбив кайдани вічні,* що держали ув'язнених,* і на третій день*, як із кита Йона, воскрес ти із гробу.

Стих: Христос воскрес із мертвих.

Зберігши цілими печаті,* воскрес ти із гробу, Христе,* що ключів Діви не порушив у різдві твоїм,* і відчинив нам райські двері.

Спасе мій, жива і незаколенна жертво!* Як Бог ти сам себе приніс добровільно Отцеві,* а з собою воскресив ти праотця всіх - Адама,* воскреснувши із гробу.

Катавасія: Зійшов ти, Христе, в глибини підземні... *(див. вище).*

Кондак (г. 8): Хоч і до гробу зійшов ти, Безсмертний,* то адову зруйнував ти силу* і воскрес, як переможець, Христе Боже,* жінкам мироносицям звістивши: Радуйтеся!* І мир дарував ти своїм апостолам,* упалим же подав воскресіння.

Ікос: Тебе - Сонце, що поперед сонця зайшло колись у гріб,* рано-вранці, як дня шукали жінки мироносиці* й одна до одної кликали:* О другині, прийдіте,* пахощами намастимо тіло живоносне і поховане,* що лежить у гробі,* - тіло того, що воскресив упалого Адама!* Ідім, поспішімся, як мудреці,* і принесім миро в дарі* обвитому не пеленами, а плащаницею,* і заплачмо та закличмо:* О Владико, устань! Впалим подаєш воскресіння.

(г. 6): Воскресіння Христове бачивши,* поклонімося святому Господу Ісусові,* єдиному безгрішному.* Хресту твоєму поклоняємось, Христе,* і святе воскресіння твоє величаємо і славимо,* бо ти - Бог наш,* крім тебе іншого не знаємо,* ім'я твоє призиваємо.* Прийдіть, усі вірні,* поклонімося святому Христовому воскресінню,* це бо прийшла через хрест радість усьому світові.* Завжди благославляючи Господа,* славимо воскресіння його,* бо, розп'яття перетерпівши,* він смертю смерть переміг! **(3)**

(г. 6): Воскрес Ісус із гробу,* як провістив,* подав нам життя вічне* і милість велику. **(3)**

Пісня 7

Ірмос: Той, хто юнаків із печі визволив,* ставши людиною, терпить, як смертний* і стражданням зодягає смертне красою нетління,* єдиний благословенний отців Бог і препрославлений.

Стих: Христос воскрес із мертвих.

Богомудрі жінки з миром слідом за тобою поспішали* і тебе, як померлого, зі сльозами шукали;* поклонились же, радіючи живому Богові* і Пасху таємну твоїм учням, Христе, благовістили.

Стих: Христос воскрес із мертвих.

Святкуємо перемогу над смертю, знищення аду,* іншого життя вічного початок,* і, радіючи, оспівуємо того, що це вчинив,* - єдиного благословенного отців Бога і препрославленого.

Направду священна і всесвяткова,* оця спасительна і світлопромінна ніч,* що стає провісницею світлого дня воскресіння,* бо у ній предвічне Світло тілесно всім із гробу засяяло.

Катавасія: Той, хто юнаків із печі визволив... *(див. вище).*

Пісня 8

Ірмос: Цей провіщений і святий день,* перший по суботі,* царський і Господній,* свято над святами і торжество всіх торжеств:* в цей день прославляймо Христа навіки.

Стих: Христос воскрес із мертвих.

Прийдіте, у цей врочистий день воскресіння,* станьмо учасниками нового виноградного плоду,* божественної радості і царства Христового,* оспівуючи його, як Бога, навіки.

Стих: Христос воскрес із мертвих.

Поведи навколо очима твоїми, Сіоне, і глянь!* Ось бо прийшли до тебе від заходу і півночі, півдня і сходу,* як богосяїні світила - діти твої,* благословляючи в тобі Христа навіки.

Стих: Благословім Отця, і Сина, і Святого Духа - Господа,* нині і повсякчас, і на віки вічні. Амінь.

Отче Вседержителю і Слове й Душе,* у трьох особах одне надприродне й пребожественне Єство!* У тебе ми охристились* і тебе благословляємо навіки.

Стих: Хвалимо, прославляємо, поклоняємось Господеві,* оспівуючи і вихваляючи його по всі віки.

Катавасія: Цей провіщений і святий день. *(див. вище).*

Пісня 9

Приспів: Ангел звістив Благодатній:* Чистая Діво, радуйся!* І знову кажу: Радуйся!* Твій Син воскрес на третій день із гробу* і мертвих воскресив.* Люди, веселіться!

Ірмос: Світися, світися, новий Єрусалиме!* Слава бо Господня на тобі засяяла!* Радій нині й веселися, Сіоне,* а ти, чиста Богородице, втішайся* воскресінням Сина твого!

Стих: Христос воскрес із мертвих.

О, божественне й любе,* і пресолодке твоє слово!* З нами бо справді ти обіцяв бути до кінця віку, Христе.* Маючи його основою надії, ми, вірні, радіємо!

Стих: Христос воскрес із мертвих.

О, Пасхо велика й найсвятіша, Христе!* О, Мудросте, і Слово Боже й Сило!* Подай нам з тобою справді участь брати* у невечірнім дні царства твого.

Катавасія: Світися, світися, новий Єрусалиме... *(див. вище).*

Світильний: Плоттю заснувши, як мертвий, Царю і Господи,* на третій день воскрес ти,* Адама підняв із тління і подолав смерть.* Пасхо нетління, світу спасіння! **(3)**

Стихири Пасхи

Стих: Хай воскресне Бог,* і розбіжаться вороги його.

Пасха священна нам сьогодні з'явилась:* Пасха нова, святая;* Пасха таємна* Пасха преславна;* Пасха - Христос визволитель;* Пасха непорочна;* Пасха велика;* Пасха вірних;* Пасха, що райські двері нам відчиняє;* Пасха, що освячує всіх вірних.

Стих: Як щезає дим,* хай вони щезнуть.

Прийдіте* після видіння, жінки благовісниці,* і скажіть Сіонові:* Прийми від нас радісну новину* про Воскресіння Христове!* Веселися, торжествуй* і радуйся, Єрусалиме,* побачивши Царя Христа,* що немов жених із гробу виходить.

Стих: Так нехай погинуть грішники від лица Божого,* а праведники хай звеселяться.

Мироносиці жінки,* рано-вранці прийшовши* до гробу Життєдавця,* знайшли ангела* що

сидів на камені,* а він, провістивши їм, так мовив:* Чому шукаєте Живого між померлими?* Чому оплакуєте у тлінні Нетлінного?* Ідіть, і проповідуйте його учням!

Стих: Це день, що його створив Господь,* тож радіймо і веселімся в нім.

Пасха красна,* Пасха Господня;* Пасха* Пасха преславная нам засіяла;* Пасха! Радісно одні одних обнімімо!* О Пасхо, визволення від скорбот!* Нині бо з гробу,* наче зо світлиці, засіяв Христос,* жінок же радістю наповнив, мовивши:* Проповідуйте апостолам.

Слава і нині: Воскресіння день!* Просвітімся торжеством* і одні одних обнімімо* та скажімо: Браття!* І тим, що ненавидять нас* простім все з Воскресінням,* і так усі заспіваймо:

Христос воскрес із мертвих, смертю смерть подолав і тим, що в гробах, життя дарував. (3)

І нам дарував життя вічне,* поклоняємось його на третій день воскресінню.

Слово святителя Йоана Золотоустого у день святої Пасхи

Хто побожний і боголюбивий, нехай радіє цим величним і світлим святом. Хто розумний слуга, нехай весело ввійде в радість Господа свого. Хто потрудився постом, нехай сьогодні отримає нагороду. Хто від ранньої години став до праці, нехай тепер одержить справедливу заплату. Хто по дев'ятій годині прийшов, нехай дякує Богові і радісно святкує. Хто по дванадцятій годині прибув, нехай не тривожиться, бо йому ні в чому не буде відмовлено. А хто не встиг і на третю годину, нехай приступить без вагання. І хто прибув лише на п'яту годину, нехай не боїться, що запізнився.

Бо Владика милосердний. Він приймає останнього, як і першого. Він задовольняє однаково і того, хто спізнився, і того, хто працює від ранку. І останнього він милує і про першого дбає; і тому щиро дає, і цього обдаровує. І вчинки він приймає, і наміри вітає; і зроблене шанує, і щирі бажання він хвалить.

Ось тому й увійдіть усі в радість Господа свого, і перші й останні прийміть однаково нагороду! Багаті й бідні веселіться разом! Витривалі й недбайливі вшануйте цей день! Звеселіться сьогодні ті, що постили, і ті, що не постили! Господня трапеза готова - розкошуйте всі! Пасха свята - нехай ніхто не виходить голодним! Усі відживляйтеся святом віри, всі споживайте з багатства Божої доброти!

Нехай ніхто не нарікає на вбогість, бо царювання вселюдне настало. Нехай ніхто не засмучується гріхами, бо прощення з гробу всім засіяло! Нехай ніхто не боїться смерті, бо смерть Спасителя нас визволила; знищив її той, кого вона тримала. Ад полонив той, хто до аду зійшов: Зазнав він смутку, зіткнувшись з його тілом.

Предбачивши це, пророк Ісаїя голосно кликав: Ад засмутився, стрінувши долі тебе... Засмутився, бо знищений; засмутився, бо зневажений. Засмутився, бо смерть на нього прийшла. Засмутився, бо зруйнований. Засмутився, бо зв'язаний.

Взяв людину, а на Бога натрапив. Взяв землю, а стрінув небо. Взяв, що бачив, і впав через те, чого не добачив. Де твоє, смерте, жало? Де твоя, йде, перемога? Воскрес Христос - і ти звалений. Воскрес Христос - і попадали демони. Воскрес Христос - радіють ангели. Воскрес Христос - і життя вільно пливе.

Воскрес Христос, - і не стало в гробах ні одного мертвого, бо Христос устав із мертвих і початок воскресіння настав спочилим. Йому слава і влада на віки вічні. Амінь.

БІБЛІЙНІ ЧИТАННЯ НА БОЖЕСТВЕННІЙ ЛІТУРГІЇ

Апостол - Ді. 1:1-8

Першу книгу я написав, о Теофіле, про все, що Ісус робив та що навчав від початку аж до дня,

коли вознісся, давши Святим Духом накази апостолам, яких собі вибрав. Він показував їм себе також у численних доказах живим після своєї муки, з'являючись сорок день їм і розповідаючи про Боже Царство. Тоді ж саме, як споживав хліб-сіль із ними, він наказав їм Єрусалиму не кидати, але чекати обітниці Отця, що її ви від мене чули; бо Йоан хрестив водою, ви ж будете хрищені по кількох цих днях Святим Духом. Отож, зійшовшись, вони питали його: «Господи, чи цього часу знову відбудуєш Ізраїлеві царство?» Він відповів їм: «Не ваша справа знати час і пору, що їх Отець призначив у своїй владі. Та ви приймете силу Святого Духа, що на вас зійде, і будете моїми свідками в Єрусалимі, у всій Юдеї та Самарії й аж до краю землі».

Євангеліє - Йо. 1:1-17

Споконвіку було Слово, і з Богом було Слово, і Слово було - Бог. З Богом було воно споконвіку. Ним постало все, і ніщо, що постало, не постало без нього. У ньому було життя, і життя було - світло людей. І світло світить у темряві, і не поїняла його темрява. Був чоловік, посланий Богом, ім'я йому - Йоан. Прийшов він свідком - свідчити світло, щоб усі з-за нього увірували. Не був він світло - був лише, щоб свідчити світло. Справжнє то було світло - те, що просвітлює кожну людину. Воно прийшло у цей світ. Було у світі, і світ ним виник - і світ не впізнав його. Прийшло до своїх, - а свої його не прийняли. Котрі ж прийняли його - тим дало право дітьми Божими стати, які а ім'я його вірують; які не з крові, ані з тілесного бажання, ані з волі людської, лише - від Бога народилися. І Слово стало тілом, і оселилося між нами, і ми славу його бачили - славу Єдинородного від Отця, благодаттю та істиною сповненого. Свідчить про нього Йоан, і проголошує, промовляючи: «Ось той, про кого я говорив: Той, що йде за мною, існував передо мною, був раніше за мене.» Від його повноти прийняли всі ми - благодать за благодать. Закон бо був даний від Мойсея, благодать же й істина прийшла через Ісуса Христа.

ВЕЛИКОДНЄ ПОСЛАННЯ БЛАЖЕННІШОГО СВЯТОСЛАВА

Христос воскрес!

Дорогі в Христі!

Цього року ми зустрічаємо Пасху Христову в особливих обставинах. Чимало з нас пройшли час Великого посту вдома, ізольовані від інших, фізично віддалені від наших храмів і парафіяльних спільнот. Однак навіть у таких складних обставинах ніхто не в силі зупинити радісного руху сучасної людини до Світла, щоб у вірі в Христове воскресіння, у надії на Божу перемогу та в любові спільноти дітей Божих привітати одне одного радісним і переконливим «Христос воскрес!».

Понад три тисячі років тому Господь почув і прийняв плач та голосіння синів Ізраїлю, що знемагали в Єгипті в неволі. У ніч старозавітної Пасхи Господь кров'ю пасхального ягняти захоронив своїх людей перед смертоносним ангелом і вивів їх з дому неволі. Відтак на морському узбережжі втеча з Єгипту під проводом Мойсея принесла чергову небезпеку – глибокі води попереду, фараон з колісницями і кіньми – позаду. І море відкрилося перед ними! Таким чином для Божого народу Пасха поєдналася з досвідом порятунку від смерті. Кожний ізраїльтянин, переживши визволення з Єгипту, досвідчив свого Бога як Бога-Визволителя: мене минула смерть! Усі, що врятувалися, відчули себе єдиним народом: разом були в рабстві, разом уцілили від смерті, маємо одного й того ж Бога – Спасителя і Визволителя. Ми – народ Божий!

У воскреслому Христі перехід від смерті до життя проходить усі межі людської історії. Пасха Старого Завіту була обмежена лише порятунком вузького кола людей від однієї, обмеженої в часі, небезпеки. Наша Пасха, Пасха Господня, Пасха вічна, про яку співаємо на Пасхальній утрени – це не тільки досвід порятунку від тимчасової небезпеки фізичної хвороби та лише тілесної смерті. Христос

сьогодні дарує спасіння всім людям, усіх часів і народів, від самої причини смерті. Тут йдеться не лише про порятунок від збудника якоїсь хвороби чи порятунок від меча, і то навіть ангельського, як це було у випадку ізраїльтян в Єгипті. Пройшовши крізь страждання і смерть у воскресіння, Христос, за словами апостола Павла, знищив і розіп'яв на хресті смертоносний гріх із його пекельною поневолюючою силою.

Пасха вічна є перемогою і насмішкою над самим жалом смерті, як проголошує сьогодні апостол: «Смерть поглинута перемогою. Де твоя, смерте, перемога? Де твоє, смерте, жало? Жало смерті – гріх, а сила гріха – закон. Нехай же буде дяка Богові, який дає нам перемогу через Господа нашого Ісуса Христа» (1 Кор. 15, 54–57). У своєму воскресінні Христос скинув із нас невілничі окови страху перед смертю, перетворив її на пасхальний вхід до нового життя. З Воскресінням відкриваються для нас двері переходу від того, що минає, до того, що залишається навіки. Пасха Господня відкриває нам двері до радісної вічності. Ми були разом у кайданах смерті – сьогодні ділимося спільним досвідом радості воскресіння як єдиний новозавітний Божий люд.

Ті, що були в оковах адових, побачивши безмірне твоє милосердя...

Перед обличчям глобальної пандемії ми раптом побачили, що всі ми слабкі і смертні люди. Коронавірус став вбивчою небезпекою і для багатих, і для бідних, для всіх людей, незалежно від місця проживання на земній кулі, від раси та релігійного переконання. Можливо, вперше нам прийшло розуміння, що всі ми є однаково вразливі й потребуючі, однак ми теж відчули себе єдиною людською родиною: те, що торкнулося людей в одному кінці планети – перекотилося та зачепило людей на іншому кінці світу, – зачепило особисто кожного з нас.

Увесь світ немовби спільно став закутий в адові кайдани. Страх захворіти і померти, біль втрати рідних і близьких та знайомих, темрява самотності й відчаю в умовах вимушеної ізоляції, зруйновані новітні способи комунікації та падіння світових економічних систем стали нашими спільними всесвітніми оковами. Як кайдани знерухомлюють невілника, так суворі правила карантину, єдиний необхідний засіб боротьби з цією смертоносною хворобою, вмить знерухомили все людство: летовища припинили роботу, потяги зупинилися, кордони між державами, про існування яких вже почали забувати, знову закрилися, як залізні непрохідні ворота.

Серед цієї темряви страху і неволі сучасної людини ми маємо унікальну можливість наново усвідомити, що сьогодні означає бути християнином. Як християни, ми є ті, що в Таїнстві Хрещення вже були померли для цього світу і воскресли разом із нашим Спасителем! Ми є спадкоємцями апостолів, які бачили на власні очі Воскреслого і торкалися своїми руками Його прославленого тіла, що пройшло крізь смертне розп'яття в життя вічне. В обставинах, які тимчасово позбавляють нас можливості повноцінно брати участь у літургійному житті в наших храмах і спільнотах, ми мали нагоду усвідомити важливу роль духовного життя в християнських сім'ях, що їх традиційно називаємо домашніми церквами. Багато з нас мимоволі згадає святкування Пасхи в умовах підпілля, як ми, не маючи можливості бути разом у храмі, духовно єдналися з євхаристійним Христом через трансляцію Ватиканським радіо Божественної Літургії та освячували наші великодні кошики перед радіоприймачами. Ніхто і ніщо не може позбавити християн радості Воскресіння Христового! Родини, в яких християни свідомо і зріло переживають теперішні виклики, особливо виразно виявляють свій характер домашніх церков, стаючи для своїх членів домами особливо інтенсивної молитви, благословення, жертви і духовного зросту, місцями зустрічі з живим Христом. Водночас ми відкриваємо нові способи духовного єднання, над якими жодні обмежувальні заходи не можуть мати сили, бо те, що нас єднає, – це «одне духовне тіло Церкви, одна надія нашого покликання, один Господь, одна віра, одне Хрещення» (див. Еф. 4, 4-5). Саме в такому дусі надії ми сьогодні святкуємо Пасху і молимося за її довершення у відродженні й оновленні церковного та духовного життя!

У відповідь на темряву відокремлення і страху людини перед людиною як імовірним носієм вірусу смерті, ми зустрічаємо в цю ніч живого воскреслого Христа, який проходить крізь усі зачинені двері карантину, щоб зустріти нас, Його учнів. «А як звечоріло, того самого дня, першого в тижні, а двері ж були замкнені... увиходить Ісус, став посередині та й каже їм: «Мир вам!» (Ів. 20, 19). Страх перед усім, чого в час пошесті торкнулася рука людини, відступає перед рукою живого Бога –

воскреслого Христа, яка носить у собі рани від цвяхів і простягається до нас та об'являє нам безмірне Боже милосердя! Усі наші гріхи і хвороби, пандемії і страхи переможені Божою любов'ю. Сучасні фізичні кайдани не мають сили перед духовною свободою віри і духу, перед життям вічним, даним нам у Христі Ісусі. Він свого часу розіб'є зачинені двері карантину, усуне наш страх, який чатує на нас за цими дверима, і покличе нас проголосити світові, як колись це зробили апостоли, що «Христос воскрес!».

До Світла радісно поспішали, Христе, Пасху хвалячи вічную...

Святкуючи Пасху, ми віримо і вже бачимо, що сучасна пандемія обов'язково закінчиться, а людство вийде з неї кращим, з відчуттям солідарності і єдності між собою, з глибшим розумінням значення і покликання людського життя. У це свято Христос нам засвічує Світло надії, відкритої для всіх людей без обмежень. Жоден карантин, жодне соціальне відокремлення не може нам загородити шлях до Нього. Навпаки, ми всі разом, і ті, що живемо, і ті, що відійшли у вічність, як єдиний Божий люд святкуємо радість перемоги над смертю. У нашому горі й болю отримуємо надію і потіху. Дане нам вічне звільнення від духовних кайданів. Отож Пасху славимо вічну!

Дорогі в Христі браття і сестри! У цей світлий, радісний день спішу до кожного вашого дому, щоб поділитися з вами радістю визволення, що дане нам із Воскресінням. Усім, в Україні й на поселеннях сущим, засилаю свої щирі молитви й сердечні вітання. Благословляю вас усіх: здорових і хворих, сильних і немічних, молодих і старших, батьків і дітей.

Спішу також до всіх лікарень і домів опіки, щоб із вами поділитися радісною і життєдайною новиною та заохотити вас нести терпіння в молитві, з духом самопожертви. Особливо вітаю та благословляю наших лікарів і медичних працівників – усіх, хто по-геройськи піклується хворими і потребуючими в цих надзвичайних обставинах. Духовно єднаюся з нашими воїнами, що на передовій, та з їхніми сім'ями, з пораненими, з вимушено переселеними особами і мешканцями окупованих територій, з полоненими та в'язнями сумління. Усіх самотніх і тих, хто далеко від своїх рідних, обіймаю батьківською любов'ю.

Нехай воскреслий Христос переіменить цей момент вселенського плачу і болю всього людства на пасхальну радість перемоги над хворобою і смертю, як Він цього ранку переіменив плач жінок-мироносиць на радість! Нехай дарує нам кожної миті дар перемоги над гріхом і відродження в любові та надії через зростання в нашому житті Божого дару вічного життя, що його ми всі отримали у Хрещенні! Щиро бажаю кожному з вас благословенних Великодніх свят, смачного свяченого яйця та світлої пасхальної радості!

Благодать воскреслого Господа нашого Ісуса Христа, любов Бога Отця і причастя Святого Духа нехай будуть з усіма вами!

Христос воскрес! Воістину воскрес!

† СВЯТОСЛАВ

МОЛИТВИ НА БЛАГОСЛОВЕННЯ ПАСОК ТА ІНШОЇ ПОЖИВИ

Молитва на благословення хліба

Владико Святий, Отче Вседержителю, Предвічний Боже, благоволи освятити хліб цей Твоїм святим духовним благословенням, щоб був він усім, що споживають його, на спасення душі, на здоров'я тілесне і захист проти всіх недуг, всякого ворожого підступу. Милістю і щедротами єдинородного Сина Твого, що з Ним благословен еси, з пресвятим і благим і животворящим Твоїм Духом, нині і повсякчас, і на віки віків. Амінь.

Молитва на благословення пасхального агця та іншої м'ясної поживи

Споглянь, Господи, Ісусе Христе, Боже наш, на агця цього й на всю іншу м'ясну поживу, благослови й освяти їх, як благословив і освятив еси агця, що його Тобі привів вірний Авраам, і

агнця, що його Тобі Авель приніс від плодів, також і теля годоване, що його звелів єси заколоти для сина блудного, що знову повернувся до Тебе. І як той сподобився насолодитися Твоєю ласкою, так і ми від Тебе, цих благословенних і освячених страв споживаючи, Твоє благословення зі здоров'ям всі одержимо, чесного ради хреста Твого й тридневного з мертвих воскресення. Бо Ти є істинна Пожива й Податель благ, все благословляєш і освячуєш, Христе Боже наш, і Тобі славу возсилаємо з безначальним Твоїм Отцем і пресвятим і благим і животворящим Твоїм Духом, нині і повсякчас, і на віки віків. Амінь.

Молитва на благословення молочної й іншої поживи

Владико Господи Боже наш, що все сотворив, благослови сир, молоко, яйця й іншу поживу, й нас збережи у благості Твоїй, щоб ми, насолоджуючись цими Твоїми щедро поданими дарами, наситились і невимовної твоєї благости, ради пресвітлого з мертвих тридневного воскресення Господа нашого Ісуса Христа. Бо Твоя є влада, Отця, і Сина, і Святого Духа, нині, і повсякчас, і на віки віків. Амінь.

ЦЕРКОВНІ ПІСНІ

Пісня на Квітну неділю

ПЛИВЕ НАРОД

Пливе народ, як в морі хвилі,
З Єрусалимських всіх доріг
(2) І пальм гілки й квітки розцвілі
Христові кидає до ніг.

Пісні «Осанна» невгомонні
Несуться у гаї, яри,
(2) І будять відгомони сонні
Верхи Оливної гори.

Пливе народ Христа вітати,
Пливе народ по вулицях,
(2) На всіх обличчях усміх знати
І щиру радість ув очах.
А сам Христос жалібним зором
Журливо дивиться на них:
(2) Ті люди завтра крикнуть хором
Вже не «Осанна», а «Розпни».

СТРАСНІ ПІСНІ

ГЛЯНЬ, ДУШЕ ГРІШНА

Глянь, душе грішна - ось пред всім людом
Судить Ісуса Пилат своїм судом.
(2) Хоч Го святим зве і руки вмиває,
Кров неповинну на смерть осуждає.

Хрест вже готовий, о Боже мій милий,
Чи го донести будеш Ти мав сили?
(2) Це ж гріхи наші, що міри не мають,
Хрест цей тяженький на Тебе вкладають!

Плачмо, о плачмо і биймося в груди,
Хай для Ісуса хоч це пільгов буде,
(2) Що з жалем щирим, в покуті, з сльозами
Хрест наш несемо Ісуса слідами.

ХРЕСТ НА ПЛЕЧІ НАКЛАДАЮТЬ

Хрест на плечі накладають,
Б'ють, катують, попихають;
(2) Серед крові, серед поту
Спас іде вже на Голготу.

Упадає раз і другий,
Бачать теє жидів слуги,
(2) Киринейчик поступає
І хрест нести помагає.

Плачуть люди, гірко плачуть,
Бо тяженьку муку бачуть.
(2) Ой, не плачте надо Мною,
А заплачте над собою!

От і вже гора Голгота!
Пристає війнів рота:
(2) Розпинає, прибиває,
Хрест високо піднімає.

Людський роде окаянный,
Повний блуда, злоби повний!
(2) Бачиш страсті Бога Сина,
Впадь же щиро на коліна.

Бийся в груди, мийсь сльозами:
Боже, змилуйся над нами!
(2) О, не дай нам в пекло впасти
Ради Твого Сина страсти.

НЕБО, ЗЕМЛЯ, СОТВОРІННЯ

Небо, земля, сотворіння,
На Голготу припадь нині
(2) Над Ісусом заридати
І сльозами проливати
Жалісно.

Вже поблідло лице красне,
Вже погасло око ясне,
(2) Смерть до Нього приступила,
Душа з тіла улетіла
До неба.

Гріхи наші Го зв'язали,

Гріхи наші бичували,
(2) Гріхи наші хрест зробили,
Гріхи наші Христа вбили
І розп'яли.

Тож хто хоче ласку мати,
Щастя вічного зазнати,
(2) Під хрестом нехай жаліє,
Сльзьми жалю ся залиє
За свої гріхи.

О Пречиста, Ти стояла
Під хрестом, тяжко страждала,
(2) Мати Божая єдина,
Причинися Ти до Сина
За нами.

Будь при нас у кожній хвилі,
Будь при нас в смертній годині,
(2) Через Свої святі руки
Від пекельной спаси муки
Всіх християн.

СТРАДАЛЬНА МАТИ

Страдальна Мати під хрестом стояла,
Стала ридати, в сльозах промовляла:
(2) Ой, Сину, Сину, за яку провину
Переносиш нині тяженьку годину
На хресті!

Я Тебе купала гіркими сльозами,
Як малим ховала перед ворогами.
(2) А нині плачу, бо Тебе вже трачу,
Вже Тя, милий Сину, більше не побачу,
Сину Мій!

Ти жертвувався всіх людей спасати,
За то діждався невинно вмирати
(2) За світ лукавий, злобний і неправий,
Що сповнив на Тобі свій засуд кровавий
На хресті.

Моя підпоро, Мій Ти світе ясний!
Гаснеш заскоро, в'янеш безчасний.

(2) А що ж зі Мною станесь, сиротою?

Я сама на світі, як билина, стою

Під хрестом.

Мій Боже милий, усердно Тя молю,

Додай Мені сили у нещаснім болю;

(2) Тебе благаю, як сама лиш знаю,

І Тобі днесь Сина Мого поручаю

На хресті.

ПІД ХРЕСТ ТВІЙ СТАЮ

Під хрест Твій стаю, Спасителю мій милий,

(2) І молю Тебе: О, дай же мені

За гріхи жаль щирий.

За мене терпів, за мене Ти розп'явся!

(2) За гріхи мої, провину мою,

Убитись Ти дався.

Ісусе Ти мій! Твої безмірні муки

(2) Сильніше від слів взивають мене

До жалю, покути.

О, рани Твої, хоча без уст і мови,

(2) Кличуть вони нас, взивають завжди

До Твоєї любови.

Подай же мені про них все пам'ятати,

(2) Любити Тебе, боятись гріха,

Тебе прославляти.

ЧОЛОВІЧЕ ДОБРИЙ

Чоловіче добрий, глянь на хрест святий,

(2) Тут на нім конає Бог, Спаситель твій.

Він терпить за тебе, за гріхи твої,

(2) Щоби відчинити небо-рай тобі.

Добротворні руки витяг Він вгору,

(2) Та за нас жертвує кров Свою святу.

Очі пригасають, а уста святі

(2) Умоляють прощі для Його врагів.

О, Ісусе милий, для терпінь Твоїх

(2) Не карай нас, грішних, пощади усіх!

Претерпівий страсті, Христе, Боже наш,

(2) Глянь з хреста ласкаво і помилуй нас!

ХРИСТОС РОЗП'ЯТИЙ

Христос розп'ятий на Голготі,

За гріхи світу біль терпить

(2) В безмірних муках і скорботі,

По тілі кров свята біжить –

За гріхи світу так терпить.

Вінцем зранені святі скроні,

Прибиті руки до хреста,

(2) Тяжкі болючі кругом рани,

Пливе з пробитого ребра

Кров пресвятая, дорога.

Не стало сили в людськiм тілі,

Сповнилась чаша мук, терпiнь,

(2) На уста Божі наболілі

Упало слово ще й: Амінь –

Життя покрила смерті тiнь.

Душе моя! За твою злобу

І за провини, за гріхи,

(2) Христос пішов на смерть до гробу,

Тому тепер в покуті ти

Бодай хвилину з Ним терпи.

ПРЕЧИСТЕ ТІЛО

Пречисте тіло Твоє, мій Христе,

З дерева Йосиф добрий здіймив,

(2) І в плащаницю нову і чисту,

Тебе обвивши, у грiб зложив.

Жінки принесли миро пахуче,

Олій в амфорах, масть дорогу

(2) Обмити тіло Твоє болюче,

За біль віддяку дати дрібну.

А ми, що, Христе, Тебе гріхами

Все пробиваєм, немов мечем,

(2) Хіба жаль щирий з серця сльозами

І покаяння піснь принесем.

Прийми ті сльози у цю хвилину,
Каяння слово щире прийми,
(2) А може менша стане провина,
Вина за наші тяжкі гріхи.

ВОСКРЕСНІ ПІСНІ

СЕЙ ДЕНЬ

Сей день нам Господь вишній дав,
То день святий, великий,
Спаситель наш із гробу встав
Царствує нам на віки.
(2) Чудо, чудо всіх чудес,
Істинно Христос воскрес!

Життя нам нове Бог дає,
Минула вже неволя –
Свобідно серце в грудях б'є,
Настала щасна доля.
(2) Чудо, чудо...

Сей день - то радість людям всім,
Той Божий день вітаймо,
Кріпімся днесь і веселім,
Побідну піснь співаймо.
(2) Чудо, чудо...

Життя нам Бог з любови дав всім,
Дарує всю провину
І ми друг друга обіймим,
Любим свою родину.
(2) Чудо, чудо...

Се день прощення всіх гріхів,
Тож разом ся братаймо,
Забудьмо вже ненависть, гнів,
А миру піснь співаймо.
(2) Чудо, чудо...

Життям тепер живем новим, -
Любови, миру, згоди,
Хай щезне злоби мрячний дим,

А оживуть народи.

(2) Чудо, чудо...

СОГЛАСНО ЗАСПІВАЙМО

Согласно заспіваймо,
Веселімся разом днесь,
Ісуса прославляймо,
Він бо із мертвих воскрес!

(2) Христос воскрес із мертвих,
Воскрес, воскрес, воскрес із мертвих,
Смертю, смертю смерть подолав **(2)**,
І тим, що в гробах, життя, життя дарував.

Мироносиці жени
Ранком до гроба ідуть,
Мира на святі рани,
Плачучи з собою несуть.

(2) Христос воскрес із мертвих...

По дорозі питають:
“Хто ж нам камінь відвалить?”
І сумують, ридають:
“Хто ж нам в поміч поспішить?”

(2) Христос воскрес із мертвих...

Ангел Божий наперед
Камінь з гроба відвалив
І невістам возвістив,
Що Ісус смерть побідив.

(2) Христос воскрес із мертвих...

Жени до гроба ввійшли,
Де лежав безсмертний цар,
Його в гробі не знайшли,
Тільки ризи і судар.

(2) Христос воскрес із мертвих...

Согласно заспіваймо,
Воскреслого вітаймо,
Радуймося нині всі,
Як ангели в небесіх.

(2) Христос воскрес із мертвих...

ХРИСТОС ВОСКРЕС! РАДІСТЬ З НЕБА

Христос воскрес! **(2)**
Радість з неба ся являє,

Пасха красна днесь витає,
Радуйтеся щиро нині,
Бог дав щастя всій родині,
Бог дав радість нам з небес:
Христос воскрес! (2)

Христос воскрес! (2)
Земленька зі сну збудилась,
В трави, квіти замаїлась,
Звір і птичка веселиться,
Миром Божим світ краситься.
Люди! Мир дав Бог з небес:
Христос воскрес! (2)

Христос воскрес! (2)
Мир нам сам Христос приносить,
Мир нам небо днесь голосить,
Мир той Божий всі вітаймо,
Ласку Божу прославляймо,
Чудо Боже всіх чудес:
Христос воскрес! (2)

Христос воскрес! (2)
Ученики мир співають,
Страх і смуток забувають,
Слово Боже всім голосять
І спасення їм приносять,
А спасення йде з небес:
Христос воскрес! (2)

Христос воскрес! (2)
В правді Божій просвітімся,
В правді Божій веселімся,
Щезла вже страшна неволя,
Завітала краща доля,
Доля Божа нам з небес:
Христос воскрес! (2)

Христос воскрес! (2)
Радуйтеся, Божі люди,
Хай між вами гнів не буде,
Хай цвіте любов все Божа,
Чиста, мила, як квіт-рожа,
Бо любов прийшла з небес:

Христос воскрес! **(2)**

ХРИСТОС ВОСКРЕС, ВЕЛИЧНО ДЗВІН

Христос воскрес, велично дзвін
Воскресний залунав,

(2) А Тому честь, Тому поклін,
Хто смерті владу стоптав!

Христос воскрес і правда з Ним
Свята воскресла вмить,

(2) А щезла вся пільма, як дим,
Що з вітром в світ летить.

Христос воскрес, бо вмерли ті,
Що в них царем ярмо,

(2) Бо зникли враз, як віск в огні,
Що тане на ніщо.

Христос воскрес, радіє враз
Неволений народ,

(2) Бо то йому прийшов з Ним час
Воскресення свобод.

ХРИСТОС ВОСКРЕС! ЛИКУЙТЕ НИНІ

Христос воскрес! Ликуйте нині,
Що в славі гроба Він повстав
Кінець приніс земній провині
І смертю Він смерть поправ.

(2) Великдень той, то день чудес,
Христос воскрес! Христос воскрес!

Христос воскрес! Хоть людська злоба
Йому зладнала люту страсть.
Повстав, повстав живий із гроба
Зборов пекельну вражу владу.

(2) Кінець страдань, кінець всіх слез:
Христос воскрес! Христос воскрес!

ХРИСТОС ВОСКРЕС! ПІД НЕБА ЗВІД

Христос воскрес! Під неба звід
Пливе гомін соток пісень,
Се празник в нас, великий день,
Кінець журби, недолі, бід:

(4) Христос воскрес!

Христос воскрес! Радіє світ,
Бо вже прийшла весна життя,
Пропала в вік вже власть гріха,
Душевна тьма і смерті слід:

(4) Христос воскрес!

Христос воскрес! Вже грає дзвін,
З дзвіниць гуде гук голосний,
До церкви йде гурток людей,
Христові честь несе поклін:

(4) Христос воскрес!

Христос воскрес! Зближаєсь час,
Що по зимі тьми і гріха
Прийде свята життя весна –
Воскресний день святий для нас:

(4) Христос воскрес!

ПАРАЛІТУРГІЙНИЙ ДОДАТОК

«VIA CRUCIS» - ХРЕСНА ДОРОГА

ВСТУПНА МОЛИТВА

Ісусе, Спасителю наш, на доказ Твоєї безмежної любові до нас і для нашого спасіння Ти прийняв пониження, погорду, несправедливе засудження і найболючішу смерть на хресті.

Щоб Тобі подякувати за ласку спасіння, перепросити Тебе за наші гріхи й випросити ласку витривати в доброму, хочемо розважати Твої муки і смерть.

Прийми нас! З'єднай нас з Твоїм болем, щоб і ми своїми ранами і терпіннями могли сприяти спасінню всього людства.

Дай, щоб ми цю Хресну Дорогу провели на Твою славу й на користь наших душ.

Нехай вона зміцнить нас, щоб ми йшли Твоїми слідами навіть тоді, коли дорога обов'язків стане для нас дуже важкою.

ЗУПИНКА ПЕРША

ПИЛАТ ЗАСУДЖУЄ ІСУСА ХРИСТА

Слава страстям Твоїм, слава довгому терпінню Твоєму, Господи!

"І забрали вони Ісуса; і, несучи для себе хрест, вийшов Він на місце, зване Череп, а по-єврейськи Голгота" (Йоан 19:17).

Не тільки Пилат засуджує Ісуса. Його засуджують законовчителі, книжники, фарисеї, первосвященики. Засуджують Його і Юда, вояки, розбійник на хресті та люди, які відреклися Його й кричали: "Геть із ним! На хрест Його! Нехай буде розп'ятий!" І ми також часто судимо Ісуса, засуджуємо Його на смерть нашими гріхами. Засуджуємо також тоді, коли судимо інших, бо Він сказав: "Усе, що ви зробили одному з моїх братів найменших - ви мені зробили" (Мт 25:40).

Ми засуджуємо Ісуса, а Він не хоче засуджувати нікого. "Я не прийшов судити, але спасти." Він єдиний має право судити всіх, бо знає тайни кожного людського серця. Однак, Христос не хоче судити передчасно. Навіть Магдалину, Петра, що тяжко згрішили, і своїх катів Він не засудив. Але прийде час, коли Ісус Христос буде судити всіх, це буде при кінці світу. Тоді ніхто не втече, ніхто не скриється від Його справедливого суду: ні добрі, ні злі. Це пригадаймо собі, як прийде до нас бажання осуджувати когось.

Помолімося за тих, що несправедливо засуджені.

Отче наш...

Богородице Дво...

Слава Отцю...і нині...

Перетерпівший за нас страсті, Господи Ісусе Христе, Сину Божий, помилуй нас грішних! (3 рази)

Уже засуд є готовий,

Вже Пилат вмив руки з крові.

На хрест, на хрест засудив Месію,

Христа , Христа , світа всю надію! / 2р.

ЗУПИНКА ДРУГА

ІСУС БЕРЕ НА СЕБЕ ХРЕСТ

Слава страстям Твоїм, слава довгому терпінню Твоєму, Господи!

"І забрали вони Ісуса; і, несучи для себе хрест, вийшов Він на місце, зване Череп, а по-єврейськи Голгота" (Йоан 19: 17).

Дивись, з якою готовністю бере Ісус важкий хрест на свої плечі і як терпляче зносить удари й штурхани розлюченого натовпу.

Будь-яке терпіння - це також хрест. Так його назвав сам Христос. І коли ми приймаємо терпіння з Ісусом, воно нас очищує, освячує й стає знаменням спасіння та вічної слави.

А ми неохоче приймаємо будь-які хрести, зносимо їх нетерпляче, а навіть, якщо можна, втікаємо від них. Чи ми не знаємо, що без страждання не можна заслужити на небо? Уболіваймо тоді над своєю сліпотю і щиро кажімо Ісусу:

Не Тобі, о солодкий наш Спасителю, а нам належить хрест, який на Твої плечі поклали наші гріхи.

О наш Спасителю, дай нам Своєї ласки й сили, щоб усі хрести, нами заслужені, ми завжди терпляче зносили, щоб ми все життя любили хрест і, обіймаючи Твій хрест, закінчили життя.

Помолімося за тих, що невинно терплять, і за згоду з Божою волею в наших терпіннях.

Отче наш...

Богородице Дво...

Слава Отцю...і нині...

Перетерпівший за нас страсті, Господи Ісусе Христе, Сину Божий, помилуй нас грішних! (3 рази)

Смерті знак уже готовий

Знак жертвенної любові.

Ісус, Ісус радо Хрест приймає,

Хресний, хресний похід починає. / 2р.

ЗУПИНКА ТРЕТЯ

ІСУС ПАДАЄ ПІД ХРЕСТОМ ПЕРШИЙ РАЗ

Слава страстям Твоїм, слава довгому терпінню Твоєму, Господи!

"Він наші недуги взяв на себе, Він ніс на собі наші болі" (Ісая 53:4).

По дорозі на Голготу, під тягарем хреста, Ісус перший раз падає на землю.

Боже, як жахливо Його б'ють і штурхають! Але жодне слово скарги не падає з Його уст - страждає й мовчить. Чому ж ми бідкаємося й нарікаємо, коли на нас падає навіть найменший хрестик або коли хтось зробить нам навіть малу кривду?

Недавно Він був такий сильний і могутній, що все Його слухало: він стримував вітри й утихомирював бурі, на Його слово каліки ходили, сліпі бачили, глухі чули, прокажені очищувались з ропучих ран, навіть мертві вставали.

А тепер Він падає на дорозі у вуличний пил. Чому? Що сталося? — Гріхи людей, наші невірності для Бога це зробили. Вони так обтяжили Спасителя. І люди, які раніше бачили силу Ісуса, не могли цього зрозуміти.

Також і ми не можемо зрозуміти тягару та злоби наших гріхів, що кидають на брудну землю Божого Сина. Так, тягар людських гріхів придавлює і мучить нашого Спасителя. Направду, гріх мусить бути дуже великим злом, коли так тяжко знущається над Ісусом Христом.

Помолімося про щирий жаль у наших упадках і повстання з гріхів.

Отче наш...

Богородице Дво...

Слава Отцю...і нині...

Перетерпівший за нас страсті, Господи Ісусе Христе, Сину Божий, помилуй нас грішних! (3 рази)

Звільна Христос поступає

Та під хрестом упадає.

**Мліє, мліє з надміру терпіння,
Ллється, ллється кров аж на каміння. / 2р.
ЗУПИНКА ЧЕРВЕРТА**

ІСУС ЗУСТРІЧАЄ СВОЮ МАТІР

Слава страстям Твоїм, слава довгому терпінню Твоєму, Господи!

"Цей поставлений для падіння й підняття, він буде знаком протиріччя, й Тобі самій меч прошиє душу" (Лк 2: 34-35), — сказав колись праведний Симеон до Марії. І тепер цей меч прошиває її серце.

Мати Божа йде за Ісусом хресною дорогою. Дивиться, як її Сина б'ють і штовхають, як Він падає на землю і з останніх сил піднімається, бере хрест та йде далі.

І Ісус бачить терпіння своєї Матері.

З мечем болю в серці і сльозами в очах, Пресвята Діва приступає до Нього... Ісус зупиняється, свої закривавлені очі звертає на матір і серцем говорить: "Ненько, я йду, щоб сповнити волю мого Отця. Йду, щоб за спасіння світу звершити жертву мою!"

О, який біль мусив прошити серце Ісуса, яка тривога та гіркота наповнили серце Марії, коли вони зустрілися.

"Слухайте, душі невдячні! - кличе до нас Марія. - Що мій Син вам учинив злого?"

"Чому стільки болю ви завдаєте Моїй Матері? - питає нас Ісус. - Покиньте гріхи ваші, які є єдиною причиною Наших мук і болю.

"Що ж ми можемо на це відповісти?"

Помолімося про щирю любов до Божої Матері та її опіку над нашими родинами.

Отче наш...

Богородице Дво...

Слава Отцю...і нині...

Перетерпівший за нас страсті, Господи Ісусе Христе, Сину Божий, помилуй нас грішних! (3 рази)

**Мати як Сина уздріла,
З болю Свого Серця мліла.
«Сину, Сину!» - жалісно ридала,
Землю, землю сльозами скропляла. / 2р.**

ЗУПИНКА П'ЯТА

СИМОН КИРИНЕЙ ДОПОМАГАЄ ІСУСУ НЕСТИ ХРЕСТ

Слава страстям Твоїм, слава довгому терпінню Твоєму, Господи!

"Схопили Симона Киринея, що повертався з поля, і поклали хрест на нього, щоб ніс за Ісусом"(Лк 23: 26).

Симон не хотів нести хреста незнайомого йому засудженого. Противився, боронився, перечив, але вояки примусили його...

І нам нерідко інші люди накладають на плечі хрест. Тоді ми відмовляємось, противимось, боронимось і не хочемо його прийняти. А треба знати, що й такий хрест, незнаний, накинений й силуваний, є Христовим, і що його варто нести.

Ісус приймає цю неохотну поміч Симона й ділить з ним свій тягар. Також і ми навчимося приймати поміч від інших та покірно визнавати свої слабості й немочі. Будьмо завжди готові помагати іншим у двиганні хреста. Може вони вже так обезсилені, що не спроможні самі нести далі свій хрест...

Помолімося, щоб випросити правдивої любові до ближніх і відваги до несення свого хреста.

Отче наш...

Богородице Дво...

Слава Отцю...і нині...

Перетерпівший за нас страсті, Господи Ісусе Христе, Сину Божий, помилуй нас грішних! (3 рази)

Так Христа хрест придавляє,

Що йти далі сил не має.

В поміч, в поміч Симеона дали.

Нести, нести хрест йому казали. / 2р.

ЗУПИНКА ШОСТА

ВЕРОНІКА ВИТИРАЄ ІСУСУ ОБЛИЧЧЯ

Слава страстям Твоїм, слава довгому терпінню Твоєму, Господи!

"Не було в Ньому ні виду, ні краси, ні вигляду принадного не було в Ньому" (Ісая 53: 2).

Ісус весь вкритий ранами і брудом. Голова, лице, руки й ноги поплямлені кров'ю, потом, плювотинням, дорожним пилом. Вероніка не може глядіти на таке пониження Спасителя. Повна співчуття, підходить і хустиною обтирає лице Ісуса; те лице колись таке миле, ласкаве, милосердне — всіх до себе притягало, а тепер так збезчещене і зневажене злобою людей. Вероніка привертає красу обличчя Ісуса, опоганеного гріхами людей і нашими невірностями. Обтерла та, здивована, побачила, що обличчя Ісуса відбилось на її хустині. Була це нагорода за її співчутливу і щиру любов.

Ми також в душі носимо образ Божий. Але, як часто він забруднений і зогиджений гріхами. Тому стараймося доброю і частою сповіддю змивати бруд з нашої душі і привертати їй красу Божого образу. Цей образ ми відновляємо також і тоді, коли служимо ближньому, і знімаємо ганьбу, яка вкриває його обличчя перед іншими людьми.

Помолімося за тих, що бояться приступати до сповіді, і за тих, що помагають іншим.

Отче наш...

Богородице Дво...

Слава Отцю...і нині...

Перетерпівший за нас страсті, Господи Ісусе Христе, Сину Божий, помилуй нас грішних! (3 рази)

Вероніка із любові

Подає платок Христові.

З крові, з крові лице витирає,

Образ, образ на платку лишає. / 2р.

ЗУПИНКА СЬОМА

ІСУС ВДРУГЕ ПАДАЄ ПІД ХРЕСТОМ

Слава страстям Твоїм, слава довгому терпінню Твоєму, Господи!

"Він же був поранений за гріхи наші, роздавлений за беззаконня наші. Кара, що нас спасає, була на Ньому, і Його ранами ми вилікувані" (Ісая 53: 5).

Придавлений тягарем хреста, Ісус знову падає на землю. Падає, але, хоч знесилений до краю, одразу встає. Тим нас навчає, що й ми після падіння завжди повинні підноситися. Учить Ісус, що й ми самі не в змозі йти так, щоб ніколи не спотикнутися і не впасти.

Христос сильно впав під хрестом аж три рази. А ми, слабкі й немічні, можемо впасти навіть багато разів. Але по кожному упадку в гріх нам треба чимскоріш підноситись і йти далі доброю дорогою. Бог не вимагає від нас такої святості, що не потребувала б жалю і поправи, але бажає покірного визнання нашої немочі, відвернення від землі й піднесення душі до неба.

Христова жертва така велика, що вирівнює все, направляє найтяжчі упадки, але треба людині

признаватись до своїх гріхів, жалувати, перепрошувати й завертати із злої дороги.
Помолімося, щоб випросити відваги й сили скоро вставати по наших упадках у гріх.

Отче наш...

Богородице Дво...

Слава Отцю...і нині...

Перетерпівший за нас страсті, Господи Ісусе Христе, Сину Божий, помилуй нас грішних! (3 рази)

**Сила Христа опускає,
Христос знову упадає.
Часті, часті гріхи є причина
Того, того впадку Бога-Сина. / 2р.**

ЗУПИНКА ВОСЬМА

ЖІНКИ ПЛАЧУТЬ НАД СТРАЖДАЮЧИМ ІСУСОМ

Слава страстям Твоїм, слава довгому терпінню Твоєму, Господи!

Хресний похід перепиняють "жінки, що плакали за Ісусом та голосили. Ісус же обернувся до них і сказав: "Дочки єрусалимські, не плачте на до мною, а плачте над собою і над вашими дітьми" (Лк 23: 27-28).

Жінки співчують над терпіннями, які Ісусові спричиняють чоловіки: кати, вояки, жидівські священики й законоучителі, Пилат, Ірод та інші.

Часто мужчини тяжко зневажають Христа через ненависть, несправедливість, жорстокість, невірність, байдужість до віри, п'янство та інші гріхи.

Ісус приймає співчуття невіст, але нагадує, що вони також не раз винні, бо не виховували дітей у побожності й любові до Бога, а ці діти, як виростуть, будуть Христа зневажати, подібно як ті, що Його засудили й розп'яли.

Також жінки, які можуть, а не хочуть мати дітей, або їх позбуваються перед народженням, повинні багато плакати над собою.

Помолімося за добре виховання дітей і їх вірність для Христової Церкви.

Отче наш...

Богородице Дво...

Слава Отцю...і нині...

Перетерпівший за нас страсті, Господи Ісусе Христе, Сину Божий, помилуй нас грішних! (3 рази)

**Це жінки побожні бачуть
І над Христом жалко плачуть.
Плачте, плачте, та не наді мною.
Радше, радше плачте над собою. / 2р.**

ЗУПИНКА ДЕВ'ЯТА

ІСУС ВТРЕТЕ ПАДАЄ ПІД ХРЕСТОМ

Слава страстям Твоїм, слава довгому терпінню Твоєму, Господи!

"Зневажений, останній між людьми, чоловік болів... Він був поранений за гріхи наші, роздавлений за беззаконня наші" (Ісаїя53: 3-5).

Ісус, ослаблений до краю тягарем хреста, падає третій раз. Але жорстокі кати не мають над Ним милосердя - вони Його шарпають, штовхають, копають і змушують, щоб скоро вставав та йшов далі. 3

останніх сил наш Божественний Спаситель підноситься та, похитуючись, ступає вперед дорогою на гору Голготу.

Цей третій упадок Ісуса вчить нас, щоб ми на вид чужих упадків уміли співчувати й подавати помічну руку. Ніколи не судімо тих, що впадають! Поможімо їм підвестися та йти далі дорогою за Спасителем. Ніколи не тішмося з чужих упадків. Не додаваймо зла до зла, бо також і ми дуже легко можемо спіткнутися й впасти, і то навіть ще тяжче. Не довіряймо собі, а покірно признаваймось до своєї немочі.

Помолімося за навернення грішників.

Отче наш...

Богородице Дво...

Слава Отцю...і нині...

Перетерпівший за нас страсті, Господи Ісусе Христе, Сину Божий, помилуй нас грішних! (3 рази)

Сила Христова маліє,

Ісус втретє паде-мліє!

Тілом, тілом до землі впадає,

Духом, духом до Отця злітає. / 2р.

ЗУПИНКА ДЕСЯТА

З ІСУСА ЗДЕРТО ОДЯГ

Слава страстям Твоїм, слава довгому терпінню Твоєму, Господи!

"Тоді вояки взяли Його одіж та зробили чотири частини, по одній кожному воякові, і хітон. Та був хітон не пошитий, лиш увесь від верху тканий. Тому домовилися між собою: "Не дерімо його, а киньмо на нього жереб, на кого впаде" (Йоан 19: 23-24).

Кати діляться одіжжю Ісуса, і Він це бачить... Для катів Ісус непотрібний, для них Він безвартісний... За те цінна їм Його одіж...

Нагий Син Божий стоїть і глядить на своїх мучителів і вбивць. Дивиться і на нещасний Єрусалим, який Його відрікся і засудив на смерть.

Люди звільнили Спасителя з одежі, а себе з Божої ласки й гідності Божих дітей. Як часто ми, задивлені в якусь земну користь чи земні багатства, вибираємо їх, а залишаємо на боці Бога та Його благодать. Як часто міняємо вічне й Боже на дочасне й проминаюче!

Господи, прости наш нерозум і глупоту. Від нині на далі вже ніколи не будемо так робити!

Помолімося, щоб усі ми більше цінили Божу ласку в собі та в душах ближніх.

Отче наш...

Богородице Дво...

Слава Отцю...і нині...

Перетерпівший за нас страсті, Господи Ісусе Христе, Сину Божий, помилуй нас грішних! (3 рази)

Вийшов на Голготу-гору

Цар Архангельського хору!

Одяг, одяг там з нього здійсмають,

Жовчю, жовчю його напувають. / 2р.

ЗУПИНКА ОДИНАДЦЯТА

ІСУС ПРИБИТИЙ ДО ХРЕСТА

Слава страстям Твоїм, слава довгому терпінню Твоєму, Господи!

"Як прийшли на місце, що зветься Череп, там Його розп'яли" (Лк 23: 33). "А з Ним двох інших: по

одному з кожного боку, Ісуса ж - посередині" (Йоан 19:18).

Ісус послухавно простягає руки й ноги на хрест. Він, мов ягня, жертвує себе за спасіння світу.

Грубі й шорсткі цвяхи продірявлюють пресвяті руки й ноги Спасителя одну за одну. Свіжа, тепла кров скроплює тверде й сухе каміння гори Голготи.

І нас нерідко проколюють болючі цвяхи: обмов, обчернень, наклепів, кривди, погорди, пониження й багато подібного. Ми не вміємо їх приймати спокійно — гніваємося, ображаємося, злостимось, грозимо помстою...

Ісус учить нас приймати спокійно цвяхи терпінь і понижень, бо Він не дивиться на людей, а на волю свого Небесного Отця, який ту чашу Йому приготував. Вчимося від Ісуса у всяких терпіннях дивитися на волю Божу.

Помолімося, щоб собі випросити терпеливості у терпіннях.

Отче наш...

Богородице Дво...

Слава Отцю...і нині...

Перетерпівший за нас страсті, Господи Ісусе Христе, Сину Божий, помилуй нас грішних! (3 рази)

**До хреста Христа прибили,
Руки й ноги пригвоздили.
Тече, тече кров дорогоцінна.
Злоба, злоба гріхів тому винна! / 2р.**

ЗУПИНКА ДВАНАДЦЯТА

ІСУС ВМИРАЄ НА ХРЕСТІ

Слава страстям Твоїм, слава довгому терпінню Твоєму, Господи!

"При хресті Ісусовім стояли Його Мати, сестра Його Матері, Марія Клеопова та Марія Магдалина" (Йоан 19: 25).

Син Божий висить на хресті між небом і землею. Тут завершується Його діло - відкуплення і спасіння людського роду. Тут кінець туземного життя нашого любого Спасителя. Свідомий цього, Ісус прощається. Прощається найперше з ворогами: "Отче, відпусти їм, не знають бо, що роблять" (Лк 23, 34). Отче, відпусти їм, тим, що мене зненавиділи, мучили, розіп'яли; забудь їхній гріх, бо не знають, що чинять.

Прощається з розкаяним розбійником: "Сьогодні будеш зо мною в раї" (Лк 23, 43).

Прощається зі своїми найлюбішими: Матір'ю і учнем. "Ось син Твій... ось Матір твоя" (Йоан 19, 26-27). Ненько, Я Тебе лишаю, але від нині він - мій любий учень, буде Тобі сином. А ти, мій друже, прийми її. Вона буде тобі Матір'ю. "І від тієї хвили учень узяв її до себе" (Йоан 19, 27).

"Отче, у руки Твої віддаю духа мого!" Сказавши це, віддав духа" (Лк 23, 46). Тіло Ісуса затримтіло, голова схилилась, очі замкнулись, серце перестало битися. Спаситель помер... Помер за наше спасіння, помер, щоб ми жили...

Помолімося за нашу добру смерть.

Отче наш...

Богородице Дво...

Слава Отцю...і нині...

Перетерпівший за нас страсті, Господи Ісусе Христе, Сину Божий, помилуй нас грішних! (3 рази)

**Полишив Престол Небесний,
Вибрав тут жертovníк хресний:**

**Себе, Себе за нас жертвувати,
Всіх нас, всіх нас з Небом поєднати! / 2р.**

ЗУПИНКА ТРИНАДЦЯТА

ІСУС ЗНЯТИЙ З ХРЕСТА

Слава страстям Твоїм, слава довгому терпінню Твоєму, Господи!

"Коли настав вечір, Йосиф Ариматейський прибув і, сміливо ввійшовши до Пилата, попросив тіло Ісуса. Пилат видав Йосифові тіло" (Мрк 15: 42-45).

За життя Ісус помагав усім: хворих уздоровляв, голодних хлібом кормив, у небезпеках рятував, засмучених потішав. Для себе не потребував помочі ні від кого, бо Він був Божою силою і життям. Тепер Він людям дав і своє життя, віддав нам себе повністю, і треба, щоб хтось з людей Його похоронив. Христос уже не належить до себе, а до нас.

Син Божий, приходячи на світ, віддав себе Матері, і коли зі світу сходить, знову лежить на лоні Матері.

І нам усім Христос віддає себе у Пресвятій Тайні Євхаристії. Дає себе цілого, з усім багатством ласк і надприродних скарбів.

У св. Причасті приходить до нас Христос живий, бо Він є Життям. "Я - хліб живий, що з неба сходить, щоб той, хто їстиме його, не вмер. Коли хтось цей хліб їстиме, житиме повіки" (Йоан 6, 51). Тому приймаймо Ісуса щоденно з пошаною, з вірою і великою любов'ю. Віддаймо себе Йому, щоб у нас жив і приготував до зустрічі з Ним у небі.

Помолімося, щоб усі ми гідно і з вірою приступали до св. Причастя.

Отче наш...

Богородице Дво...

Слава Отцю...і нині...

Перетерпівший за нас страсті, Господи Ісусе Христе, Сину Божий, помилуй нас грішних! (3 рази)

**Тіло Боже з хреста зняли,
Рідній Матінці віддали.
Мати, Мати тіло Свого Сина
Слізьми, слізьми своїми зросила. / 2р.**

ЗУПИНКА ЧОТИРНАДЦЯТА

ТІЛО ІСУСА ВКЛАДАЮТЬ ДО ГРОБУ

Слава страстям Твоїм, слава довгому терпінню Твоєму, Господи!

Йосиф з Ариматеї і Нікодим узяли "тіло Ісуса, обв'язали Його запашним полотном і поклали у новій гробниці, прикотивши до входу великий камінь, вийшли" (Мт 27: 57-60; Йоан 19: 39-41) "Марія ж Магдалина й Марія, Мати Йосифа, дивились, де Його покладено" (Мр 15: 47).

Багатостраждальна Мати йде в цьому сумному поході... Своїми пречистими руками помагає вкладати до гробу Пресвяте, скатоване Тіло свого Сина, і з Ним прощається.

Виглядає, що все закінчилося з похороном. Усім здається, що остання крапка історії Ісуса Христа - це гріб. Та Він виразно сказав: "Я — воскресіння і життя. Хто в Мене вірує, той навіть і вмерши — житиме!" (Йоан 11, 25).

Вірмо в перемогу Ісуса! Вірмо і в наше воскресіння. Для тих, що вірують у Сина Божого, нема смерті, нема безнадії, бо Він нас запевнив: "У світі страждатимете. Та бадьортесь! Я подолав світ" (Йоан 16, 33). "Іду бо напоготовити вам місце. І коли вам місце споготую, то повернуся і вас до Себе візьму, щоб і ви були там, де Я" (Йоан 14, 2-3).

Помолімося за душі терплячі в чистилищі і за померлих з наших родин.

Отче наш...

Богородице Дво...

Слава Отцю...і нині...

Перетерпівший за нас страсті, Господи Ісусе Христе, Сину Божий, помилуй нас грішних! (3 рази)

Тіло Боже в плащаниці

Положили до гробниці.

Бога, Бога живого в Сіоні

Земля, земля скрила в своїм лоні. / 2р.

КІНЦЕВА МОЛИТВА

Божественний наш Спасителю! З глибини душі дякуємо за всі ті терпіння, що їх Ти зволив прийняти для нашого спасіння. Дай нам ласку все більше любити Тебе та користати з Твоєї смерті для освячення наших душ.

Небесний Отче, жертвуємо Тобі терпіння, ганьбу, засуд і смерть Твого Сина, а нашого Господа Ісуса Христа за відпущення наших гріхів, за навернення грішників і на злагіднення кар душам у чистилищі. Дай, щоб терпіння і смерть Ісуса були запевненням нашого спасіння й вічної слави в небі.

Амінь

Помолімося в наміренні Святішого Отця, щоб отримати відпуст повний.

Отче наш...

Богородице Діво...

Слава Отцю...і нині...

Марна була втіха ада,

Марна всяка хитра зрада.

Марна, марна і печать ворожа,

Славно, славно встане правда Божа. / 2р.

Тож ми Христу поклонімся

І всі щиро помолімся.

Христе, Христе, славим Твої Страсти.

Зволь же, зволь же й наші душі спасти! / 2р.

ІНФОРМАТИВНИЙ ДОДАТОК

ІСТОРІЯ ЛІТУРГІЙНОГО ВШАНУВАННЯ ПЛАЩАНИЦІ

Літургійне вживання Плащаниці

Слово «плащаниця» відразу викликає в нас асоціації з Страсною п'ятницею, коли, з нашого житейського церковного досвіду, вона виставляється на почитання в центрі храму і стає осердям богослужбового життя останніх двох днів Страсного тижня у підготовці до свята Воскресіння Христового. Саме така практика використання плащаниці є відносно недавня, хоча вживання плащаниці в літургійному житті Церкви сягає сивої давнини.

Похоронні полотна Христа в ранній Церкві

Всім нам добре відомо, що першим, хто побачив похоронні полотна (плащаницю) Ісуса після воскресіння був святий Петро, який, прибігши за святим Іваном, увійшов до гробу і побачив... А що було далі, що святий Петро зробив з цими полотнами? Весь доконстантинівський період дуже скупий на інформацію, що далі сталося з плащаницю, але це й зрозуміло, адже в час гоніння намагались максимально приховати будь яке свідоцтво про таку важливу святиню, щоб її не знайшли на не знищили переслідувачі християн.

Аж після Міланського едикту 313 року, який поклав край гоніння на християн, знаходимо свідоцтво святої Ніни (+335), просвітельки Грузії, що саме святий Петро, а потім - його учні, зберігали ці полотна. Судячи з того, що ця інформація поширилась з середовища єрусалимського (св. Ніна була племінницею єрусалимського патріарха), плащаниця впродовж трьох століть зберігалась в єрусалимській християнській спільноті. З часом плащаниця потрапляє до Константинопольської Церкви і в 437 році свята Пульхерія поміщає її в базиліці Пресвятої Богородиці у Влахерні, біля Константинополя. З того часу розпочинається довга історія плащаниці, яка знайде місце свого остаточного перебування місті Турині від чого й отримує теперішню назву «Туринська».

Святкування страстей і воскресіння Христа в ранній Церкві

Різні християнські спільноти, які народжувались через проповідь апостолів та їхніх учнів про воскреслого Христа (*бо якби Христос не воскрес, то даремною була б віра християн (Перше Коринтян 15,14)*), ставили в основу свого функціонування саме подію Воскресіння. І ця подія не була для них лише разовим пригадуванням на рік того історичного факту, який стався з Христом – його погребіння та воскресіння, але постійно триваючою реальністю, яку вони переживають та уприсутнюють, звершуючи Євхаристію.

Для ранньохристиянських Церков, навіть для єрусалимської, яка за переданням зберігала плащаницю Христа, було надважливо, що Ісус Христос, який учора, і сьогодні, і навіки Той Самий (*Євреїв 13,8*) є разом з ними в першу чергу – через Євхаристію. Пасха для них була не лише святкуванням Воскресіння, але й відправою смерті та погребіння Ісуса. Тому й Тертуліян (+220) писав, що Пасха є найурочистішим днем для хрещення, бо тоді відбувались страсті Господа (*De Baptismo 19.1*). Саме такий «не історичний» підхід, який не був сконцентрований на часі-місці-речах, породив те, що різні Церкви в той час по-різному святкували день Пасхи: одні в суботу, інші – в неділю.

Подібну ситуацію маємо також у поєднанні Пасхи та посту, який в різних Церквах тривав по-різному. Батько церковної історії Євсевій Кесарійський (+340) згадує про певні розходження у тривалості передпасхального посту: «Деякі думають, що повинні постити тільки один день, інші - що два дні, а ще інші - і того довше; нарешті, деякі вважають одним днем 40 годин, бо саме 40 годин Христос провів у гробі». Передпасхальні події страстей та погребіння не носили сумного характеру, бо були невід'ємною частиною Пасхи Христової.

Ця єдність страстей-погребіння-воскресіння святкувалася не тільки один раз в році, на Великдень, але кожної недільної Літургії, в якій «споминаючи хрест, гріб, триденне воскресіння... - Твоє від твоїх Тобі приносимо за всіх і за все» (з *Анафори св. Івана Золотоустого*).

Ранньохристиянський триб літургійного життя змінило закінчення епохи переслідування та відкриття місць, пов'язаних з земним життям Ісуса, особливо в Єрусалимі.

Почитання Древа Господнього

В IV столітті свята Олена, мати цісаря Костянтина, віднаходить автентичний Господній хрест, на якому був розп'ятий Христос. Ця подія започаткувала особливе акцентування на події розп'яття, а згодом й погребіння Христа, в певній мірі диференціюючи ці події від події Пасхи.

Паломниця IV століття Сильвія Аквітанська дуже достеменно описала в своєму щоденнику обряд почитання Древа Господнього: «У Велику п'ятницю єпископ в оточенні дияконів сів на престолі, поставленому на Голготі, де був розп'ятий Христос. Перед ним ставили застелений стіл, а на столі клали святе хресне дерево і напис, що був на хресті. Єпископ держав кінці святого дерева у своїх руках, а вірні один за одним підходили до столу, робили доземний поклін, торкалися хреста й напису своїми чолами й очима, а відтак цілували хрест і відходили».

Згодом звичай почитати святий хрест у Велику п'ятницю перейшов і до інших Східних Церков, а в середині VII століття перейшло до Західної Церкви, де практикується і сьогодні.

Богослужбова плащаниця

Укорінення в свідомості християн акцентування на речах з земного життя Ісуса після IV століття (погребальні полотна, хресне дерево), активний розвиток іконопису (від образного до реалістичного), вніс подібне мислення і в сприймання Літургії, в якій окрім головного – Євхаристії, починають акцентувати і на другорядні, але не менш важливі речі, зокрема на Престол, як символ гробу Господнього, та його обрус, як символ плащаниці.

Найдавнішу згадку про богослужбову плащаницю ми знаходимо у Ісидора Пелусіота (поч. V ст.) в листі до коміта Дорофея: «Чиста плащаниця, яка розстеляється для принесення Божественних Дарів, є служінням Йосифа Ариматейського. Бо як він обвив тіло Господнє плащаницею, і передав його гробу, з якого для всього роду нашого придбане як плід воскресіння; так і ми на плащаниці освячуючи хліб предложення, отримуємо без сумніву Тіло Христове, що виточує для нас нетління, яке після воскресіння з мертвих дарував нам погребений Йосифом Спаситель Ісус» (*Lib.1, epist.123*).

Твердження, що обрус саме розстеляється (Ειλητόν від дієслова ειλέω – складати/розкладати) та знаходиться під дарами, схиляє багатьох дослідників до думки, що первинно богослужбовою плащаницею був саме літон.

З часом, під впливом «Ареопагітиків» (текстів V ст., які приписували св. Дінісію Ареопагіту) та Максима Ісповідника (+662) розвивається практика покривання дарів покривцями та воздухом. Саме останній починає відігравати в часі Літургії роль плащаниці. Єрусалимська Церква почала вживати воздух-плащаницю в Літургії за святого Сави Освяченого (+532), творця єрусалимського богослужбового уставу. Підсумовуючи цю практику Симеон Солунський (+1429) називає воздух: «символом нагого й мертвого Ісуса, якого несуть до гробу, а тому на воздуху деколи зображено покладення Христа до гробу. На Великому Вході диякон несе цей воздух перед Чесними Дарами. А потім священник накриває ним чашу і хліб на престолі і при цьому тихо відмовляє тропар "Благообразний Йосиф..."» (*PG. T.155. Col.288*).

Плащаниця в Страсну п'ятницю

Яким чином богослужбова плащаниця, яка використовувалась під час служіння Літургії, з часом втратила своє літургійне значення і цілковито трансформувалась до використання один раз в році в часі Страсної п'ятниці, а згодом – і суботи? Відповідь на це нам привідкриває дуже складний процес літургійної еволюції, який бере свою генезу з Єрусалиму, проходить через Візантію, та модифікується в горнилі Київської традиції.

З розбудовою християнського Єрусалиму, де осердям стає комплекс храмів Голгофа-Погребення/Воскресення, починає формуватися так звана «стаційна» форма молитви, яка відбувається не в одній локації, а наче переходить з місця на місце, молитовно згадуючи різні останні події земного шляху Спасителя. Така динаміка в молитві якраз вплинула на розвиток богослужіння кінця Страсного тижня від Четверга до Неділі включно.

В Єрусалимі це можна було реалізувати дуже просто, адже є реальні локації, по яких ступала нога Христа. А як бути з цим у Константинополі? Вихід знайшли через наслідування, творячи при цьому нові богослужбові форми, які потім ставали традицією (прикладом подібної еволюції в Західній Церкві стало наслідування Via Dolorosa, що породило традицію Хресної дороги).

В XII ст. у Візантійській Церкві в Страсну п'ятницю започатковується обряд погребіння Христа, в часі якого виносяться Євангеліє та плащаниця-воздух.

Перший з Київської традиції, хто згадує про літургійну обрядовість Страсної п'ятниці є проповідник XII ст. Кирило Турівський (+1182) в його «Похвалі Йосифу Ариматейському». З його свідоцтва випливає, що в Страсну п'ятницю архиерей звершував службу, подібну («по образу»), що її звершив Йосиф Ариматейський над Тілом Ісуса, обвинувивши його плащаницею. Нажаль, як саме виглядав обряд – Кирило Турівський не описує. Подібно зовсім немає інформації про плащаницю у богослужбових книгах XII-XIV стт.

Лише шість століть назад грецький звичай зображати на воздуху (богослужбовій плащаниці) ікону Христа в гробі в поєднанні з єрусалимським уставом Страсного тижня дав початок нашій плащаниці. За приписами єрусалимського уставу наші вірні не тільки співали тропар "Благообразний Йосиф", але й очима хотіли споглядати його ікону покладання до гробу.

У XVI ст. обрус з іконою Христа, який покладений до гробу, цілковито відмежовується від воздуха, який залишають використовувати при Літургії, і цей обрус починає називатись плащаницею (в тому значенні, до якого ми звикли) і використовується виключно в Страсні п'ятницю та суботу, а в XVII-XVIII стт. рочитання святої плащаниці стає загальною практикою і звичаєм усієї Східної Церкви.

В українському народі свята плащаниця користується великим почитанням і любов'ю. Більшість наших вірних дотримується у Велику п'ятницю суворого посту і приступає натще до святої плащаниці, наче до святого Причастя. Поклоніння святей плащаниці для наших вірних - це глибоке духовне переживання і нагода відновити свою віру в Христа й любов до Господа, що з любові до нас умер на хресті.

«VIA CRUCIS» – ЗАРОДЖЕННЯ ТА РОЗВИТОК ХРЕСНОЇ ДОРОГИ

Хресна дорога...Ця назва використовуються на означення зображень, чи серії скульптурних форм, які відображають хресний шлях Спасителя, Ісуса Христа, на Голгофу. Ці зображення, а також особливі народні богослужіння та традиції, які ми зустрічаємо в яскравому розмаї за часів Середньовіччя, говорять про особливе співпережиття Христовим мукам, в цей час. Але перш ніж говорити про доконані, випрацювані, форми, званої всім нам, Хресної дороги, слід піти далеко в історію, щоб побачити корені, де вона народилася, та поступовий розвиток, яким вона йшла впродовж кількох століть.

Що таке «стація»?

Невід'ємним елементом Хресної дороги є Стація. Це латинське слово, яке означає зупинку, в сучасній літургійній науці виражає особливий характер християнського богослужіння в період 4-5 століть, яке було характерним для тодішніх центрів християнського життя та традиції – Єрусалиму, Рима та Константинополя і називалось „стаційним богослужінням”. Ця „стаційність” безпосередньо стосувалась Святої Літургії, бо згідно ранньохристиянської традиції, Євхаристія в конкретному місці могла служитися лише один раз на день, а участь в ній брала ціла громада міста. У більших містах, де було по кілька храмів, ця практика почала викликати певні труднощі, а як розв'язку було запропоновано стаційну систему служінь. Літургію і далі служили тільки одну, але кожного разу в іншому храмі по відповідній черзі. Кожна церква була наче окремою стацією (зупинкою), в якій звершувалася Тайна Євхаристії. Ця практика найбільшого поширення здобула в Єрусалимі, де за часів імператора Константина було збудовано велика кількість храмів, присвячених різним подіям, пов'язаним з останніми днями земного життя Христа. Аналізуючи цю практику, яскраво бачимо, що поняття „стації” стосується виключно євхаристійного богослужіння.

Відома паломниця 4 ст. Етерія Сильвія, яка залишила для літургійної науки свій „Щоденник паломниці до Святих місць” – цінне джерело до вивчення форми богослужень в Єрусалимі цього часу, взагалі не згадує про взаємозв'язок між стацією та хресною дорогою. В її описі богослужень страсної п'ятниці ми знаходимо лише короткий опис винесення Господнього хреста для поклоніння, яке, однак, не супроводжується ніякою хресною дорогою.

Вже в пізніших століттях стації почали асоціюватися із окремими епізодом із страсного шляху Христа та набували як зображальних так і літературно-молитовних форм. Метою цих стацій було якомога повніше у думках та свідомості віруючого відобразити своєрідне паломництво до головних місць страждань і смерті Христа. Хресна дорога, таким чином, складає мініатюрне паломництво до святих місць в Єрусалимі, є наче знову проходженням „дорогою болю” (Via Dolorosa – так, починаючи з XVI ст. називають вулицю в старому кварталі Єрусалиму, якою проходив Христос до Голгофи), яку шанували як одне з найосновніших місць паломництва до Єрусалиму ще за часів імператора Константина.

Перша Хресна дорога – в Єрусалимі

Згідно місцевої Єрусалимської Традиції, Пресвята Богородиця за свого життя часто відвідувала місця, пов'язані із страстями свого Сина. А святий Єронім згадує про натовпи паломників зі всіх країн, які приходили в його дні до Єрусалиму, щоб відвідати священні місця. Натомість Етерія Сильвія досить загально розповідає про паломництва в її час (4 ст.), не акцентуючи окремого особливого почитання та шанування до дороги, якою Христос йшов на смерть, терплячи різноманітні знуцання та муки – „дороги болю”.

В п'ятому сторіччі, однак, ми маємо згадку про групу сполучених каплиць у монастирі святого Стефана в Болоньї (сучасна Італія). Місцевий єпископ св. Петроніус (Petronius) мав на меті через ці каплиці репрезентувати найважливіші раки Єрусалиму, і надалі, цей монастир став відомим як «*Hierusalem*». Саме цей болонський феномен розцінюється як перший предтеча відомої для більшості із нас Хресної дороги. Саме звідси, як із зародку, почали розвиватися в Західній Церкві стації та їх теми, але в своїй остаточній формі Хресна дорога сформувалась не раніше XV ст.

Багато паломників, які відвідали Єрусалим у дванадцятому, тринадцятому і чотирнадцятому сторіччях, згадують «*via sacra*» (святу-священну вулицю), тобто, врегульований маршрут, уздовж

якого проходили паломники, але вони не ідентифікують її з хресною дорогою, тобто дорогою, якою проходив Христос. Дуже часто на цій вулиці були так звані „*індульгенційні зупинки-стації*”, тобто зупинки, де вірні могли собі купити відкуплення від тимчасових кар за гріхи, або зробити милостиню вбогим. В особливий спосіб ці „*індульгенційні стації*” розвинулись за часів францисканської опіки над Єрусалимом, яка розпочалась від 1342 року.

Один із францисканців, Ferraris, згадує, що такі Станції, де можна було придбати індульгенції розміщались біля місць, де Христос зустрів свою Благословенну Матір, де Він звернувся до жінок Єрусалиму, де Він відповідав Симону Киринейському, де солдати кидали жереб на Його одіж, де Він був прибитий до хреста, біля будинку Пилата та місці поховання Христа – Священного Гробу. Аналогічну практику зустрічаємо в 1520 році, коли Папа Лев X надав прощення сотні днів земних покарань кожному, хто пройшов 7 стацій, які представляли Сім Печалей Богородиці, в крипті чоловічого Монастиря Францисканців в Антверпені.

Найраніше згадки про Станції-розвважань на «*via sacra*» (святій-священній вулиці) в Єрусалимі знаходимо у розповіді Англійського паломника Вільгельма Вея, який двічі відвідав Святу Землю в 1458 і в 1462 роках. Він описує метод, як за звичай вірні християни наслідували Христа в Його хресній дорозі. Він згадує, що в цей час хресна дорога розпочиналася на горі Голгофі й тривала, рухалася, наче в протилежний бік до історичної дороги Христа до дому Пилата.

Вже в шістнадцятому сторіччі ми знаходимо, що хресна дорога в Єрусалимі розпочиналась від помешкання Пилата і закінчувалася згадкою про розп'яття та Голгофській горі.

Протягом п'ятнадцятого і шістнадцятого століть відбулося поширення кількості священних місць в різних частинах Європи, які емітували, чи радше репрезентували єрусалимську хресну дорогу. Зокрема блаженний Альварес (+ 1420) після повернення з Єрусалима, побудував серію маленьких каплиць в Домініканському чоловічому монастирі м. Кордоба, які служили різними стаціями Христової хресної дороги. Подібний набір Станцій було споруджено і в жіночому монастирі в Мессіні.

Хресні дороги в Нюрнберзі (1465), Лювені (1468) та Бамберзі були характерні тим, що склалися з семи Стацій, всенародно відомих як „Сім Падінь” Ісуса Христа. Не трьох, як в традиційних Хресних дорогах (!).

У деяких із цих ранніх прикладів Хресних доріг була зроблена спроба, не просто дублювати Хресну дорогу в Єрусалимі, але і, щоб відтворити точні інтервали між Стаціями, щоб побожні люди, мали можливість проходити точно ті ж відстані, що й паломники у Святій землі. Вчені інколи відвідували Єрусалим з конкретною метою – отримати точні вимірювання і застосувати їх у будівництві Хресних доріг в якомусь із Європейських міст. Але на жаль, хоча кожен вимагав бути точним, є колосальна відмінність між багатьма Хресними дорогами цього часу.

Таке намагання точно скопіювати Єрусалимську Хресну дорогу мало свою важливу ціль – адже не всі християни могли здійснити паломництво до Святої землі, через велику відстань та дуже часто через те, що Єрусалим перебував під владою мусульман, а тому європейські копії Хресної дороги мали замінити для вірних найосновніше місце паломництва християнського світу.

Кількість стацій

Щодо числа Стацій у Хресній дорозі також маємо непросту історію, яка формувалась впродовж багатьох століть. І не завжди кількість стацій відповідала числу чотирнадцять, як є в сучасній хресній дорозі.

Вільгельм Вей в середині п'ятнадцятого сторіччя згадує про чотирнадцять стацій, але тільки п'ять з них відповідають сучасним темам на хресній дорозі. Коли вчений Романет Буффін відвідав Єрусалим в 1515 році з метою дізнатися про кількість стацій, то зустрівся з різною кількістю стацій та великим неспівпадінням традицій, які на той час існували в Єрусалимі. Зокрема він згадує про тридцять одну, дев'ятнадцять, двадцять п'ять і тридцять сім стацій. А в книзі Адрікоміуса «*Jerusalem sicut Christi tempore floruit*», виданій в 1584, згадується дванадцять Стацій, які співвідносяться з половиною доби. Саме завдяки популярності цієї книги в Європі майже у всіх великих санктуаріях, де були збудовані Хресні дороги, перейшли на дванадцять стацій.

В кінці шістнадцятого століття стається ще одна дуже неприємна для християн подія – перехід Єрусалиму під турецьке панування, що зіграло вирішальну роль у розповсюдженні хресної дороги в

Західній Європі. Зокрема Zuallardo у своєму римському виданні від 1587 року згадує, „що після того, як Єрусалим пройшов під Турецьке панування, благочестиві практики Хресної дороги могли виконуватися значно більше щиро в Нюрнберзі чи Лювені, аніж в Єрусалимі безпосередньо”. Це, можливо, спричинило „бум” розвитку хресних доріг по цілій Європі. Посприяло цьому і розпорядження Папи Інокентія XI від 1686 року, який надав францисканцям право спорудити Стації у всіх церквах, і оголосив, що надолуження за вчинені гріхи кожен християнин може здобути через проходження практики Хресної дороги у власному храмі, тобто у місці, де живе. Папи Бенедикт XIII в 1726 році та Клемент XII у 1731 році ще більше розширили права церков мати і служити свої хресні дороги. Цей же Папа Клемент XII в так званому “*Clementie Instructiones*” („Інструкції Климента”) ввів чотирнадцять Стацій, які практикуються і по сьогоднішній день.

Папа Бенедикт XIV в 1742 р. перестерігає всіх священиків, щоб вони в обов’язковому порядку придбали до своїх храмів і встановили великий скарб, яким є Хресна дорога. А відвідини хресної дороги в храмі прирівнювалось до відвідин святого місця, яким колись був Єрусалим.

Сучасна практика

Папа Іван Павло II за свого понтифікату вперше запропонував базувати всі Стації на епізодах зі Святого Писання. Цей підхід відомий як Біблійна Хресна дорога. Вперше така Хресна дорога була відслужена в Колізеї (Рим) у 1991 році.

Хресна дорога в особливий урочистий спосіб проводиться в Римській традиції в Страсну п’ятницю і супроводжується покаляльними піснями та проханнями. Сьогодні, багато богословів відстоює за введення 15-ої стації, яка розважає над таїнством Воскресіння Христа, бо без Його Воскресіння, немає спасіння!